MŪSŲ SPARNAI

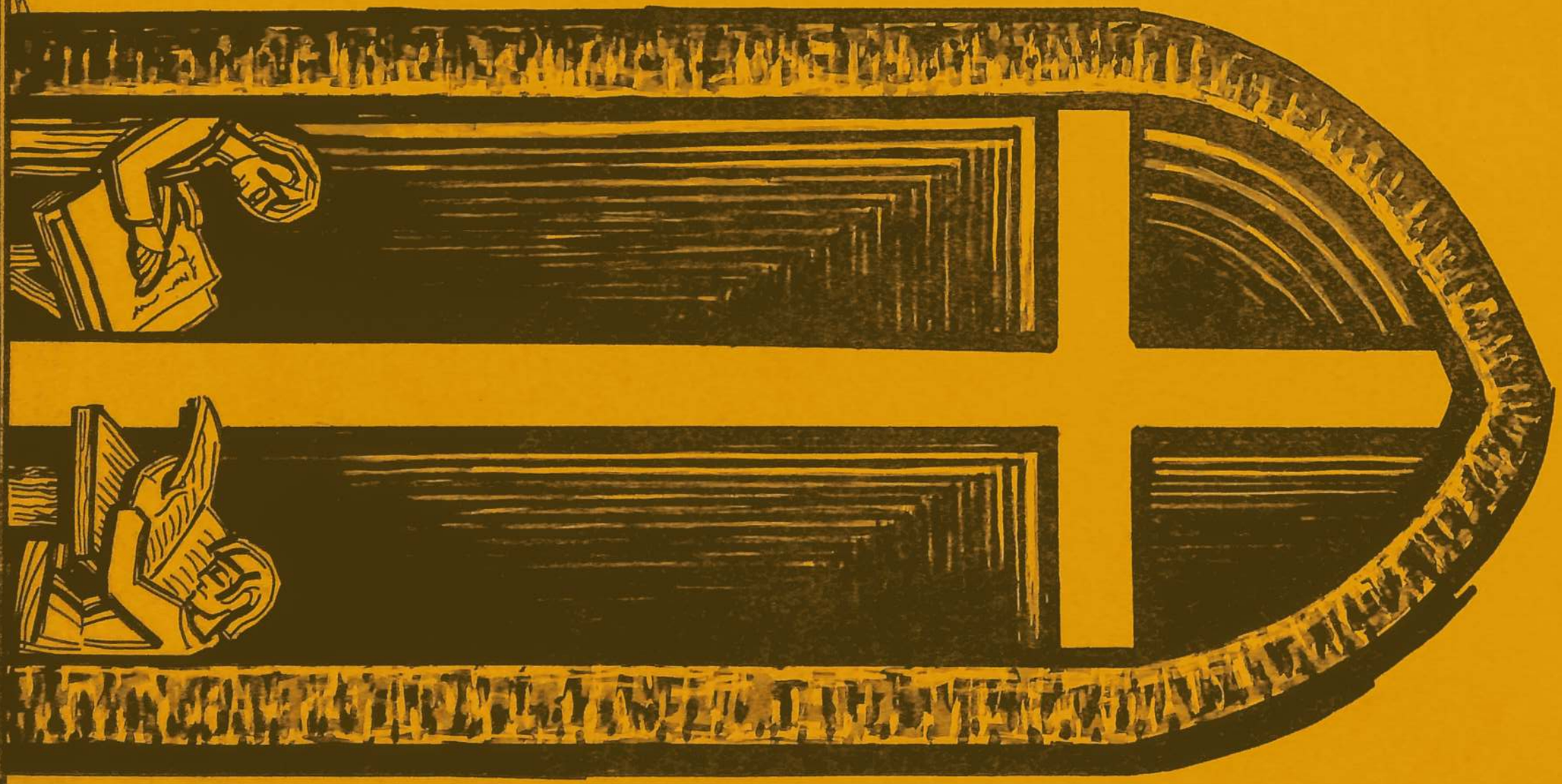

OUR WINGS — Lithuanian Protestant Journal, est. 1951
PUBLISHER — Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
ADDRESS — 5230 So. Artesian Ave., Chicago, Ill., 60632, U. S. A.

TURINYS

		Psl.
Dail. J. Dagys	KASDIENYBĖ IR AMŽINYBĖ (viršelis)	
Teologas Eugenius Gerulis	VIENAM DIEVUI GARBĖ	2
M. Z-kas	GERIAU SAPNE...	6
Kun. P. Dilys	ŽODIS SINODUI	8
M. Tamulėnas	KOLEGIJOS PRANEŠIMAS XXXI SINODUI	10
J. Kregždė	XXXI SINODAS IŠEIVIJOJE	12
V. A.	NAMINĖ; LINGUOK, MOTULE, VYGĘ	20
M. Tamulėnas	PRIEŠKARINIŲ LAIKŲ BIRŽIEČIAI	21
M. Tamulėnas	PROKURORĄ SUTIKUS	23
V. A.	BAILUMAS-NE YDA	25
Aleksandra Vaisiūnienė	BIRŽAI MANO PRISIMINIMUOSE	28
M. Z-kas	RUDENS NOSTALGIJA	31
Viktoras Karosas	MYKOLO DEVENIO ASMENYBĖ	33
J. Kregždė	ATSISVEIKINIMAS SU MYKOLU DEVENIU	45
V. A.	NEVYSTANČIOS ŠAKOS, ŠAKNYS, NENAUDĖLIS	49
Laima Lucht	KAS ESU?	50
L. N.	PETRAS NASTOPKA	52
M. Z-kas	VIZIJA	57
M. Tamulėnas	SEIMO ATSTOVĄ KOSTĄ KREGŽDĘ PRISIME-	58
J. Kregždė	SEIRIJŲ PARAPIJA NANT	65
Kun. Fr. Skėrys	IŠEIVIŲ LIUTERONŲ SUVAŽIAVIMAS	70
- " - " - " -	SENOSIOS LIETUVĖS PRUSĖS	71
Petras Veršelis	VASARIO 16 GIMN. EV. MOKINIŲ METINĖ IŠ-	75
Dagys	KAS MEILĖ? VYKA	77
* * *	IŠKELIAVUSIEJI AMŽINYBĖN	79
* * *	NAUJI LEIDINIAI	85
* * *	KRONIKA	88

LEIDEJAS — Lietuvos Evangelikų Reformatų Kolegija
REDAKCINĖ KOMISIJA — Petras BRUŽAS, Eugenius GERULIS, Jokūbas KREGŽDĖ, Erika HOLLENDERIENĖ, generalinis superintendentas kun. Stasys NEIMANAS, Jonas PALŠIS, Arvydas RAMONIS
REDAGUOJA — Jokūbas KREGŽDĖ, 2439 W. 51st St., Chicago, Ill., 60632, U. S. A.
ADMINISTRUOJA — Jonas PALŠIS, 5718 So. Richmond St., Chicago, Ill., 60629, U. S. A.
KAINA — AUKA

REDAKCIJA rankraščius taiso, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsniai su autoriaus pavarde, slapyvardžiu ar inicialais nebūtinai reiškia redakcijos ar leidėjo nuomonę.

MŪSŲ SPARNAI

LIETUVIŲ EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

ĮSTEIGTAS 1951 1978 GRUODIS Nr. 45

Kuratorius dr. MYKOLAS DEVENIS
Klausučiai, 1891.V.1 — Santa Monica, 1978.V.28

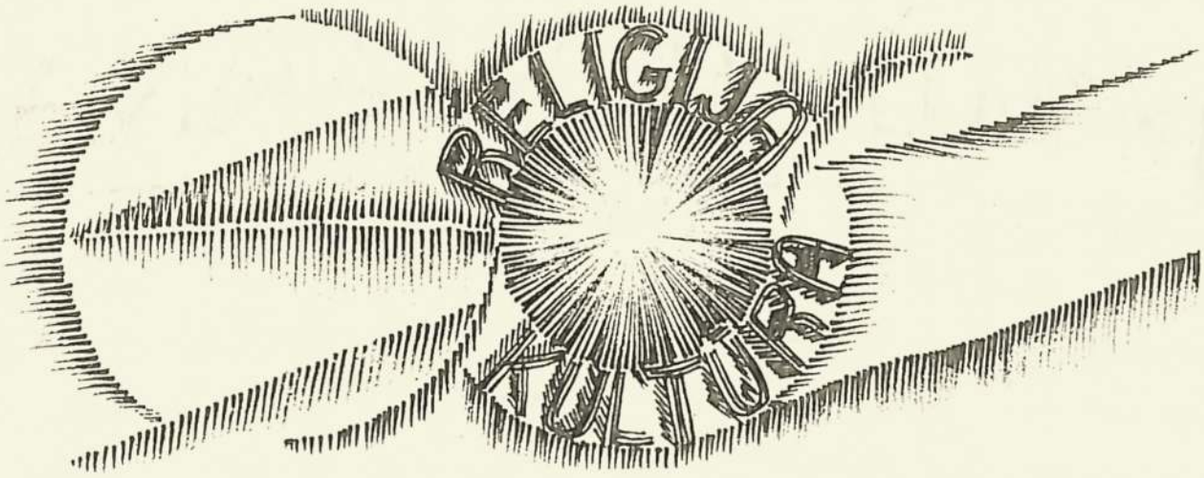

Teologas EUGENIUS GERULIS

VIENAM DIEVUI GARBĖ

Mokytojau, koks yra didžiausias įsakymas įstatyme? Jėzus Kristus atsakydamas tarė: "Mylėk Viešpatį, savo DIEVĄ, visa savo širdimi, visa savo siela ir visu savo protu. Tai yra didžiausias ir vyriausias įsakymas". Antras, lygiavertis, yra tas: "Mylėk savo artimą, kaip pats save. Šiais dviem įsakymais remiasi visas įstatymas ir pranašai". Mato 22: 36-40

MELSKIMĖS: Viešpatie Dieve, mūsų Tėve! Mes tikime, mylime ir garbiname Tave! Tu esi mūsų šviesa ir gyvybė. Tebūna Tavo valia per amžius. Dėkojame Tau, kad per Jėzų Kristų mūsų pasigaili; dėkojame, kad per Šventąją Dvasią stiprini ir vedi mus arčiau savęs.

Mes silpni ir nuodėmingi žmonės gailimės dėl savo tamsybių, atsiprašome bei šaukiamės Tavęs. Tu esi mūsų vienintelė viltis. Be Tavo tėviškos pagalbos ir globos mes patys iš savęs nieko gero neįstengiame.

Tavo malonės dėka mūsų Bažnyčios išeivijoje kunigai su meile pareigingai tarnauja Tau ir Tavo vaikams jau apie 50 metų. Visokeriopai ir toliau stiprink juos, jų mielas šeimas, leisk jiems brandžiai tęsti bažnytinį darbą kuo ilgiausiai.

Savo Žodžio tarnybai, Tu, Dieve, pašventei šiandieną mums naują tarną. Laimink jį, mokyk ir vesk savo keliu šią naują Kalvino ir Biržų Radvilų atžalą, kad ji įstengtų prideramai tarnauti Tavo garbei ir žmonių palaimai.

Būk malonus mūsų Bažnyčiai čia išeivijoje ir tėvynėje. Globok mūsų Sinodą, laimink Ameriką, pasigailėk Lietuvos, pagelbėk visai žmonijai.

To viso prašome, gerasis Tėve, per Tavo Sūnų, mūsų Viešpatį Jėzų Kristų. O, Šventoji Dvasia, ateik į mūsų visų širdis ir protus ne ryt, poryt, bet dabar. Ateik ir pasilik su mumis visados!

Amen

Kristus Mato evangelijoje mums primena, kad mylėti Dievą, mylėti žmogų yra aukščiausias įstatymas. Mums yra aiškiai nurodyti du dėmesio centrai: Dievas ir žmogus.

Tarp šių dviejų centrų mums ne visada pavyksta rasti prideramą lygsvarą. Paviršutiniškai peržvelgus visą Šventraštį, susidaro vaizdas, lyg visa istorija sukasi tik apie Dievo pastangas gelbėti paklydusį žmogų; atrodo, kad viso dėmesio centre yra žmogus.

Giliau susipažinus su Dievo Žodžiu randame, kad tokia homocentrinė teorija nebūtų tiksli. Viso centre yra ne žmogus, bet Dievas! Kalvinas tiksliai įžvelgė, viską suvesdamas į baigminį tikslą: SOLI DEO GLORIA! Iš Dievo viskas išplaukia, į Jį viskas sugrįš. Kristus sako: Vieną Dievą garbinsi ir Jam vienam tarnausi.

Kristus perspėja: jei kas myli Dievą, o nemyli žmogaus, negali mylėti nei Dievo. Mylėti tobuląjį Dievą logiška, nes Dievas yra idealus; bet mylėti netobulą žmogų mums yra gal kiek sunkiau. Mes net stebimės, jei mus kas myli. " Kas tu esi, žmogau, kad net pats Dievas prie tavęs meilingai pasilenkia?!" (Ps. 8:4).

Dievo meilė žmogui yra neišsenkanti. Tačiau turime nepamiršti, kad Dievas kartu yra ne vien mylintis, bet ir teisingas.

Rojuje pirmiesiems žmonėms nusikaltus, aišku, sekė bausmė ir pražūtis, bet ne beviltiška, nes matome, kai Dievas savo nusikaltusius vaikus viena ranka baudžia, juos išvaro iš rojaus, kita ranka juos myli - aprengia kailiniukais bei pažada atsiųsti Gelbėtoją. (I Moz. 3:15, 21).

Mes, žmonės, kartais gal per daug pabrėžiame Dievo teisingumą ir Jo rūstumą, o kartais - Dievo meilę ir Jo atlaidumą. Šie žmonių pabrėžiami tiek rūstumo, tiek atlaidumo akcentai turi savo pliusų ir minusų, bet vieną turime atsiminti: jei per Dievo teismą mes visi pražūtume, tai per Dievo meilę mes galime būti išgelbėti.

Pažadėto Gelbėtojo žmonijai teko laukti gana ilgai. Dievo rūstybės laikas užsibaigė ir užuomazga naujųjų laikų prasidėjo, kai besimeldžiančiam kunigui Dievo pasiuntinys Gabrielius tarė: " Nebijok, Zacharijau, tavo malda išklausyta" (Lk. 1:13).

Atkreipkime savo dėmesį į žodžius: "Tavo malda išklausyta". Čia mes matome, kad Zacharijas nesėdėjo nieko neveikdamas, bet

dvasiniai buvo aktyvus: jis siekė, troško, meldė, o Šventraštis sako: " Kas prašo, tas gaus".

Tas pats Gabrielius netrukus, už kelių mėnesių, tarė ir Marijai: " Nebijok, Marija, tu radai malonę pas Dievą" (Lk. 1:30). Čia matome, kad Marija irgi buvo dvasiniai veikli, ji siekė, ieškojo ir rado. Dievui patinka, kai žmogus rodo savo iniciatyvą ir dvasinį veiklumą.

Su minėtais Gabrieliaus pranešimais užsibaigė senieji laikai. Prasidėjo naujoji era. Štai mylintis, pasigailintis Dievas siunčia žmonijai Gelbėtoją Jėzų Kristų. Bet kai Kristus atvyko, žmonės Jo nepažino. Jie nebuvo tam pasiruošę. Jie Jo nepriėmė...

Anuomet Kristus, atlikęs čia Jam Dievo pavestą užduotį, turėjo grįžti atgal pas Tėvą. Jei žmogus kur toliau iškeliauja arba miršta, jo paskutinieji žodžiai mums visada palieka didesnį įspūdį. Kai kovos lauke mirštantis karys prataria: " Už laisvą tėvynę", - mes tų žodžių nepamirštame. Ant kryžiaus mirštančio Kristaus paskutinis žodis buvo: "Atlikta" (Jn. 19:30).

Kokie buvo Kristaus paskutinieji žodžiai, kai Jis atsisveikino grįždamas pas Tėvą? Tuos Jo žodžius randame Morkaus evangelijoje 16:15: " Eikite į visą pasaulį ir skelbkite evangeliją - gerąją, džiugiąją naujieną - visai kūrinyjai".

Geroji naujiena yra ta, kad per Kristų Dievas atstato taiką su žmogumi. Dievas, siųsdamas Gelbėtoją, ištiesia mums savo maloningą ranką.

Labai svarbu yra atsiminti, kad tas gelbėjimas, toji malonė neišsprendžia viso reikalo automatiškai, nes dabar išsigelbėjimas jau priklauso nuo mūsų pačių apsisprendimo: ar mes tą Gelbėtoją priimsime, ar atmesime. Žydai Jo nepriėmė.

Kartą Amerikoje vienas nusikaltėlis - George Wilson - buvo nuteistas mirties bausme. Po kurio laiko prezidentas Andrew Jackson pasigailėjo pasmerktojo, atsiuntė savo pasiuntinį su malonės laišku. Manytume, reikalas tapo automatiškai išspręstas. Bet taip nebuvo. Nusikaltėlis atsisakė prezidento malonę priimti. Bausmė buvo įvykdyta.

Ar ne panašioje padėtyje esame ir mes? Esame nuodėmingi. Esame pasmerkti. Esame susipažinę su Dievo pasiuntiniu Kristumi. Skaitome Jo malonės evangeliją, bet kad būtume išgelbėti, - viso to negana.

Negana būti Bažnyčios nariu, negana namuose turėti Šventraštį, negana būti uoliu parapijos veikėju arba Bažnyčios labdariu, negana ant kaklo nešioti kryžiuką arba gauti teologo diplomą. Reikia priimti Dievo ištiestą mums ranką, reikia Jo pasiuntinį Kristų įsileisti į mūsų širdis ir į mūsų protus.

Kristus kantriai ir meilingai stovi prie mūsų dvasios uždarų durų ir beldžia. Jis nesiveržia vidun prievarta. Kad Kristų priimti, žydai reikalavo ženklų, stebuklų; graikai reikalavo išminties. Ko mes, lietuviai, reikalaujame?

Prisipažinsiu, aš pats anksčiau irgi turėjau savotišką problemą: nors mylėjau Dievą visą savo gyvenimą, nors skaičiau Šventraštį skersai ir išilgai, nors aktyviai dirbau bažnytinį darbą įvairiose pareigose, bet vis jutau, kad mano tikėjime dar yra kažkas ne taip, kaip turėtų būti. Mat, apmąstydamas Trejybės dogmą vis bijojau pažeisti monoteizmą, ir šis abejonės disonansas man kliudė meilingiau suartėti su Kristumi. Taip Kristus stovėjo šalia manęs ir laukė apie 50 metų. Ieškodamas išeities, maldose ėmiau prašyti Dievo pagalbos. Dievas nurodė man aiškų metodą: "Prašyk - gausi, ieškok - rasi, belsk - bus atidaryta" (Lk. 11:9). Jo nurodymo paklausiau. Po kurio laiko buvęs disonansas dingo. Mano uždaros širdies durys atsidarė Kristui su pilnu pasitikėjimu. Dabar jaučiu, kaip gaivi begalinė Jūra teka į menką ir mažytį lašelį - į mane.

Visi turime vienokių ar kitokių problemų, Mes visi esame reikalingi pagalbos iš aukščiau. Bet ar tu, broli, sesuo, prisimeni aną Šventraščio patarimą: " Prašyk, ieškok, belsk?"

Luko evangelijoje 11:9 skaitome Kristaus žodžius: "Aš sakau jums: prašykite, tai bus jums duodama; ieškokite, tai rasite; belskite, tai bus jums atidaroma. Nes kiekvienas, kuris prašo, - gauna; kuris ieško, - randa; kuris beldžiasi, - atidaroma".

MELSKIMĖS: Mūsų mylimas Tėve, mes šisndieną visi norime dvasiniai atgimti ir, Kristui mus vedant, artėti prie Tavęs. Bet Tu žinai žmogaus jėgų menkumą. Be Tavo pagalbos mes nieko neįstengiame. Nuolankiai prašome, padėk mums. Siųsk mums visiems čia besimeldžiantiems savo Šv. Dvasią, kad plačiau atsivertų mūsų akys, širdys ir protai pilniau suvoktų Tavo valią, kad visi dvasiniai atgimtume, kad su džiaugsmu nedelsdami Tavo siunčiamą malonę priimtume, ir kad su mūsų Viešpačiu Jėzu Kristumi žengtume vis arčiau Tavęs Tavo amžinai garbei ir mūsų laimei! Viešpatie, pasigailėk savo silpnų vaikų! Amen

P. S. Teologo Eugeniaus Gerulio pirmasis pamokslas pasakytas po ordinacijos į diakonus XXXI Išeivijos Sinodo pamaldose 1978. VI. 25.

GERIAU SAPNE...

Dažnai sapne lankaus Smaliečiuos,
Dažnai sustoju Papily.
Nors ir nelauktas, ir nekviestas-
Bet nelankyt jų negali!...
  Prigėręs miesto triukšmo, dūmų-
  Ilgiesi kaimo žalumos,
  Kur lankos pilnos žiedų buvo,
  Žiedų lig vėlyvos šalnos...
- -
Tarp jų tartum vingiuota juosta
Upelis skubinas tolyn,
Krantuos suklaupę meldžias gluosniai
Rankas įmerkę vandenin...
  O kaimas soduose paskendęs-
  Tiek vyšnių, kriaušių, obuolių!
  Vieni į minkštą žolę krenta,
  Kiti nurieda takeliu...
Aukštai lizde klegena gandras-
Lyg, rodos, sveikina mane,
Kad aš ir vėl namus surandu:
Kaip jis-pavasariais vėl čia...
  Javų laukai-bekraštė jūra,
  Banguoja vėjo bučiniuos...
  Ir aš nusiimu kepurę
  Kūrėjui garbę atiduot!
Javų laukai alsuoja auksu,
Alsuos, kol dalgis nepalies...
... Aš, rugiapiūties nesulaukęs,
Pabundu vidury nakties...
- -
  Tegu sapnai sapnais palieka
  Trumpai sušvitusisis nakty:
  Mieliau sapne, negu kad niekad
  Gimtinę mielą aplankyt!...

M. Z-kas

Amžinas studentas (autoportretas) grafika *H. PAVILONIS*

KUN. P. DILYS

ŽODIS SINODUI

"Dangus ir žemė praeis, bet mano žodžiai nepraeis",
Morkaus 13, 31

Brangūs Sinodo dalyviai!

Vėlesniais laikais vis daugiau žmonių klausia: kas atsitiks su Bažnyčia, kaip ji atrodys ateityje? Girdime apie tai iš labai rimtų mūsų Vakarų Pasaulio visuomenės sluoksnių. Šis klausimas yra aktualus. Mes susirinkę Sinodan aptarti mūsų Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios išeivijoje reikalus, neprivalome aplenkti to klausimo. Esame vienos Kristaus Bažnyčios dalis, taigi ir mūsų ateitis jungiasi su ta problema.

Mes pirmiausia turime gerai susipažinti su balsais, kritikuojančiais Bažnyčią, tiek pačioje Bažnyčioje, tiek ir už jos ribų. Šiandien yra tokia padėtis ne tik Rytuose, kur ateistinė santvarka nemato jokios ateities Bažnyčiai, bet ir pas mus Amerikoje, Canadoje, Vakarų Europoje nenutilsta balsai, kad faktiškai Bažnyčios svarbumas priklauso jau praeičiai, o dabartinėje pasaulėjančioje visuomenėje, Bažnyčia jau niekuomet nebeužimsianti reikšmingos vietos.

Jau ir pačioje Bažnyčioje, tarp jos aktyvių narių, yra kalbama apie reikalingumą kuo greičiau rimtai pagalvoti ir diskutuoti klausimą apie Bažnyčios ateitį. Jeigu Bažnyčia nori, kad pasaulis, kuriame ji veikia, ir į kurį ji buvo Kristaus pasiųsta, rimtai įvertintų ją, kaip Kristaus valios reprezentantę ant žemės, tai jau seniai yra pribrendęs laikas neapriboti Bažnyčios veikimo prieš amžiais nustatytomis formomis, bet reikia ieškoti kelių, kur ji nebijotų prisiimti atsakomybę už savo liudijimą.

Pranešimai iš daugelio bažnytinių organizacijų per vėliausius dvidešimt penkerius metus nurodo, kad nežiūrint bažnytinio gyvenimo tuojau po II Pasaulinio karo pagyvėjimo, jau virš penkiolika metų tradicinės bažnytinės formos pamažu nyksta. Religiniuose laikraščiuose ir rimtuose žurnaluose vis dažniau rašoma, kad dabartinės pamaldos evangelikų Bažnyčiose nebepatenkina religinių mūsų kartos reikalavimų. Faktiškai pamaldų tvarka praranda savo populiarumą. Per religijos pamokas mokyklose ir prieškonfirmacinėse pamokose iškyla nauji klausimai, kurių nei Heidelbergo nei Liuterio katekizmai negalėjo žinoti. Jaunuoliai evangelikai ir ka-

talikai, ypatingai po II-jo Vatikano suvažiavimo, reikalauja bendrų religijos pamokų ir nebesupranta, kodėl jų mokytojai dar nori ir toliau dalinti Kristų. Taigi, ir čia turime problemą. Rimtam mūsų laikų krikščioniui sunku sutikti su mintimi, kad iki šiol nėra bendros komunijos trijose evangelikų, katalikų ir stačiatikių Bažnyčiose. O kaip su politiniu Bažnyčios veikimu? Ar galima tautinį elementą įvesti į Bažnyčią? Kas stovi pirmoje vietoje: tautiškumas ar religinis įsisąmoninimas?

Todėl kiekvienoje Bažnyčioje reikia daug laiko skirti rimtam klausimui: ar ji tikrai vykdo Dievo valią ir Kristaus reikalavimą?

Bažnyčių sinodai gali labai lengvai padaryti klaidą, jeigu jie iš pagrindų nesusipažintų su vėliausiais trisdešimties metų įvairių Bažnyčių istorija. Juk dabartinė padėtis iš pagrindų yra kitoniška, negu 1945 metais. Tada, tuojau po karo pabaigos, išvarginta žmonija, ypatingai Europoje, tikėjosi ir troško, kad Bažnyčia vėl užimtų lemiančią vietą visuomenėje, kad ji pradėtų spręsti ne tik moralinius, bet dalinai ir politinius bei ekonominius klausimus. Tie laikai, atrodo, pasibaigė. Rytų Europoje iš kelių bažnytinių reprezentantų vos tik prieš mėnesį girdėjau: reikia suprasti, kad mes egzistuojame naujoje socialistinėje santvarkoje ir kelio atgal jau nėra. O mes čia privalome sutikti su faktu, kad dabar Bažnyčios paskirtis glūdi kitokioje plotmėje, negu kadaise. Tai jau nebeviešpataujanti, bet tik nuolankume tarnaujanti Bažnyčia.

Žinoma, tokia savikritika neturi nueiti į kraštutinumą, pavyzdžiui - reikalauti sinoduose tuojau pakeisti visą santvarką, pamaldų tvarką ir sudaryti kažką naują iš mūsų Bažnyčios. Taip pat rūpinimasis apie mūsų ateitį neprivalo pasiduoti skepticizmui, nusivylimui. Mes žinome, kad Jėzus Kristus yra gyvas ir Jis yra Bažnyčios galva. Galų gale, klausimas apie Bažnyčios ateitį buvo gyvas visais laikais. Ypatingai mūsų protestantų Bažnyčiose įsigalėjo įsitikinimas, kad grįžimas prie biblijinių šaltinių yra švyturys mūsų ateičiai. Reformatoriai gerai suprato, kad jų sąjūdis nėra ir negali būti vienkartinis aktas istorijoje, bet yra ilgas, amžiais besitęsiantis religinis procesas. Kiekviena karta turi savo uždavinius išpildyti. Taigi, Kristaus Bažnyčia yra tik kelyje ir iki pasaulio pabaigos nepasieks tikslo. Tas kelias prasidėjo Didįjį Penktadienį, tęsiasi per Velykas ir Sekmines iki šios dienos. Taigi ir mūsų Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčia tėvynėje ir išeivijoje yra tik kelyje. Ji gali gyventi tik viltimi ir pasitikėjimu Dievu.

Šio amžiaus pradžioje buvo rašyta ir skelbiama, kad artinasi technikinis laikotarpis ir jame nebebus vietos religijai ir Bažnyčių veikimui. Karolio Markso sekėjai ir socialistinės partijos nariai ypatingai agitavo prieš religiją. Dabar, po 60 metų, kada tikrai

technikinis laikotarpis įsiviešpatavo, gyvenimas parodė ką kitą. Technika nesijungia su ateizmo išsiplėtimu. Dabartinis žmogus yra daugumoje ir religinis žmogus. Kas yra žmogus, kur jis eina, kuo jis seka? Bet jis laukia sprendimo kitoje, negu iki šiol, formoje. Bažnyčia yra pašaukta padėti. Ji žino, kad Kristui yra duota visa galia danguje ir žemėje. Bažnyčia yra Kristaus atstovė ir mūsų tekstas mums primena: "Dangus ir žemė praeis, bet Jėzaus Kristaus žodžiai nepraeis".

Tegu įsitikinimas, kad ir mūsų Bažnyčia skelbia tą amžinąjį Žodį, teveda mus į ateitį. Amen.

Chicago, 1978. VI. 25

M. TAMULĖNAS, jnr.

KOLEGIJOS PRANEŠIMAS XXXI SINODUI

Likimine valia mums gyvenant laisvame, demokratiniais pagrindais tvarkomame krašte, nevaržomai ir savistoviai galime veikti, tvarkytis ir aptarti mūsų Bažnyčios reikalus ir melstis gimtąja kalba.

Plačios pažiūros, tolerantiška dvasia, žmogaus teisių gerbimas yra sena Ev. Ref. Bažnyčios tradicija, prasidėjusi nuo Reformacijos pradžios. Mūsų Bažnyčios santvarka, valdymosi forma yra, sakyčiau, pati demokratiškiausia. Sinodas renkasi vieną kartą į metus. Jį sudaro kunigai, kuratoriai ir bažnyčių atstovai, kurie aptaria atliktus darbus, nustato ateities veiklos gairės ir paveda tai vykdyti rinktai 3 metams kolegijai. Kolegija atliktų darbų ataskaitą duoda sinodui.

Duosiu per prabėgusius metus kolegijos atliktų darbų trumpą apžvalgą. Kun. P. Dilio gautomis žiniomis, jau esą paskelbti Lietuvos Ev. Ref. Bažnyčios archyvų duomenys. Esą daug medžiagos apie Biržus ir Biržų parapiją. Būtų gerai pasiųsti mūsų atstovą visai medžiagai peržiūrėti ir padaryti bent svarbesnių dokumentų nuorašus. Leidimui gauti reikalinga Amerikos Universiteto rekomendacija, kad medžiaga renkama moksliniam darbui. Gautą medžiagą būtų galima paskelbti "Mūsų Sparnuose", kuri būtų naudinga istorikams.

Buvo diskutuotas jaunimo įtraukimas į aktyvų Bažnyčios darbą, bet šis klausimas nelengvai išsprendžiamas. Nėra beviltiškas, juk

ir mes, kai buvome jauni, nelabai domėjomės bažnytine veikla. Turiu vilties, kad mus, gyvenimo naštos išvargintus, pakeis jaunesnieji.

Praėjusių metų rudenį įvyko Pasaulio Reformuotų Bažnyčių Sąjungos 100 metų jubiliejinis suvažiavimas St. Andrew, Škotijoje. Kolegijos pasiūlymu ir praėjusių metų Sinodo nutarimu (22 memorialas) buvo paprašyta kurt. H. Dilienė mūsų Bažnyčią atstovauti. Mūsų atstovės atvykimas buvo maloniai ir nuoširdžiai suvažiavimo rengėjų sutiktas. Skaitant suprnt. kun. P. Jašinsko sveikinimą, kuris išreiškė okupuotos Liet. Ev. Ref. Bažnyčios nelengvą stovį, buvo išklausytas su dideliu dėmesiu ir gilia užuojauta.

Referuojant dr. Whyte Mažųjų Bažnyčių reikšmę, buvo pripažinta dideli nuopelnai egzilinėms Bažnyčioms, paminint ir mūsiškę Chicagoje.

Šiame suvažiavime Liet. Ev. Ref. Bažnyčia JAV buvo patvirtinta pilnateisiu Pasaulio Reformuotų Bažnyčių Sąjungos nariu. Kolegija nutarė mokėti 50 dol. metinį mokestį šiai sąjungai.

Kurt. H. Dilienė turėjo progos asmeniškai pasikalbėti su gen. sekr. dr. E. Perret ir mūsų sinodo vardu prašyti netolimoje ateityje aplankyti Biržus ir susipažinti su mūsų Bažnyčios padėtimi. Dr. E. Perret priėmė prašymą, bet pareiškė, kad nesitikįs gauti leidimą iš Sovietų valdžios tokiai kelionei atlikti. Kurt. H. Dilienei reiškiu didelę padėką už taip sėkmingai, gerai ir nuoširdžiai atliktą darbą.

Prof. dr. kun. P. Jakubėno kapas, praėjus nustatytam laikui, tapo sulygintas su žeme. Daromi žygiai įdėti paminklinę lentą kapinių bažnyčios sienoje, į kapo pusę. Tą reikalą pažadėjo sutvarkyti Pelikan prieglaudos vedėjas, kurioje užbaigė savo gyvenimą kun. P. Jakubėnas. Lentoje būtų pažymėta, kad jis buvo Liet. Ev. Ref. gener. superintendentas. Suprnt. kun. P. Dilys per Radio Free Europe sveikino brolius, seses reformatus Tėvynėje Velykų švenčių proga. Sveikino grynai religinėje dvasioje.

Šalpos darbas vyksta krikščioniškoje dvasioje. Per praėjusių metų kalėdinę rinkliavą buvo surinkta 1770 dol. Šalpos reikalais rūpinasi gener. superintendentas kun. St. Neimanas.

Bažnyčios archyvas numatomas šį rudenį bendra talka sutvarkyti.

Pagal suteiktus kurt. E. Gerulio studijų davinius, atliktus korespondenciniu būdu Christian Universitete, San Antonio Texas ir Phoenix Arizona, kurį baigė bacalauro laipsniu 1978 m. balandžio 15 d. visus egzaminus išlaikydamas aukščiausiais pažymiais, Kolegija pavedė sinodo dvasininkų sesijai rekomenduoti kurt. E. Gerulį ordinuoti Liet. Ev. Ref. Bažnyčios diakonu su praplėstomis teisėmis.

J. KREGŽDĖ

XXXI SINODAS IŠEIVIJOJE

Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios XXXI Sinodas išeivijoje atžymėtinas tuo, kad mūsų Bažnyčia pirmą kartą tremtyje susilaukė kurt. Eugeniaus Gerulio asmeny dvasininkų prieauglio. Sinodas įvyko 1978 m. birželio 24-25 d. d. nuosavoje bažnyčioje, 5230 S. Artesian Av. , Chicago, Ill. , kuriame dalyvavo du dvasininkai, 28 kuratoriai ir virš šešiasdešimt Bažnyčios narių su svečiais.

Sinodą atidarė gener. suprnt. kun. St. Neimanas, atlaikydamas trumpas pamaldas ir suprnt. kun. Povilas Dilys, pasakydamas pamokslą (telpa šiame numeryje). Sinodą pravedė slaptu balsavimu išrinktas direktorius kurt. inž. Reinoldas Pipynė. Cenzorium buvo išrinktas suprnt. kun. P. Dilys; į sekretoriatą - kuratoriai: Eugenius Gerulis ir Viktoras Karosas; į mandatų ir rezoliucijų komisiją - kuratoriai: Petras Variakojis, Stasys Dagys ir Jonas Dagys iš Chicagos.

Po Sinodo vadovybės sudarymo, susikaupimu ir trumpa malda, buvo prisiminti ir pagerbti laike sinodinių metų mirę JAV mūsų Bažnyčios žymūs veikėjai ir darbuotojai: dr. Marija Kregždienė, kun. Petras Dagys, Helen Jokubonis, kurt. dr. Mykolas Devenis ir ištremtieji Sibire. Žinių apie mirusius okupuotoj Lietuvoj nebuvo gauta.

Sinodą žodžiu sveikino:

Lietuvos respublikos gener. konsulė Juzė Daužvardienė, savo atsilankymu pagerbdama Sinodą. Senj. kun. Ansas Trakis, savo ir liuteronų Tėviškės parapijos vardu, pabrėždamas, kad krikščionybė niekuomet nebuvo lietuvių tautoje įleidusi gilesnių šaknų, nes ji buvo nešama kryžiuočių kardo ir lenkų klastos. Atėjusi lietuvių tauton daug žadanti reformacija nesuspėjo nuplauti krikščionybės nuodėmingo veido, nes, nepasiekusi pilno laimėjimo, buvo svetimų valdovų sužlugdyta. Reformacija nesiekusi sunaikinti lietuvių tautos savitumą, susiformavusio senosios lietuvių religijos poveikyje, bet siekė įkvėpti Kristaus mokslą, kad tauta pasiektų išganymo ir žmogiškosios tobulybės.

SLA iždininkė Euphrozinė Mikužiūtė, sveikindama centro valdybos vardu, savo nuoširdžioje kalboje priminė, kad daugelis reformatų, jau mirusių ar gyvų, buvo ir yra veikliausi SLA organizacijos nariai.

Dr. kun. Martynas Kavolis savo vardu sveikindamas perdavė Apaštalų Darbų 39 skirsnelio žodžius.

Dr. Jonas Kregždė iš Los Angeles pasidžiaugė, kad po tiek me-

XXXI Sinodo dalyviai. Chicago, 1978 m. birželio 25 d.

Nuotr. M. Nagio

tų pirmą kartą išeivijoje susitinkąs su savo tikėjimo broliais.

Dalia Bobelienė, DKF Valdybos pirmininkė, savo ir savo motinos kurt. Alenos Devenienės vardu linkėjo Sinodui praplėsti savo veiklą lietuviškos kultūros kėlimo bare. Savo atsilankymu Sinodą pagerbė ir dr. Kazys Bobelis, ALTO pirmininkas.

Laiškais ir telegramomis Sinodą sveikino:

Prof. dr. J. I. McCord, Pasaulio Reformuotų Bažnyčių Sąjungos (PRBS) pirmininkas, Princenton, N. I., dvasinės seminarijos prezidentas.

Dr. kun. I. E. Perret, PRBS gener. sekr., dr. kun. M. Praderwand, Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios garbės kuratorius, ir kun. K. Burbulys, liet. ev. metodistų vardu, - visi iš Šveicarijos.

Dr. kun. I. E. Andrews, PRBS Šiaurės Amerikos skyriaus gener. sekr., Atlanta, Georgia.

Kun. Fr. Barnelis su ponia, senj. kun. A. Keleris, Liet. Ev. Liuteronų Bažnyčios Vyr. Tarybos vardu, kurt. F. Mažuikienė, A. Neimanaitė, - iš Vak. Vokietijos.

Kurt. inž. P. Ramutėnas, naujoji Zelandija.

Kurt. P. Šernas su ponia, kurt. inž. G. Šernas su šeima, kurt. skulp. J. Dagys su ponia ir auka 35 dol., M. Šenferienė, V. Štreitas, V. Anysienė, J. Trečiokas, - visi iš Toronto, Canada.

Kun. M. Preikšaitis, Liet. Ev. Protestantų parapijos Los Angeles vardu, kurt. A. Devenienė su auka 100 dol., kurt. J. Kutra, Liet. Ev. Protestantų Sąjunga su auka 15 dol., Santa Monica, kurt. H. Yčaitė-Petkienė su auka 25 dol., Los Angeles, kurt. dr. A. Devenis su auka 100 dol., Long Beach, kurt. H. Pavilonis su ponia ir auka 20 dol., Whittier, - California.

Kurt. M. Tamulėnas su ponia, West Palm Beach, Fla.; kurt. J. Valūnas su ponia, Brockton, Mass.; kurt. O. Yčienė, North Bay, Kan.; kurt. E. Railienė, Baltimorė, M. D.; dr. J. ir dr. G. Slavėnai, Buffalo, N. Y.

Kun. J. Juozupaitis, liet. ev. liuteronų Ziono parap. vardu; teis. M. Nagys, Ziono parap. valdybos vardu; P. Kėželis su auka 25 dol. ir O. Jakubėnienė, - Chicago, Ill.

Minint gener. suprnt. prof. dr. kun. Povilo Jakubėno 25 metų mirties sukaktį, paskaitą skaitė gener. suprnt. kun. Stasys Neimanas, kurioje išsamiai apibūdino "Šiaurės Lietuvos Ąžuolo" šakotą ir dinamišką gyvenimo kelią, kaip dvasininko, organizatoriaus, visuomenininko, pedagogo, mokslininko, kūrėjo, išvardydamas visose srityse jo atliktus kūrybinius darbus. P. Jakubėnas buvo neišsenkančio darbštumo ir energijos tauri asmenybė ir jo kūrybinės galios, kaip varomoji jėga, pasireiškė visose gyvenimo srityse.

Kolegijos prezidento kurt. Motiejaus Tamulėno, jnr., pranešimas apie prabėgusių metų Kolegijos veiklą (telpa šiame numery-

Viršutinėse nuotr.: kairėje — teologas kurt. Eugenius Gerulis ordinuojamas suprnt. kun. P. Dilio ir suprnt. kun. St. Neimano diakonu; dešinėje — diakonas E. Gerulis sako pirmąjį pamokslą. Apatinėje nuotr. — Sinodo dalyviai pamaldų metu. Kairėje — p. V. Gerulienė ir Kolegijos prezidentas kurt. M. Tamulėnas, jnr. Chicago, 1978.VI.25 Nuotr. M. Nagio

je) buvo su giliu dėmesiu išklausytas. Kolegijos reikalų vedėja - sekretorė kurt. Erika Hollenderienė padarė Kolegijos darbų apžvalgą. Kolegijos kasininkas kurt. Petras Bružas patiekė Kolegijos kasos metinę apyskaitą ir Kolegijos sudarytą 1978-79 sinodiniams metams sąmatą.

Toliau sekė pranešimai su apyskaitomis ir numatomais ateities darbais: žurnalo "Mūsų Sparnai" redaktoriaus kurt. Jokūbo Kregždės, Chicagos reformatų parapijos, kurį padarė kun. St. Neimanas, Devenių Kultūrinio Fondo Valdybos pirmininkės Dalios Bobelienės, kuri Devenių šeimos vardu pareiškė gilią padėką kunigams ir visiems reformatams, atlikusiems paskutinį patarnavimą kurt. dr. Mykolui Deveniui, vienam iš šio Fondo steigėjui, DKF vicepirmininko kurt. Petro Bružo apie Fondo piniginę padėtį, Lietuvių Evangelikų Tarybos (LET) atstovo kurt. Viktoro Karoso ir kurt. Halinos Dilienės apie Moterų Draugijos veiklą.

Revizijos Komisijos aktą perskaitė kurt. Petras Variakojis. Revizijos Komisija konstatavo, kad visos esamos Kolegijos žinioje kasos yra vedamos tvarkingai ir pasiūlė Sinodui tvirtinti patiektas apyskaitas.

Sinodas po gyvų diskusijų, kuriose buvo iškelta nemažai klausimų ir naujų sumanymų, užgyręs visų institucijų gerą veiklą, vienbalsiai patvirtino visas patiektas apyskaitas, priėmė Kolegijos su-

Mūsų Bažnyčios veteranai—kuratoriai (iš k. į d.)— I-je eilėje: buvęs Kolegijos prezidentas Motiejus Tamulėnas, Alena Devenienė, Kolegijos garbės prezidentas dr. Jokūbas Mikelėnas, Sinodo direktorius dr. Mykolas Devenis, dabartinis Kolegijos prezidentas Motiejus Tamulėnas, jnr.; II-je eilėje: Eugenius Gerulis, suprnt. kun. Povilas Dilys, gener. suprnt. kun. Stasys Neimanas ir Tėviškės p-jos klebonas senj. Ansas Trakis. Chicago, 1964.VI.21

Nuotr. E. Gerulio

Mūsų Bažnyčios bičiulis prof. dail. Adomas Varnas Gerulių šeimoje. 1978 m. gale atšventė šimto metų amžiaus sukaktį. Nuotr. M. Puodžiūno

darytą sekantiems sinodiniams veiklos metams sąmatą, taipgi priėmė dvasininkų sesijos pasiūlymą ordinuoti kurt. Eugenių Gerulį, Christian International University Phoenix, Arizona, teologijos bakalaurą, į diakonus, prašydamas jį pagilinti savo teologines studijas, lankant akredituotą universitetą ar seminariją.

Sinodas, pagal Kolegijos pasiūlymą, vienbalsiai išrinko į kuratorius: rašytoją Jurgį Jašinską iš Bostono, dr. Joną Kregždę iš Los Angeles, Jurgį Trečioką iš Toronto ir Joną Indriūną iš Chicagos.

Sinodas pareiškė gilią padėką ir pagarbą:

Kurt. Jokūbo Trečioko atminimui už testamentu užrašytą mūsų Bažnyčiai savo palikimo dalį.

Kurt. Halinai Dilienei už atstovavimą mūsų Bažnyčios Pasaulio Reformatų Bažnyčių Sąjungos jubiliejiniame 100 metų suvažiavime St. Andrews, Škotijoje, ir už parūpinimą paminklinės lentos gener. suprnt. prof. dr. kun. Povilui Jakubėnui.

Kolegijai už padarytas pastangas legalizuoti mūsų Bažnyčios teisinę padėtį JAV valdžios organuose, kur yra įregistruota kaip Lithuanian Ev. Reformed Church. Tokiu pat titulu mūsų Bažnyčia buvo priimta į Pasaulio Reformuotų Bažnyčių Sąjungą (World Alliance of Reformed Churches) pilnateisiu nariu.

Kurt. Elenai Bružienei už sinodinių pietų paruošimą, aukojant savo darbą mūsų Bažnyčiai.

Sekmadienį, birželio 25 d., įvyko iškilmingos Sinodo pamaldos su Šv. Vakariene. Pamaldų metu bažnyčia buvo sausakimšai pri-

pildyta dalyviais, kurių metu buvo atlikta kurt. E. Gerulio ordinacija į diakonus. Prie Dievo stalo, papuošto rožėmis ir lietuviškomis tautinėmis juostomis, gener. suprnt. kun. St. Neimanas, asistuojant suprnt. kun. P. Diliui ir Kolegijos prez. M. Tamulėnui, jnr., atliko ordinacijos aktą ir priėmė kurt. E. Gerulio duotą priesaiką, tartą tvirtu ir ryžtingu balsu. Priesaika buvo atlikta pagal Didžiosios Agendos tekstą.

Pamokslus pasakė suprnt. kun. P. Dilys ir diakonas E. Gerulis (telpa šiame numeryje). Liturginę dalį atliko gener. suprnt. kun. St. Neimanas ir suprnt. kun. P. Dilys. Po pamokslų buvo išvardyti Sinodo atlikti darbai ir pasimelsta už mirusius mūsų Bažnyčios narius. Pamaldas praturtino solo giesmėmis solistės kurt. I. Tamulėnienė ir Bronė Variakojienė, palydint vargonais muzikui Antanui Kalvaičiui.

Po pamaldų Sinodo dalyviai ir svečiai buvo pakviesti į tradicinius pietus, paruoštus Moterų Draugijos narių papuoštoje parapijos salėje. Pietų metu Sinodo direktorius inž. R. Pipynė pristatė iš toliau atvykusius kuratorius, delegatus ir svečius, palinkėjo naujai ordinuotam diakonui kurt. E. Geruliui sėkmės ir ištvermės savo pasirinktame pašaukime. Ta proga naują diakoną žodžiu nuoširdžiai pasveikino: Kolegijos prezidentas kurt. M. Tamulėnas, jnr. senj. kun. A. Trakis, dr. A. Trakienė, E. Mikužiūtė, Jonas Anysas, A. Kuzienė, kurt. H. Dilienė, K. Mačiukas, J. Jokubonis ir savo Bažnyčios vardu diakono bendradarbis Arnold Lewis.

Raštu diakoną kurt. E. Gerulį pasveikino: dr. kun. K. Trimakas, Forest Park, Ill., kurt. H. Yčaitė-Petkus, Los Angeles, Calif., S. ir B. Šenferiai, Mechanicsburg, Pen. ir I. Kairytė, Chicago, Ill.

Sinodo direktorius kurt. R. Pipynė, pasidžiaugęs darbščiu Sinodu, palinkėjo visiems tolimesnės sėkmės ir sveikatos. Pareiškė padėką mūsų kunigams už dvasinės ištvermės stiprinimą, Kolegijai už ištvermingą ir sėkmingą darbą, Devenių Kultūrinio Fondo valdybai už kultūrinę veiklą, "Mūsų Sparnų" redakcijai ir administracijai už reguliariai leidžiamą žurnalą, Moterų Draugijai už pamaitinimą pobūvių metu, Chicagos reformatų parapijai už svetingumą, solistėms ir muzikui A. Kalvaičiui už pamaldų praturtinimą ir vargonavimą ir visiems aukotojams, rėmėjams ir pasišventusiems mūsų Bažnyčios gerovei. Sinodas iš savo pusės padėkojo kurt. R. Pipynei už sklandžiai ir tvarkingai Sinodo pravedimą.

Sukalbėjus diakonui E. Geruliui maldą, Sinodo direktorius R. Pipynė uždarė XXXI-jį Sinodą išeivijoje.

Darbštusis Sinodas, praėjęs pavyzdingu susiklausymu, rimtu klausimų svarstymu, paliko dalyviams neišdildomą įspūdį, skatinantį ryžtą tvirtai stovėti kovoje už brangios Tėvynės ir tikėjimo laisvę.

Per laukus (1972 m.) *Audra Kubiliūtė*

NAMINĖ

Jau naminės nebereikia,
Nebedaugelis ją varo,
Nes kai kur dabar jau veikia
Parduotuvės visą parą.
Pardavėja ranką tiesia:
"Tavo rubliai, šnapsas mano!"
Už nutrauktą sapną šviesų
Ima kainą restorano.
Kur gvaizdikai, lapai lauro?
Kur gi kvepiantys pipirai?
Už tatai per naktį kiaurą
Buteliuką gauna vyrai!
Iš kavos tirštimų būriau,
Kol pasibaigė kava:
Kur žieminę gaut kepurę,
Kad nešaltų man galva.
Pagaliau šiaip taip išbūriau,
Sužinojau vos-ne-vos:
Jeigu nori gaut kepurę,
Reik labai geros galvos!

V. A.

LINGUOK, MOTULE, VYGĘ

Siūbuoja ąžuolėliai
Tarp vėtrų keturių,
Darželiuos gęsta gėlės
Nuo ašarų sūrių.
Sesulėm gaila rūtų,
Brolelių dar gailiau.
Oi, varė juos rekrutuos
Ir varė dar toliau.
Linguok, motule, vygę, -
Kiti siūbuos balne.
O mes išjosim žygin,
Gal grįšime, gal ne...

Gimiai ant mūšių kelio,
Gais ravietėj karų.
Supai vaikų lopšelį
Tarp ūžiančių audrų.
Tave iš amžių nešėm
Ant žibančių kardų,
Istorijon įrašėm
Gražiausiuoju vardu.
Kiek mūsų brolių guli
Visų kraštų laukuos.
Nei sesė, nei motulė
Neras, nesurokuos.

Užaugs kiti galingi,
Ir juos pašauks kova.
Kol tu linguosi lingę,
Nežus ir Lietuva.

V. A.

M. TAMULĖNAS

PRIEŠKARINIŲ LAIKŲ BIRŽIEČIAI

Žvilgterėję į Lietuvos žemėlapį pastebime, kad Biržų apskrities dalis labai įsikišusi į Latviją, ypač Nem. Radviliškio, Biržų ir Saločių valsčių šiauriniai pakraščiai. Nenuostabu, kad kaimynai latviai dėjo čia pastangas sulatvinti lietuvius, įpiršti savo kalbą ir papročius.

Nepriklausomybės pradžioje, kuomet buvo nustatoma siena su Latvija, nemaži žemės plotai su lietuviškais kaimais buvo užleisti Latvijai gal būt gavimui daugiau pajūrio prie Palangos bei Šventosios. Vienoje vietoje, už Mūšos upės, siena buvo pravesta visai arti Saločių miestelio.

Kaimynai latviai, carų valdymo laikais, buvo už mus žymiai laimingesni. Jiems nebuvo uždrausta spauda. Jie vartojo savo kalbą ir raštą savivaldybėse ir kitose įstaigose. Uždrausti spaudą neleido vietiniai dvarponiai, baronai vokiečiai. Jie ir tikybiniai buvo žymiai laisvesni.

Kaimynai lenkai taip pat nebuvo paliesti spaudos draudimo, nes ir juos užstojo savi kunigaikščiai, dvarponiai ir kitokie galūnai.

Sulenkėję Lietuvos kunigaikščiai ir dvarponiai buvo išsižadėję savo tautos ir lietuvių kalbos ir nebuvo kas pasipriešintų spaudos draudimui.

To laiko biržiečiai žinojo, kad Latvijoje ir mokyklų yra žymiai daugiau nei Lietuvoje. Arčiausias miestas Latvijoje, kuriame buvo mokyklų ir kurį arkliais galima buvo pasiekti, buvo Bauskė. Tas miestas nuo Biržų buvo beveik tokiame pat atstume, kaip geležinkelio stotis Subačius, apie 45 km. Bauskės mieste prieškariniais laikais buvo žinomos dvi mokyklos: vidurinė 4 klasių ir gimnazija. Daugiausia jaunimo mokėsi ir baigė vidurinę mokyklą, bet pagal Lietuvių Enciklopediją generolas Stasys Nastopka iš Rinkuškių kaimo prie Biržų baigė Bauskės 6 gimnazijos klases. Kiek biržiečių lankė tas Bauskės mokyklas sunku pasakyti, bet galima tvirtinti, kad gana daug. Kuriantis Nepriklausomai Lietuvai daug jų jau buvo su įvairiais diplomais ir stojo dirbti valstybinį darbą. Nemažai iš jų dirbo gimnazijų ir pradžios mokyklų mokytojų darbą. Pav.: mokytojai - Jurgis Kutra, Kostas Kregždė, agronomai - Petras Variakojis, Petras Kregždė ir kt.

Noriu paminėti vieną Legailių kaimo ūkininko šeimą, kurios trys, o gal ir visi keturi sūnūs baigė Bauskės viduriną mokyklą, o vėliau mokėsi kitose mokyklose, įsigydami profesijas.

Apie 1906 ar 1907 metus, man lankant Biržų pradžios mokyklą, teko gyventi reformatų šeimoje, kurioje šeimininkė vertėsi siuvimo amatu. Ji turėjo siuvyklą ir priimdavo kaimo mergaites mokytis siuvimo amato. Į tuos namus, karts nuo karto, atsilankydavo pavakariais jaunas, dailus, dėvįs švarią pašto valdininko uniformą valdininkas. Žinojau, kad jo pavardė buvo Puodžiūnas, berods, Petras. Jis buvo to Legailių kaimo ūkininko sūnus, baigęs Bauskės mokyklą ir gavęs darbo vietiniame Biržų pašte. Vėliau teko pažinti ir jo tėvą, kuris į senatvę iš Legailių kaimo persikėlė gyventi į Biržus. Kiek vėliau, bet dar prieš I Pas. Karą, tas dailusis pašto valdininkas vedė Jagaudžių dvaro savininko vienturtę dukterį Olgą Snarskytę. Snarskiai buvo reformatai. Dvaras priklausė trims broliams, bet vedęs buvo tik vienas. Puodžiūnų du sūnūs gavo Snarskių pavardę, kad neišnyktų ta pavardė.

Petrapilyje vienoje technikos mokykloje turėjau progą susitikti Mykolą Puodžiūną, kuris lankė tą patį žemės matavimo skyrių. Jis buvo minėto pašto valdininko jaunesnis brolis. Jis gyveno pas savo brolį Aleksandrą, kuris, kaip provizoriaus padėjėjas, dirbo žymaus kaliošų fabriko "Treugolnik" vaistinėje su geru atlyginimu ir gražiai gyveno. Šventadieniais visi trys eidavome į gerą restoraną papietauti ir po šnapsiuką išmesti. Aleksandras fundydavo, o mes jam nuoširdžiai dėkodavome. Mykolas, baigęs mokyklą, dirbo kaip matininkas Rusijoje ir po karo negrįžo. Aleksandras po karo grįžo į Lietuvą, apsigyveno Biržuose, įsigijo vaistinę centrinėje Vytauto gatvėje ir gražiai gyveno. Buvo vedęs ir išaugino dukrą ir sūnų, kurie dabar gyvena Chicagoje. Aleksandras buvo reformatų Bažnyčios rėmėjas ir per Sinodus jo namuose niekad netrūkdavo svečių.

Ketvirtas tos šeimos brolis Jonas Puodžiūnas buvo medicinos daktaras, baigęs Dorpato universitetą ir tarnavo kaip kariuomenės daktaras Alytaus mieste stovinčiame pulke.

Reikia pasakyti, kad čia aprašytos šeimos tėvas Legailių kaimo ūkininkas Puodžiūnas nebuvo eilinis, paprastas ūkininkas. Jis Pabiržės valsčiaus savitarpinėje draugijoje buvo kasininkas.

Tikiu, kad toks gražios šeimos tėvas, Legailių Puodžiūnas, vertas pagarbos ir gražaus prisiminimo. Tai pavyzdys sekančioms kartoms.

M. TAMULĖNAS

PROKURORĄ SUTIKUS

Dar nepradėjus Nepriklausomos Lietuvos įstaigoms pastoviau kurtis Biržuose, 1919 metų pradžioje, kai komunistų Raudonoji armija pradėjo slinkti į mūsų kraštą, Albinas Ješmanta pasiskelbė, kad jis valdys Lietuvą pagal socialistų revoliucionierių liaudininkų programą. Aktyviai prie jo tokios valdžios kūrimo prisidėjo Ona Puodžiūnaitė iš Legailių kaimo. Poetas Kazys Binkis prie jų iš pradžių gal kiek ir prisidėjo, bet tik labai trumpą laiką. Nei Puodžiūnaitė, nei Binkis nebuvo komunistinių pažiūrų. Abu gerai pažinojau, nes prieš karą kartu teko mokytis.

Valdžia buvo kuriama Jansono namuose, kuriuose vėliau buvo paštas. Visų įstaigų tarnautojai persikėlė į tuos namus ir dirbo pagal savo specialybę. Man buvo įsakyta tvarkyti Astravo dvaro žemės planus. Vartaliojau juos parodymui, jog užimtas esu. Artėjant Raudonajai armijai, Ješmanta ir jo valdžios nariai išnyko iš Biržų padangės. Armijai pražygiavus pro Biržus, kūrėsi komunistų Vykdomasis Komitetas. Keletas komunistų atsikėlė iš Rokiškio. Įstaigų tarnautojai turėjo pasilikti savo vietose ir pildyti Vykdomojo Komiteto nurodymus. Daugiausia tarnautojų buvo iš Žemės Ūkio ir V. T. Ministerijos Įgaliotinio įstaigos. Jie buvo laikomi reakcionieriais ir labiausiai nepatikimi. Tarnautojai tai žinojo ir laikėsi labai atsargiai. Buvo žinių, kad gali ir areštų būti. Buvo susiorganizavusi mieste ir komendantūra su rusų komendantu.

Žinojome apie Lietuvos valstybės ministerio pirmininko M. Šleževičiaus savanorių mobilizaciją ir kovas su komunistų Raudonaja armija. Kai komunistai, vejami iš Lietuvos, atsidūrė jau apie Pasvalį ir kuomet Joniškėlio savanoriai-partizanai ir iš Pasvalio raudonarmiečius išvaikė, keli Įgaliotinio įstaigos tarnautojai, jausdami pavojų, artimųjų pavežami ir gerai užsimaskavę dar rogių keliu, pervažiavo į jau partizanų valdomą teritoriją. Komunistai apie pabėgimą sužinojo.

Visiems likusiems tarnautojams buvo labai neramu ir kiekvienas, kaip galėdamas, stengėsi nenueiti į darbą ir slapstytis, kad nebūtų netikėtai suimtas. Matėme, kaip išvargę raudonarmiečiai visokiais galimais būdais bėga į Daugpilio pusę, bet valdžia mieste dar tebesilaikė.

Aš ir Mykolas Jašinskas, gyvendami vienas nuo kito tik už kelių kilometrų ir pagiryje, sutarėme keletai dienų apsigyventi girios vienkiemyje, kur niekas negalės žinoti apie mus. Jašinskas buvo mano mokyklos draugas. Rusijoje buvo baigęs karo mokyklą ir Nepriklausomybės laikais buvo pasiekęs pulkininko laipsnį ir

tarnavo Rokiškyje Karo Komendantu.

Nebesulaukdami bolševikų pasišalinimo iš miesto, nutarėme apsivilkę pusploštėliais, pastatę apikakles ir užsidėję kaimietiškas kepures nueiti į Biržus pasižvalgyti. Ties Malūno gatve jis pasuko į Kilučių gatvę pas karininką Nastopką, o aš nužygiavau toliau. Ėjau tilto gatve nieko blogo nenujausdamas. Tenka pasakyti, kad mes su Jašinsku, gyvendami toliau nuo Biržų ir dar miške, visai nežinojome apie kaikurių asmenų perbėgimą per frontą.

Išsukant iš Tilto gatvės į turgavietę, nelabai toli manęs, skersai praėjo prokuroras Taseckas. Nesisveikinome, nes maniau, kad jis manęs nebus pažinęs. Nieko blogo nenujausdamas, nuėjau į Jansono namus susitikti su vienu kitu pažįstamu ir sužinoti kas naujo girdėti. Su kuo tai besikalbant, priartėjo du raudonarmiečiai su šautuvais rankose. Pasakė, kad esu areštuotas ir turime eiti pas karo komendantą. Komendantas nieko nesakęs įrašė į palydovų knygą, kad esu areštuotas kaip baltagvardietis ir kareiviai nuvedė mane į kalėjimą.

Kalėjimas buvo Aptiekos Aikštėje, vokiečių paliktas. Tai buvo mūrinis gyvenamas namas, tik aptvertas neaukšta vielų tvora. Sargybų dienos metu nebuvo, tik vartai būdavo užrakinti. Kalinių nebuvo daug, daugiausia kaimiečiai. Dienos metu ateidavo prie tvoros pažįstami pasikalbėti. Kun. P. Jakubėnas porą kartų aplankė mane. Sukau galvą, kaip iš tos bėdos išsikrapštyti. Komunistų buvo suorganizuotas teismas ir teismo patarėju buvo advokatas Steponavičius. Teismo sekretoriumi buvo mano geras pažįstamas Kazys Ječys. Paprašiau vieną bičiulį užeiti pas Ječių ir sužinoti kuo kaltinamas ir kaip reikės išsiteisinti.

Teismo patarėjas Steponavičius išaiškino, kad esu kaltinamas šnipinėjimu, t. y., žinių rinkimu baltiesiems. Esą buvau pabėgęs ir grįžęs žinių rinkti. Paaiškinau, kad pabėgęs nebuvau, gyvenau pas brolį Gajūnų kaime ir niekur iš namų nebuvau pasitraukęs. Tuo atveju, esą, tegul brolis surenka 50 parašų, kad nebuvau pasitraukęs ir pristato teismui, tuomet būsiu paleistas.

Su nekantrumu laukiau kol brolis surinks 50 parašų. Sėdint tame kalėjime, mieste atsitiko netikėtas įvykis. Būrys ginkluotų latvių atvyko į Biržus iš Skaistkalnės ir apsistojo name, esančiame prie įėjimo į piliakalnį. Latviams nakties metu miegant, kas tai įmetė pro langą bombą ir užmušė bei sužeidė keletą asmenų. Būdami kalėjime labai latvių bijojome, nes jie žiaurūs ir kalinius prie bet kokių aplinkybių gali sušaudyti. Žinojome apie jų žiaurumus iš 1904-5 m. revoliucijos ir karo laikų.

Po 12 ar 13 dienų buvau paleistas. Bene tą pačią dieną, kai mane iš kalėjimo paleido, komisaras Kovalskis, tikras komunistas, buvo atvarytas į kalėjimą. Neva buvo kaltinamas latvių subombar-

davimu.

Prie komunistų išvaikymo iš Biržų prisidėjo du svarbiausi partizanai - Kairys ir Kurlinskas. Neužilgo atvyko į miestą ir karo komendantas Šilkarskis, apsivilkęs baltu švarkeliu be lietuvių kariuomenės uniformos bei ženklų. Jo tėvynė - Juodžionių dv. Pabiržės vals. Komendanto padėjėju buvo Aišparas, vietinis, vartojęs namuose lenkų kalbą. Pas komendantą dažnai lankydavosi dvarininkas Koscialkowski, didelis lenkas.

Po bolševikų išvijimo, grįžau į savo įstaigą ir pradėjau nuolatinį darbą. Įgaliotinis Petras Kregždė iš Kauno kurį laiką dar negalėjo grįžti į savo vietą dėl nebaigtų ten darbų. Tarnautojų trūko ir teko ieškoti naujų.

Trečią ar ketvirtą dieną atsilankė Kazys Ječys, kuris man pagelbėjo iš kalėjimo išsilaisvinti. Nusiskundė, esą blogi dalykai ir reikalingas pagalbos. Jo gimtinėje, Baibokų kaime, einą gandai ir kaltinimai, kad jis esąs komunistas ir dirbęs komunistų valdžios teisme. Žinoma, jis komunistu nebuvo ir apie tai ir kalbos negalėjo būti. Pasiūliau jam Įgaliotinio įstaigos sekretoriaus vietą, nes sekretorius buvo pabėgęs pas baltuosius ir negrįžo. Jis apsidžiaugė ir sekretoriaus vietą sutiko užimti. Jam garantavau saugumą. Trumpą laiką padirbėjęs išvyko, gavęs nuovados viršininko vietą. Vėliau jis baigė agronomijos mokyklą ir užsitarnavo iki Pienocentro direktoriaus padėjėjo vietos.

Su Mykolu Jašinsku daug kartų svarstėme apie atvykusį į Biržus komendantą. Mums jis atrodė labai įtartinas. Jašinskas tvarkėsi ir ruošėsi važiuoti į Kauną stoti į karo tarnybą. Pažadėjo kur reikia pasiteirauti apie Biržų komendantą.

Gal būt pasėkoje jo žygių, Šilkarskis iš Biržį išnyko. Po eilės metų buvo išaiškinta, kad Šilkarskis priklausė lenkų kariškai organizacijai (POW). Kur jis dingo, neteko nugirsti.

Tai vienas iš mano audringo gyvenimo epizodų.

BAILUMAS-NE YDA

Gudrūs kiškiai skeltalūpiai
Savo sūnų žvairį lupo,
Kad išdrįso vieną kartą
Jis prieš vilką prasitarti.
Jeigu žvėrys iš aplinkui
Pasitarti susirinko,
Tu kamputyje kiurksok,
Niekad prieš neišsižiok.

Kai balsuoja,
Tu tik "už"!
Kelsi "prieš"-
Vilkai įtuž...
O nasrai jų, pats žinai-
Prasižioję amžinai.
Štai iš kur tokia tiesa, -
"Kiškio kojose drąsa".

V. A.

Biržų gimnazijos abiturientai su klasės auklėtoju mokt. Jonu Diliu (iš k. į d.) — I-je eilėje: Vaitaitis Kostas, Lurjytė Gita, Kutraitė Palmyra, mokt. Dilys Jonas, Trečiokaitė Irena, Yčaitė Birutė, Kregždė Jokūbas; II-je eilėje: Tatoris Juozas, Dubraitė Ona, Krisiukėnaitė Marė, Gučas Afonsas, Dagytė Ona, Čygas Jonas, Pavinkšnytė Marė, Pavinkšnytė Matilda, Astrauskas Evardas; III-je eilėje: Jakubėnas Kazys, Bilevičius Juozas, Vaičiulionis Petras, Makarauskas Pranas. *Biržai, 1928 m.*

Biržų gimnazijos 1928 m. abiturientai (perrišti juostomis) po 50 metų suvažiavę Biržuose su svečiais (iš k. į d.): I-je eilėje: Bilevičius Juozas, Kirkiliūtė Veronika, Latkauskaitė Joana, mokt. Nastopa L., mokt. Šlekienė Elena, Kairys Ksaveras, Krisiukėnaitė Marė, gimn. dir. Repšys; II-je eilėje: Marcinkevičiūtė Elena, Ausėjutė Ona, Skauronskaitė Ona, Pavinkšnytė Marė, Šimavičius Kazys, Gučas Alfonsas, Kairytė A., Lazdauskaitė , Trečiokaitė Irena, Plepytė Ona; — III-je eilėje: Vaičiulionis Petras, Dagytė Ona, Paškevičius Karolis, Ladyga Petras, Žukaitė K., Astrauskas Edvardas, Užubalis Kazys ir svečiai. Biržai, 1978 m. liepos 8 d.

ALEKSANDRA VAISIŪNIENĖ

BIRŽAI MANO PRISIMINIMUOSE

Kol jaunas esi, dažnai savo prisiminimų ir pergyvenimų nesugebi aprašyti ir perduoti kitiems, nors jie ir įdomūs būtų. Pragyvenus ilgą metų eilę, praeities prisiminimai pradeda iškilti į viršų, gyvai užpildydami praeities gyvenimo laikotarpį gražiausiomis mintimis.

Kiekvienam iš mūsų, tur būt, pats gražiausias gyvenimo laikotarpis, tai jaunystės ir be rūpesčio praleistas tuometinis gyvenimas. Skaitau save biržiete, nes visos mano jaunystės dienos buvo surištos su Biržais, jų apylinkėmis, gamta, rūpesčiais, gražiais ir liūdnais prisiminimais. Mano motina buvo kilusi iš Kildiškių kaimo, Pasvalio vls. Buvo vienturtė ūkininko duktė. Jos pasakojimu, per jos šliūbą grojo dūdų orkestras iš Bauskės. Kilus I Pasauliniam karui, tėveliai išbėgo į Rusiją. Ten jiems teko praleisti bado ir vargo laikotarpį, bei pergyventi kitas karo baisenybes. Pasibaigus karui, tėveliai su mažais vaikais grįžo į Lietuvą. Koks malonus buvo tada gyvenimas pas dieduką kaime, gulint prie šilto mūrelio sienos, išsitraukiant iš po kaldros skanius antoninius obuolius! Tėvas gavo darbą Miškų Urėdijoje, netoli Berklainių dvaro, Biržų apskrityje. Pradžios mokyklą pradėjau lankyti Berklainių dvare, kuris nuo mūsų gyvenamos vietos buvo kelių kilometrų atstume. Žiemą tėvelis mane ir seserį veždavo arkliu į mokyklą. Pavasarį ir vasaros pradžioje su kitais kaimynų vaikais eidavome pėsti.

Turėtumei būti dainius, kad pajėgtum aprašyti tą gamtos grožį, kurį pavasario metu tekdavo matyti. Upeliai čiurlendavo, kurių pakraščiai būdavo pasipuošę nusvirusiais karklais, pražydėjusiais katyčių pilkais bumbulais. Balos būdavo pilnos sužydėjusių geltonų purienų žiedų, atrodydavo lyg gėlėtas kilimas paklotas ant vandens. Tada neberūpėdavo nei mokykla, nei pamokos. Nusiavusi batus braidžiodavau po purienomis nuaugusią balą, ieškodama nuskinti kuo didžiausią purienos žiedą, su storiausiu pilnaviduriu koteliu. Net nejausdavau kuprinės sunkumo, pridėtos su knygomis ir sumuštiniais.

Aplinkybėms susidėjus, tėveliai persikėlė gyventi į Biržus. Išnuomavo Koškulienės namą, netoli Stanislovo Dagilio aikštės ant kampo. Atidarė "Piliečių Klubą" ir įrengė gaisrininkų salėje kino teatrą. Aš su seserimi pradėjome lankyti Biržų gimnaziją.

Pagyvenus Biržuose ir susipažinus su Biržų apylinkės gamta, Biržai atrodė pats gražiausias "Rojaus kampelis" ant žemės pa-

Šių prisiminimų autorė Aleksandra Kairytė-VAISIŪNIENĖ. Maracay, 1976 m. vasaris

viršiaus. Kas galėjo būti gražesnio pavasarį, kaip Biržų Radvilų pilis ir jos parkas! Po pamokų, papietavusi ir pasiėmusi keletą mokslo knygų, eidavau į parką mokytis. Suoliukas buvo pasislėpęs beveik visai po alyvų ar jazminų krūmu. Stilingai ir skoningai sugrupuoti gėlynai, nusodinti takai radastų ir nasturtų žiedais, skleisdavo afroditišką kvapą, kuris apsvaigindavo ir svajonėse nunešdavo į pasakų šalį. Parke pro šalį praeidavo visi pažįstami gimnazistų ir mokytojų veidai, o pavakary jau vyresnių klasių gimnazistų porelių šešėliai. Tai buvo pirmųjų jaunystės pumpurų prasiskleidę meilės žiedai...

Pažiūrėjus į Radvilų pilies griuvėsius, rodos, pati istorija prabildavo į tave ir nenoromis matydavai tų laimingų pilies gyventojų gyvenimą ir jų prabangą. Užpakalinėje pilies kalno kampo pusėje- Biržų ežeras. Biržų ežeras suteikdavo dvigubą malonumą. Vasaros metu galėjai maudytis ir laiveliu plaukioti, o žiemos metu pačiūžomis ir arkliuku rogutėse po ežerą pasivažinėti. Laiveliu plaukiodama ežero pakraščiais, negalėdavai atsigrožėti vandens lelijų baltais žiedais ir didžiulių lapų žalumu.

Mano klasėje mokėsi simpatiška iš tėvo pusės, našlaitė Paulė. Trumpai nukirpti šviesūs plaukučiai gražiai apdengdavo jos galvą. Paulė turėjo prigimtą gabumą šokiui ir visas jos gyvenimo laisvas laikas buvo tam skirtas. Jau gimnazijoje per suruoštus pobūvius gražiai pašokdavo paruoštoje programoje. Paulės motina gyveno vargingai, todėl nutarė emigruoti į Pietų Ameriką - Argentiną. Paulė Jasmolavičiūtė tuo tarpu paliko Biržuose pas bobutę, kol

motina uždirbo pinigų kelionei ir ją atsiėmė. Argentinoje motina vieno didelio viešbučio restorane plovė indus. Paulė, atvažiavusi į Argentiną, svajojo patekti į baleto studiją. Paulės didelius gabumus šokti pastebėjo kokie tai meno žinovai ir įvertino jos didelį talentą šokiui. Pradėjusi šokių studijas, Paulė pamažu kopė aukštyn ir aukštyn, kol pasiekė pačią šokių meno viršūnę. Su motina persikėlusi gyventi į Uragvajų, įstojo į Uragvajaus teatro baletą pirmąja balerina. Gastrolėmis apkeliavo visą Pietų Ameriką, žavėdama žiūrovus savo gracija ir aukštu klasikinio šokio meno lygiu.

Atvažiavusi į Pietų Ameriką dėjau pastangas susirasti Paulę ir susirašinėti su ja. Paulė man rašė, kad ji savo laiku buvusi pati garsiausia šokėja Pietų Amerikoje. Ištekėjo už uragvajiečio bankininko. Jos sūnelis pasižymėjo muzikos srityje išskirtinu gabumu. Paulė man atsiuntė savo sūnelio nuotrauką iš teatro koncerto salės. Berniukas, dar neturėdamas dešimties metų, jau davė piano koncertą su Uragvajaus sinfoniniu orkestru. Vėlesnis mano susirašinėjimas su Paule nutrūko, nes silpnas lietuvių kalbos žinojimas, matyt, sudarė jai didelių sunkumų. Dabar turinti klasikinio baleto studiją. Bendrai, Biržų gimnazija davė daug įžymių žmonių: poetų, rašytojų, muzikų, kurie savo kūryba garsino Lietuvos vardą.

Labai norėjau išmokti važiuoti dviračiu, bet dviračio neturėjau. Mano klasės draugė Pipinaitė, kurios tėvai turėjo prieš senąją gimnaziją duonos kepyklą, turėjo dviratį. Vieną dieną sutarėme važiuoti už miesto ribų mokytis dviračiu. Kiek važiavau, bet savistoviai vis nepavažiuoju. Pipinaitei, matyt, jau atsibodo mane mokyti, tai man ir sako: "Jei dabar viena nepavažiuosi, daugiau negausi dviračio mokytis". Susikaupus galvoju: kaip bus, taip bus, bet turiu pavažiuoti. Parinkau lygesnį kelią, kur pats dviratis eina į pakalnę, ir užsisėdau važiuoti. Ant dviračio neišsilaikiau, dviratis įkrito į griovį, man suknelė ir uniformos žiurstas suplyšo, o dviračiui išlūžo keli stipinai. Vėliau jau buvau drąsi ir greit išmokau važiuoti. Sekmadieniais pasiekdavau su draugėmis net gipso kalnus ir toliau.

Biržai ir jų gyventojai buvo labai mieli ir geri. Jei dabar kur tenka sutikti biržietį, tai atrodo, kad susitikai su broliu. Prisimena gimnazijos mokytojai, kurie tiek daug kantrybės parodė, norėdami mums kuo daugiau perduoti mokslo žinių: Šlekiai, Kutra, Nastopkienė, Lujanienė, Bružas, Dilys, Paliulis prof. Jakubėnas, Mikelėnienė, gimnazijos direktorius Grite ir kt. Dalis jų, tur būt, jau atsisveikino su šiuo pasauliu.

Antroje Širvėnos ežero pusėje buvo Astravo dvaras su grafo Tiškevičiaus rūmais. Dvarą tuo metu administravo agr. Petras Variakojis. Astravo dvaro pilis mus jaunas mergaites labai intri-

gavo. Parko sode žavėdavo nematyti raudonų lapų medžiai. Patekus į pilies vidų, norėdavai pereiti per visus kambarius ir sales, bet grindys jau vietomis buvo išpuvusios ir vaikščiojimui sudarydavo didelį pavojų. Dėl to rūmų vidaus lankymas buvo uždraustas žiūrovams, bet vaikai visur įeina ir be leidimo. Koks gražus ir pasakiškas turėjo būti tų rūmų gyventojų gyvenimas. Stengdavaus išlandžioti visus kampus, ieškant ko nors iš anų laikų istorijos. Bet laikas bėgo ir nešėsi su savimi glėbį praeities prisiminimų, atsistodamas prieš gyvenimo prozą ir realybę.

Kilus II Pasauliniam karui, tūkstančiai tautiečių apleido savo tėvų žemę ir iškeliavo į įvairius pasaulio žemynus. Visiems atsivėrė svetimų kraštų miestų vartai, siūlydami visokias galimybes darbui ir įsikūrimui. Laikui bėgant, daugelis stipriai atsistojo ant kojų. Bet visiems mums kilimo vieta ir jaunystės dienų prisiminimai paliko neužmirštami. Jei šiandieną daugeliui kam iš mūsų pasiūlytų nuolatiniam apsigyvenimui vietą, jei Lietuva būtų laisva, daugelis iš mūsų biržiečių pasirinktų Biržus su jų apylinkėmis, savo tėvų šiaudinę triobelę, apdainuotą Klausučių Ulytėlę, ar šiandieną, gal niekeno neprižiūrimą, tėvų kapą.

Mes tada buvome jauni ir nežinojome ką labiau vertinti: ar mūsų tautos narsumą, garbingumą, ar mūsų biržiečių vaišingumą.

Biržiečiui Biržai, tai jo kūno ir sielos dalis, kuri atsispindi kiekvieno biržiečio pasielgime ir galvojime.

Caracas, 1978 m. kovo 6 d.

RUDENS NOSTALGIJA

Auksiniai lapai krinta gimtoj žemėj,
Kaip anuomet, prieš ilgą metų eilę,
Tačiau juos kitos rankos nuo takelio semia-
Ak gaila, gaila, labai gaila!...
  Rudens migla laukus ir pievas supa,
  Kaip anuomet, kaip kad kadaise...
  Likimas mus nuo tėviškės atlupo
  Ir po pasaulį platųjį iššvaistė!
Kabliais į pietus traukia gervės, žąsys,
Kad vėl pavasariui laisvai sugrįžti,
Bet mes jau kelio į namus nerasim, -
Į džiaugsmo pilnas dienas vakarykščias...

M. Z-kas

Rūpesčiai slegia

Malonu klausytis

VIKTORAS KAROSAS

MYKOLO DEVENIO ASMENYBĖ

Dr. Mykolas Devenis gimė 1891 m. gegužės 6 d. Klausučių kaime, reformatų ūkininkų šeimoje. Iš jo tėviškės buvo aiškiai matomi didingi Biržų pilies griuvėsiai, kurie liudijo Lietuvos reformacijos ir kung. Radvilų dvasinį bei idėjinį palikimą, skynę kelią į ateinančių amžių epochą.

Su renesanso, humanizmo ir reformacijos idėjų atėjimu į Lietuvos kunigaikštiją, ėmė susidaryti lietuvių tautoje visai skirtinga pažiūra į jos praeitį ir ateitį, kas pagimdė naują lietuviškos kultūros sampratą, išlikusią reformatų tarpe.

Kung. Radvilų pastangų nesėkmė pakreipti lietuvių tautą į gimstančią naujųjų amžių epochą, tragiškai paliudijo jų pranašišką istorijos supratimą, kurią pradėta suprasti su lietuvių tautos atgimimu.

Goethės žodžiais tariant: "Tik tas gali būti išlaisvintas, kas amžinai veržiasi pirmyn", - buvo naujoviškai suformuluota patriotizmo esmė.

Tokių idealų ir dvasios dr. Devenis buvo paveiktas nuo pat savo jaunystės dienų, kurie apsprendė visą jo tolimesnį gyvenimą. Baigęs Biržuose pradžios mokyklą, pasirengęs per vienerius metus, išlaikė egzaminus į 4-tą Pernavos gimnazijos klasę, kur pateko į artimą sąlytį su estų tauta ir jų atgimimo sąjūdžiu.

Estijoje gyveno drauge su būsimu pulk. leit. Jonu Variakoju, atsižymėjusiu nepriklausomybės kovose, Lauretei-Torma šeimoje, kurioje būrėsi estų tautinio atgimimo sąjūdžio jaunimas. Nepriklausomybės laikotarpyje buvę estų draugai dažnai viešėdavo Devenių dvare, palaikydami artimus ryšius tarp abiejų tautų. Iš jų tarpo vienas buvo atstovu Londone, kitas Romoje. Estų tauta, išbuvusi pusantro šimtmečio švedų globoje, tapo kultūringiausia tauta visoje Rusijos imperijoje.

Kuomet lietuvių inteligentija, studijuodama Rusijos universitetuose, perimdavo juose vyraujančias ideologijas ir nuotaikas, kurias sulietuvinę perkeldavo į savo tautą, tai dr. Devenis, brendęs estų protestantiškos ir demokratinės kultūros aplinkoje, išliko nepaliestas rusų nihilistinės dvasios ir juose tarpstančių mesijonizmo vizijų bei utopinių idealų.

Tik metus dr. Deveniui teko tarnauti rusų kariuomenėje. Išlaikęs egzaminus į Maskvos u-to medicinos fakultetą, apsisprendė tą pačią vasarą aplankyti savo tėvą, brolį ir seserį anksčiau atvykusius Amerikon. Jam plaukiant laivu prasidėjo I Pas. karas. Apsisprendęs neguldyti galvos už carizmą, pasilieka Amerikoje ir stoja į garsųjį Yale u-to medicinos skyrių. Čia jis gavo puikų profesinį paruošimą. Studijas baigė 1919 m. maximum cum laude pažymiu. Čia jame galutinai subrendo jaunystėje įkvėpti idealai, kurie sukūrė Amerikos demokratijos didingumą ir jos pasaulinę galybę.

Kokia skaudi gyvenimo ironija. Kada daktaras gulėjo karste, tuo laiku jo anūkė laukė senelio atvykstant į jos mokslo užbaigtuves. O tai buvo ypatingas "graduation". Trys iš eilės - dr. M. Devenis, jo sūnus inž. Keistutis ir Keistučio duktė Lucma A. Devenytė baigė tą patį Alma Mater Yale u-tą magna cum laude laipsniu. Tai turėjo būti šventė ne vien Devenių šeimai, bet ir pačiam universitetui, o lietuviams garbė.

Dr. Algirdas Devenis, vyriausias sūnus, irgi Yale u-to auklėtinis, reiškiasi savo patriotine veikla.

Duktė Dalia, Brown u-to auklėtinė, ir jos idėjiniai patriotinė šeima su vyru dr. Kaziu Bobeliu, stovi mūsų išeivijos pirmame avangarde kovoje už Lietuvos laisvę. Dalia visada energinga kaip jos motina ir kukli kaip jos tėvas, tai gražus ir garbingas paveldėjimas. Jų atžalyną sudaro penki Bobeliai, tai jaunesnioji lietuviška generacija.

Dr. Devenis įrodė, kad galima išlaikyti lietuviškos šeimos 4 generacijų tęstinumą ir visa tai atsiekiant gyvu ir gražiu tėvų pavyzdžiu vaikams.

Vargu ar tuo laiku būta kito lietuvio, kuris savo charakteriu, dvasiniu paveldėjimu ir išsimokslinimo aplinka būtų buvęs taip gerai paruoštas didžiam Lietuvos darbui. Dr. Devenio veikla pakrypo į organizacinę ir politinę vagą.

Šiame laikotarpyje vyko tolimesnis lietuvių išeivijos susiformavimas į idėjines sroves. Dešiniųjų srovę sudarė daugumoje praktikuojantieji katalikai, kairiųjų - socialistai; vidurinė srovė rėmėsi lietuviais emigrantais apsisprendusiais už Amerikos idealus. Kaip tik šios srovės idėjiniame susiformavime dr. M. Devenis suvaidino vieną iš žymiųjų rolių ir patapo jos centrine figūra.

Iš viduriniosios srovės iškilo išeivijoje lietuvių tautos demokratinis avangardas, kurio poveikyje ėmė persiorientuoti Amerikos atžvilgiu lietuviškos išeivijos dauguma. Šis idėjinis ir dvasinis lietuvių išeivijos persilaužimas turėjo ir turi lemiamos reikšmės lietuvių tautos nepriklausomybės atstatyme ir jos dabartinėje laisvės kovoje.

Vidurinioji srovė turėjo plačią spaudą, pradedant "Vienybe Lie-

tuvninkų" ir baigiant "Dirva", kuri vedė kietą kovą už lietuvių katalikų atsiskyrimą nuo lenkų. Kovos eigoje susidarė t. v. tautiečių sąjūdis, kuris atliko didelį uždavinį atstatant Lietuvos nepriklausomybę, renkant parašus peticijoms, platinant paskolos bonus ir remiant visą eilę ūkinių ir visuomeninių užmojų. Čia iškilo jauno daktaro M. Devenio asmenybė, - jis rūpinosi visais atgimstančios Lietuvos reikalais.

Ta proga dr. Deveniui teko susidurti artimai veik su visais lietuviškos išeivijos veikėjais ir artimai bendradarbiauti su Lietuvos misijos atstovu Jonu Vileišiu, būsimu savo uošviu.

Greta savo plačios veiklos politiniame ir visuomeniniame bare, daktaras nepamiršo lietuviškos kultūros dirvonų. Jis stipriai parėmė atvykusią gastrolėms iš Lietuvos dzimdzi-drimzi artistų grupę, iš kurios vėliau gimė garsioji J. Vanagaičio radio valandėlė Chicagoje. Išleido savo lėšomis M. Petrausko operos "Eglė žalčių karalienė" gaidas ir rėmė jos pastatymus. Stambiai parėmė Kaune "Varpo" leidyklos įsteigimą ir Neo-Lituanų rūmų statybą. Vėliau, susprogdinus "Varpo" spaustuvę, daktaras prisidėjo stambia parama prie jos atstatymo.

Be plačios visuomeninės ir kultūrinės veiklos, dr. Devenis turėjo gausią praktiką Waterbury, Conn., daug profesinio darbo klinikose. Visą savo likusią energiją ir veik visą savo likusį uždarbį atidavė savo tautai.

Įsikūrus Lietuvoje universitetui, daktaras parūpino savo lėšomis Medicinos fakultetui literatūros, įrankių, kaukolių ir daugelį kitų reikmenų.

Idėja grįžti Lietuvon ir ten dirbti visada daktarui buvo aktuali, bet vis delsė, nes reikėjo čia aukotis Lietuvos reikalams. Pagaliau 1924 m. daktaras vyksta Lietuvon ir laimingu sutapimu suranda sau gyvenimo draugę Alenos Vileišytės asmenyje, kilusios iš žymių Lietuvos veikėjų ir patriotų giminės. Vedybos sutvirtino daktaro gyvenimo kelią. Apsisprendė likti Lietuvoje ir, įsigijęs buvusį Radvilų dvarą ant Šventosios kranto, paskendo kultūrinio ūkio darbuose.

Jo surasta gyvenimo draugė Alena Vileišytė, savo idėjiniu nusistatymu, visuomeninio ir politinio darbo sugebėjimu, savo amžinai skaidria nuotaika, papildė dr. Devenio asmenybę. Jie sukūrė idealią lietuvišką šeimą ir kartu tvirtą demokratinės ir patriotinės veiklos darną, pašvęstą savo tautai.

Po metų abu Deveniai sugrįžo Amerikon. Išgyvenę trejus metus, sulaukė dviejų sūnų. Kiek sutaupę per tą laiką pinigų, 1928 m. su visa šeima vėl grįžo Lietuvon.

Gyvendamas Lietuvoje dr. Devenis neatsisakė nuo Amerikos pilietybės ir keliais atvejais turėjo grįžti ir pabuvoti naujoje tė-

vynėje savo pilietinių teisių pratęsimui, per tai ryšiai su lietuviška išeivija nebuvo nutraukti.

Amerikos pilietybė nebuvo dr. Deveniui kliūtimi verstis gydytojo praktika tėvynėje, bet keistas Lietuvos vyriausybės nusistatymas Amerikos mokslo atžvilgiu, pastūmėjo jį kitu keliu. Kuomet rusų universitetų diplomai buvo automatiškai pripažįstami teisėtais, tai pripažinimas pasaulinio garso Yale u-to diplomo užtruko net penkerius metus. Daktaras kantriai ir ilgai laukė valdžios sprendimo, bet nesulaukdamas įsigilino į modernius žemės ūkio ir ekonomijos mokslus, kuriuos pritaikė savo įsigytame dvare.

Įsigijęs apleistą buvusį Radvilų dvarą pavertė, savo ir žmonos energija bei sumanumu, pavyzdingu ūkiu, iš kurio plito aukšto našumo sėklos ir veisliniai gyvuliai į ūkininkų sodybas, kultūrindami aplinką. Kasmet šimtai ekskursantų lankydavo Devenių pavyzdingą ūkį ir netrūkdavo studentų agronomų, atliekančių praktiką.

Lietuvoje daktaras, be savo ūkio darbų, daug dėmesio pašventė Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčiai. 1923 m. buvo išrinktas kuratorium ir veik kasmet, drauge su savo šeima, vykdavo į Sinodo posėdžius Biržuose. Čia jis susidurdavo su žymiausiais Lietuvos veikėjais - gen. S. Žukausku, gen. St. Nastopka, karo min. pulk. J. Variakoju, dr. J. Šliūpu, broliais Yčais, Vasario 16 Akto signataru J. Šernu, Kipru Petrausku, prof. J. Žemaičiu ir daugeliu kitų, kurie sudarė drauge ir reformatų elitą.

Ypatingoje pagarboje dr. Devenis laikė gen. supt. dr. kun. P. Jakubėną, kurio įkalbėjimu tėvams ir vėlesne parama buvo paskatintas į mokslus. To jis niekad nepamiršo ir atsidėkodamas padovanojo kun. P. Jakubėnui automobilį, kad palengvinus jam varginančias keliones.

Atvažiuodavo į Sinodus savo didele mašina, drauge su visa šeima, su kuria vėliau lankydavo savo gimtuosius Klausučius, kur jo tėviškėje gyveno sesuo Klybienė ir visa eilė giminių ir artimųjų.

Paviešėję dieną, kitą Klausučiuose, pasukdavo į netoliese esamą Vileišių gimtinę Medinių kaime prie Pasvalio, iš kur aplankydavo Klongevičius, Alenos Devenienės tetos ūkį.

Visa tai parodo, kad daktaras, palaikydamas artimus ryšius su savo ir žmonos gimtinėmis, norėjo priaugančioje kartoje įskiepyti meilę gimtajam kraštui, kas jam sėkmingai pasisekė.

Dr. Devenis, būdamas veiklus reformatas, savo darbais ir nusistatymu įrodė savo ištikimybę Lietuvos reformacijos tolerancijos principams. Greta savo dvaro jis globojo istorinę, dar Radvilų statytą, Deltuvos reformatų bažnyčią.

Netoliese stovėjo kukli katalikų bažnytėlė, kurios klebonas lenkas kun. K. Kazlauskas padėjo daktarui prižiūrėti Deltuvos reformatų bažnyčią, už ką daktaras atsilygindavo ūkiškai.

Kuratoriai Alena ir dr. Mykolas Deveniai savo Santa Monicos apartamentiniame name

Daktaras globojo dar dvi katalikiškas bažnytėles. Vieną - O. Vilužienės statytą Kazlauskų altariją, kurią savo lėšomis atstatė, antrą - globojo jis, savo kitame įsigytame dvare prie Dubingių, Didžiadvario katalikų bažnytėlę, kurią pagrindinai atremontavo ir pakvietė artimiausią kleboną kartas nuo karto atlaikyti pamaldas, apmokėdamas jo kelionės išlaidas.

Jam rūpėjo pirmoje eilėje krikščioniškos moralės auklėjimas tautoje, nesvarbu kuriai religijai priklausytų Dievo namai. Todėl dr. M. Devenį galima laikyti ekumeninio sąjūdžio pradininku mūsų tautoje. Nuo tos savo pareigos jis neatsisakė ir sugrįžęs Amerikon.

Dr. Devenio įsipareigojimas savo tikėjimo broliams buvo didelis, nes pasiekę iš DP stovyklų lietuvių evangelikų pagalbos šauksmai, paskatino įkurti Lietuvių Protestantų Sąjungą, kuri su savo skyriais lietuviškose kolonijose suvaidino lemiamą rolę pergabenant iš DP stovyklų mūsų žmones.

Atsikūrus Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčiai tremtyje, kurią rėmė moraliai ir materialiai, kelis kartus dalyvavo Sinodo posėdžiuose ir dviem atvejais buvo išrinktas Sinodo direktorium.

Daktaras permatė dideles galimybes surištas su jo priklausymu reformatų konfesijai, Nuo pat savo įsikūrimo Waterbury pradžios, priklausė United Presbyterian Church U. S. A., kas vėliau sudarė jam plačias galimybes užmegzti ryšius su žymiais amerikiečių veikėjais ir politikais. Tai pačiai denominacijai priklausė ir sen. J. S. Dulles, į kurį asmeniškai kreipėsi D. P. biliaus reikalu ir jį paveikė lietuvių naudai.

Dėka panašių artimų ryšių su amerikiečiais, jam ne kartą teko atlikti diplomatines misijas Lietuvos byloje. Ypač atsižymėjo savo liudijimais Kersteno komitete, kuriame, kaip Vorkutos kalinys ir žinoma asmenybė amerikiečių visuomenėje, pridavė savo parodymais svorį ir rimtį. Pasiremdamas savo patirtimi, jis ragino atvykusius lietuvius evangelikus užmegzti artimus ryšius su broliškomis amerikiečių Bažnyčiomis, nes tuo gali daug laimėti Lietuvos laisvės reikalui.

Užėjus 1940 m. bolševikų invazijai, sugriuvo iki pat pamatų Devenių šeimos gyvenimas. Visas turtas buvo nusavintas, daktaras areštuotas ir nuteistas už akių 8 metams į Sibiro konclagerius. Tik paskutiniuoju momentu pasisekė Alenai Devenienei išgauti iš Amerikos konsulo dr. O. Noremo vizas savo vaikams, o pati turėjo slaptai išvykti.

Areštuotas, tardytas ir kankintas iki sąmonės netekimo, jis niekad nepalūžo dvasiniai ir daug pakėlė fizinio skausmo. Sudaužytos ausys nebesugijo ir klausa buvo pakirsta. Ukmergės kalėjimo vienutėje buvo kalintas drauge su kun. K. Radvila, kuris neatlaikęs

kankinimų, greit pasimirė. Daktarą perkėlė į Vilniaus Lukiškių kalėjimą, iš kur netrukus išgabeno į Vorkutos pragarą.

Prasidėjęs karas atnešė badą ir suirutę visai Rusijai, o ką bekalbėti apie Vorkutą ar Sibiro koncentracines stovyklas. Patekęs į Vorkutos anglių kasyklas, pradžioje dirbo eiliniu katorgininku. Gaunama duona buvo sumaišyta su piuvenomis, priedui kartais pridėdavo dvokiančios žuvies gabalėlį. Pagauti lauke kurapka, varna ar zuikelis buvo kalinių čia pat žali sudorojami.

Jauni vyrai krito kaip musės rudens metu. Daktaro stovykloje vyravo ukrainiečiai ir lenkai, kuriuos vėliau išleido į kuriamą gen. Anderso lenkų armiją. Krito dantys, atsivėrė kūne žaizdos, skorbutas retino kalinių eiles. Jų vieton ateidavo nauji vergų papildymai.

Daktaras panaudojo kelias išmestas į šiukšlyną geležines statines mediciniškam viralui gaminti. Drauge su kitais kaliniais rinko taigos pušaičių želmenis ir kitus lapelius, kuriuos sumetę į verdantį vandenį, pagamindavo savotišką "arbatą", kuri suteikdavo organizmui kiek vitaminų ir pristabdydavo skorbuto ligos liūdnas pasekmes. Tą pastebėję viršininkai, atleido daktarą nuo anglių kasimo ir perkėlė į sanitarinį skyrių, kur turėjo padėt felčeriui "gydyti" kalinius.

Dėka energingų Alenos Devenienės pastangų, jai atvykus su vaikais Amerikon, sunkiose karo meto sąlygose, pasisekė 1942 m. gale ištraukti daktarą iš Vorkutos pragaro nasrų, kuris, po ilgos kelionės pro Pietų Afrikos iškyšulį ir rytinę Aziją, pasiekė Amerikos krantus ir susijungė su savo mylima šeima.

Sugrįžus Amerikon, dr. Devenis greit moraliai ir fiziniai atsigavo ir visa savo atliekama energija įsijungė į profesinį, visuomeninį ir praktinį gyvenimą. Leido savo vaikus į aukštuosius mokslus ir įsigijo netoli Waterbury Rocklege farmą, kuri ilgainiui gavo Devenių farmos vardą.

Prasidėjus DP emigracijai, Devenių farma išgyveno istorinę paskirtį, nes tapo daugeliui naujų ateivių tiltu į Amerikos gyvenimą. Ypač nemažai vyresnio amžiaus intelektualų, kuriems sunku buvo gauti darbo sutarčių, pasinaudojo Devenių ištiesta pagalbos ranka.

Šioje vietoje dažnai viešėdavo žymūs lietuviškos išeivijos veikėjai, kurie ieškojo Devenių patarimų, moralinės ar materialinės paramos ir bendrai tarėsi dėl politinės bei visuomeninės veiklos. Čia buvo pradėtas leisti Devenių remiamas laikraštis "Lietuvių Kelias". Čia buvo redaguojami evangelikams "Tėviškės garsai". Čia teko man iš arčiau pažinti dr. M. Devenį, jo šeimą, jo gyvenimo būdą, jo charakterį, mintis ir dvasią.

Daktaras stebino visus savo neišsemiama energija ir begaline meile darbui. Jo visur būta, visur suspėta ir laiku padaryta. Kas

yra plačiau pažinęs Amerikos pionierišką dvasią, jos kalvinistinį veržlumą, veiklos organizuotumą ir užsimotų siekių realumą, - tai dr. M. Devenis buvo šių idealų įsikūnijimas.

Žymus jo asmenybės bruožas, išplaukiąs iš tų pačių dvasinių šaltinių, buvo galvosenos realumas. Nuo mažens nepasidavė madingai romantikos įtakai bei nebuvo pagautas socialinių ar politinių utopijų. Jis savo galvosenoje ir sprendimuose vadovavosi principu: kas protinga, tas įgyvendintina. Su lengva ironijos šypsena palydėdavo svajotojų ar teoretikų sukurtus planus, kurių neįmanoma įgyvendinti.

Savo gyvenimo filosofijoje rėmėsi humaniškumu ir iš jo išplaukiančia tolerancija. Jo giliu įsitikinimu negalima įgyvendinti net realiausių sumanymų pavartojus smurto priemones, nes smurto priemonės paverčia siekiamą idealą į savo priešingybę. Savo argumentams paremti dažnai nurodydavo į prohibicijos nesėkmes Amerikoje, į bolševikų mėginimus didžiausiomis aukomis įgyvendinti žemišką rojų, virtusiu tikruoju pragaru.

Daktaras laikė nesąmone reikalauti ar siekti, kad visi lietuviai turėtų bendrus įsitikinimus ar idealus, priklausytų vienai religijai ar sutilptų vienoje politinėje partijoje. Anot jo, minčių ar įsitikinimų įvairumas nenuskurdina, bet praturtina tautos dvasinį lobyną, kas pasiekiama prisilaikant tolerancijos principų.

Dr. Devenis aukštai vertino žmogaus moralę, kuri yra neatskiriama nuo tikėjimo. Jo įsitikinimu negalima moralės pakeisti kuria nors etikos formule, nes kaip įrodė komunizmas, nacizmas ar kiti sekuliariniai sąjūdžiai, sugriovę tikėjimą žmonėse, sugrąžina tironiją ar paskandina tautą anarchijoje.

Išeidamas iš šio principinio nusistatymo daktaras atokiau laikėsi nuo laisvamanių, nors artimai su jais bendradarbiavo tautinėje ir visuomeninėje plotmėje, bet ir netapo religiniu fanatiku ar Švento Rašto raidės žmogumi.

Jis savo nusistatymą dėstė sekančiai: kaip medicinos mokslo negalima smerkti vien dėl to, kad pradžioje nesugebėjo pilnumoje pažinti žmogaus organizmo ir nustatyti ligų priežasčių, ar buvo panaudojamas nesąžiningam pasipelnymui bei piktiems tikslams, taip tokiu pat matu negalima atmesti dvasinio gyvenimo tiesų, apreikštų Šventame Rašte.

Jis dažnai kartojo, kad iškovotos demokratinės laisvės ilgai neišsilaikys, jei prarandami moraliniai pagrindai, kurie pasiekiami ir išlaikomi per tikėjimą.

Per visą mano buvimo laikotarpį Devenių farmoje, negirdėjau iš daktaro lūpų bet kokių prakeikimų ar neapykantos komunistų adresu, nors jis jų buvo pasmerktas sunaikinimui. Daktaras mėgo kartoti, kad priešus negalima nugalėti neapykanta ar keiksmais,

Dalios Devenytės ir dr. Kazio Bobelio sužieduotuvės (iš k. į d.) — priešakyje: Dalia Devenytė ir dr. Kazys Bobelis; II-je eilėje: A. Devenienė, pulk. J. Bobelis su Ponia ir dr. M. Devenis

bet tik savo dvasiniu ir kūrybiniu pranašumu.

Savo idėjiniame nusistatyme daktaras per visą savo gyvenimą išliko ištikimas Amerikos demokratijos idealams ir toje dvasioje veikė lietuviškoje išeivijoje ir kiek įstengdamas savo tautoje. Jam vakarietiškos demokratijos ir laisvės sąvokos buvo neatskiriamos. Jei tauta yra nepribrendusi demokratiniam gyvenimui, tai negali būti laisvos tautos, kuri yra valdoma svetimų ar savų diktatorių. Jis dėjo dideles pastangas šią idėją įskiepyti lietuvių tautoje, veikdamas gyvu žodžiu ir savo gyvenimo pavyzdžiu.

Dr. Devenis savo ištikimybę Amerikos idealams paliudijo neatsisakydamas nuo jos pilietybės net pastoviai įsikūręs Lietuvoje. Naujiems ateiviams jis patarė gauti nedelsiant šio krašto pilietybę ir savo veikla bei nusistatymu įrodyti savo ištikimybę Amerikos idealams. Tik tokiu keliu eidama senoji lietuvių išeivija pasiekė žymų svorį Amerikos politiniame gyvenime, kuri efektyviai panaudojo Lietuvos nepriklausomybės atstatymui ir dabar vedamai laisvės kovai. Su pasipiktinimu kalbėjo apie tuos, kurie, vos įkėlę koją į šį laisvės kraštą, pradėjo niekinti senąją išeiviją ir pačią Ameriką, dar jos nepažinę.

Lietuvos laisvinimo darbe jis rėmė visus veiksnius, politinius sambūrius ar religines bendruomenes, kurios pozityviai prisidėdavo prie lietuvybės išlaikymo, kultūros kėlimo ar veikė tautos laisvinimo bare.

Būdamas realistas, daktaras nepuoselėjo iliuzijų apie greitą Lietuvos išlaisvinimą, kuriomis gyveno naujieji ateiviai, bet numatė ilgą kovą, kurios tęsimui būtina įkvėpti ateinančiai kartai tikėjimą į demokratijos idealų pergalę prieš totalitarizmą.

Dr. Devenio patriotizmą ir meilę savo tautai apsprendė jo dvasiniai ir idėjiniai principai. Jo giliu įsitikinimu, tauta negali užsidaryti savo praeityje ir gyventi tradicijomis, jei nori išlikti gyva. Kaip viskas gyvenime kinta, taip tautos kultūra turi žengti su gyvenimu.

Aptariant daktaro patriotizmą ir jo nusistatymą Lietuvos atžvilgiu, jis man papasakojo sekančią istoriją. Jam besirengiant su šeima sugrįžti Lietuvon ir ten pastoviai įsikurti, daugelis lietuvių išeivių nuo to žygio jį atkalbinėjo. Ypatingai jį atkalbinėjo jo kolega, lietuvis daktaras.

Nežiūrint visų atkalbinėjimų, daktaras su visa šeima sugrįžo Lietuvon ir gražiai įsikūrė. Jam ištrūkus iš Vorkutos jis vėl susidūrė su minėtu kolega, kuris maždaug šiais žodžiais pasitikęs daktarą: "Va, matai, Mykolai, sakiau nevažiuok Lietuvon, o ką dabar turi, - ubagas". Į tai daktaras atsakęs: "Jeigu Lietuva šiandien taptų laisva, rytoj pradėčiau rengtis kelionėn".

Rodos, paskendus savo profesiniame, visuomeniniame ir praktiniame gyvenime, daktarui neliktų laiko domėtis literatūra, istorija ir bendrai kultūros ir mokslo naujaisiais laimėjimais.

Įsikūręs savo dvare Lietuvoje drauge su žmona, nežiūrint ūkinių rūpesčių pertvarkant moderniais pagrindais apleistą Radvilų dvarą, ėmė supirkinėti knygas, paveikslus ir senovės iškasenas. Su laiku susidarė turtinga biblioteka, paveikslų galerija ir iškasenų rinkiniai. Kiek vertinga buvo biblioteka rodo faktas, kad bolševikai nacionalizavę jų dvarą, paėmė iš jo 387 vienetus į muziejų.

Atsikūrę antru sykiu Amerikoje, be daugelio rūpesčių ir begalės visuomeninio darbo, savo įsigytoje farmoje ėmė iš naujo kaupti knygas, paveikslus, žemėlapius ir kitą medžiagą, Man būnant Devenių farmoje, tuo laiku atvykę prof. Mykolas ir Vaclovas Biržiškos pastoviai dirbo erdvioje Devenių bibliotekoje, turėdami parankiai reikiamą literatūrą savo veikalams ruošti.

Be knygų Deveniai prenumeravo veik visą lietuvišką spaudą, kurią suskubdavo peržvelgti ir sustoti prie įdomesnių straipsnių. Be lietuviškos spaudos dar prenumeravo visą eilę amerikoniškų žurnalų. Tarp kitko jis buvo vienas iš pirmųjų "Time" žurnalo prenumeratorių, kurį reguliariai gaudavo gyvendamas ir Lietuvoje. Savo keliu sekė ir medicinišką literatūrą.

Stebėtina, kada surasdavo skaitymui laiko, kai nuo ryto iki vakaro buvo paskendęs įvairiuose darbuose. Skaitydavo daugiausia iki vėlyvos nakties, gulėdamas lovoje.

Persikėlęs į Santą Monicą, drauge persigabeno savo turtingą biblioteką ir kitus rinkinius, kuriuos metai iš metų papildydavo naujai įsigytais dalykais. Visa tai darė ne vien savo naudai, bet su viltimi palikti laisvai Lietuvai.

Dr. Devenis buvo apdovanotas išskirtinu organizaciniu talentu ir sugebėjimu nujausti ūkinius pakitimus. Tą prielaidą galime remti jo pasiektais dideliais ekonominiais laimėjimais Lietuvoje, Waterbury ir ypač Santa Monicoje, kur iškilo ekonominiai į pirmaujančias lietuvių išeivijos viršūnes.

Daktaras anksčiau kitų numatė, kad augant miestams ir pramonei teršiant orą, praturtėję gyventojai ieškos laisvesnės erdvės ir veršis į laukus ir pajūrį. Turėdamas tai galvoje, persikėlė iš Waterbury į Santą Monicą, kur pirko namus, numatydamas jų žymų pabrangimą.

Pradėjęs su kukliomis sutaupomis, ištvermingu darbu pasiekė šioje srityje didelių laimėjimų, Daug lietuvių, pasekę jo pavyzdžiu, gražiai įsikūrė sudarydami vieną iš gražiausių lietuvių kolonijų Amerikoje.

Ar varge ar turte Deveniai linko į geresnį ir kultūringesnį gy-

venimo stilių. Tam pinigas atsiranda, kam yra duota valia ir pasiryžimas, ar tai buvę ant Šventosios kranto, Rockledge vietovėje ar prie Pacifiko okeano.

Dr. Devenis, siekdamas materialinių laimėjimų, įkūnijo protestantiškos etikos principus, nes norint pavalgydinti alkaną, sušelpti vargan patekusį ar plačiu mastu paremti kultūros suklestėjimą tautoje, reikia pirma turėti materialinius išteklius.

Pradžioje net lietuviai evangelikai neįsivaizdavo, kad laimėjus Lietuvos reformacijai būtų iš pagrindų pasikeitęs lietuvių tautos gyvenimas ir jos istorija. Dr. Devenis įrodė visu savo gyvenimu ir pasiektais laimėjimais, kad šis tvirtinimas nėra tuščia frazė, nes šią tiesą patvirtino visų protestantiškų kraštų pasiekti rezultatai.

Nežinia kada Devenių šeimoje gimė idėja sudaryti savo vardu šimtatūkstantinį dol. fondą, idant jų puoselėjami idealai būtų tęsiami ateinančioje kartoje. Dr. Devenis, jo žmona Alena Vileišytė ir jų brandinta jaunoji karta yra giliai įsitikinę, kad Lietuvai atnešti laisvę tegali tik pergalingi demokratijos idealai, kaip buvo atnešę nepriklausomybę ir laisvę po I Pas. karo. Ta kryptimi turi būti kreipiama lietuvių išeivijos ateinančios kartos mintys ir visa jos kultūrinė veikla. Tai minčiai puoselėti daktaras paliko įkurtą Devenių Kultūrinį Fondą, kuris tapo jo užbaigto gyvenimo gyvuoju paminklu.

Nuo šios savo gyvenimo paskirties daktaras neatsisakė iki paskutinės savo gyvenimo akimirkos. Aplankęs jį Santa Monicoje, radau bedirbantį savo dideliame apartmentiniame name su tokiu pat atsidavimu, su kokiu mačiau betrūsiantį anuomet Rockledge farmoje. Nustebęs paklausiau: "Daktare, kada manai pailsėti?" "Kai numirsiu" - suskambėjo atsakymas ir tęsė darbą toliau.

Dr. Devenio asmenybė ir jo nuveikti darbai buvo pastebėti ir atžymėti knygoje Who's Who kaip "on being selected as one of California's outstanding citizens for 1974. You will be one of aproximately Five Thaounsand Californians so honored". Iš 20 milijonų kaliforniečių patekti į penkių tūkstančių atsižymėjusių piliečių sąrašą - tai garbė ne vien Devenių šeimai, bet ir visai lietuviškai išeivijai.

Gyvenęs kukliai, retai pasireiškęs savo žodžiu ar raštu viešumoje, buvo lietuvių ir amerikiečių gausiai palydėtas ir pagerbtas mirties valandoje, atsisveikinant su daktaru pradžioje Santa Monicoje ir vėliau Chicagoje.

Daktaras visa savo esybe gyveno ateitimi, tad jo darbai ir mintys nenukeliavo drauge į kapą, bet liko gyvi mūsų tautoje.

J. KREGŽDĖ

ATSISVEIKINIMAS SU MYKOLU DEVENIU

Kuratorius dr. Mykolas Devenis, žymus lietuvių veteranas, Sibiro kankinys, garbingas visuomenės veikėjas, nenuilstantis kovotojas už Lietuvos laisvę, jos kultūrą ir gerovę, mirė Santa Monicoje, Calif., 1978 m. gegužės 28 d., būdamas 87 metų amžiaus. Tos dienos ankstyvą rytą daktarą, dar tebesijaučiantį gerai, sukrėtė staigus širdies priepuolis. Nuvežtas ligoninėn, po poros valandų, neatgavęs sąmonės, iškeliavo amžinybėn. Jo biografija 75 metų amžiaus proga yra tilpusi "Mūsų Sparnų" Nr. 20 ir Devenių Kultūrinio Fondo steigėjų aprašymas - "M. Sp." Nr. 37.

Atsisveikinimas Santa Monicoje

Dr. M. Devenis Santa Monicoje išgyveno 20 metų ir jo vardas, kaip ir visos garbingos Devenių šeimos, buvo visuomenės tarpe plačiai žinomas. Pagal žurnalisto J. Klauseikio reportažą ("Naujienos", 1978. VI. 13, Nr. 135), žinia apie dr. M. Devenio mirtį "labai greit paplito ne tik tarp Santa Monicos miesto lietuvių, bet ir tarp plačiai išsisklaidžiusių Californijos lietuvių."

Gegužės 31 d. vakare į Murphy and Moeller laidotuvių koplyčią suplaukė šimtai lietuvių ir svetimtaučių. Dalis žmonių koplyčioje netilpo ir turėjo tarpduryje ir lauke stovėti. Dr. M. Devenio ąžuolinis karstas buvo padengtas lietuviška vėliava, atvežta iš laisvos Lietuvos JAV pasiuntinio dr. kun. Owen Noremo ir padovanota Devenių šeimai. Karstas skendėjo gėlėse ir buvo gerbiamas neolituanų ir ramovėnų garbės sargybų.

Atsisveikinimui vadovavo Los Angeles Protestantų Sąjungos ir tautininkų veikėjas Edv. Balceris. Dr. kun. O. Norem, po sukalbėtų maldų, prisiminė apie savo draugystę su dr. Deveniu. Evangeliškas maldas paskaitė ir E. Balceris, paprašydamas visus dalyvius kartu sukalbėti Tėve Mūsų.

Prelatas kun. J. Kučingis atsisveikino lietuvių katalikų Šv. Kazimiero parapijos vardu; V. Čekanauskas, Lietuvos generalinis garbės konsulas - savo ir Lietuvos atstovo Bačkio vardu; A. Mažeika-Amerikos Lietuvių Tarybos, Tautinės Sąjungos ir Tautinių Namų vardu; V. Vidugiris - Liet. Bendruomenės Vakarų Apygardos vardu; dr. J. Gudauskas - Valstiečių Liaudininkų Sąjungos vardu; dr. Z. Brinkis - gydytojų organizacijos vardu; J. Šimoliūnas - karių sąjungos Ramovės, šaulių ir birutiečių vardu; A. Markevičius - Santa Monicos Lietuvių Klubo vardu; K. Černiauskas - Devenių apartmentinių namų administracijos vardu. E. Balceris, baigdamas

ceremonijas, atsisveikino neolituanų, protestantų ir biržiečių vardu.

Visi kalbėtojai, iškeldami savo atsisveikinimuose įvairius velionio veiklos nuopelnus, jo žiaurius ir liūdnus pergyvenimus, reiškė užuojautą našlei kurt. Alenai Devenienei, sūnums, dukrai ir jų šeimoms. Šeimos vardu visiems dalyviams ir kalbėtojams padėkojo dr. Algirdas Devenis. Atsisveikinimas baigtas Lietuvos himnu.

Atsisveikinimas Chicagoje

Birželio 1 d. dr. M. Devenio karstas buvo atskraidintas į Chicagą drauge su jo šeima ir artimaisiais ir pašarvotas Mažeika-Evans koplyčioje. Tos dienos ketvirtadienio vakarą įvyko atsisveikinimas. Kaip Santa Monicos, taip ir Chicagos šermeninėje, netilpo atvykusieji atsisveikinti su velioniu ir pareikšti skaudžioje liūdesio valandoje jo šeimai užuojautą. Ne tik koplyčios salė, bet ir koridoriai buvo sausakimšai pripildyti rinktinės Chicagos visuomenės, bet ir nemaža dalis turėjo klausytis kalbų koplyčios kieme.

Prie velionio karsto, kuris, kaip ir Santa Monicoje, buvo gražiai dekoruotas, budėjo: nenuilstama visuomenės veikėja, nuoširdi velionio gyvenimo draugė našlė kurt. Alena Devenienė; greta jos - žilagalvė daktaro sesuo Konstancija Meškauskienė su keturiomis dukromis ir jų šeimomis; sūnūs kuratoriai - dr. Algis ir inž. Keistutis su savo šeimos nariais; dukra Dalia su vyru dr. Kaziu Bobeliu ir šeimos nariais ir kiti artimi giminės.

Skirtu laiku ALTOS ir "Sandaros" įgaliotas atsisveikinimą pradėjo inž. Grožvydas Lazauskas. Gedulingas pamaldas atlaikė gener. suprt. kun. St. Neimanas ir suprt. kun. P. Dilys. Kun. St. Neimanas savo žodyje išryškindamas velionio šviesią asmenybę, jo nueitą kelią, dar apibūdino ir jo dvasinio pasaulio susiformavimą, kuris susiklostė ypatingose sąlygose. Po to sekė įvairių organizacijų atstovų, laikraščių redaktorių atsisveikinimas, kurį gražiai pravedė inž. G. Lazauskas cituodamas prieš kiekvieną kalbėtoją prasmingus eilėraščių ir posakių posmus. Iš viso buvo pasakyta 16 trumpesnių ar ilgesnių kalbų, paliečiant velionio visuomeninę veiklą ir jo atliktus darbus. Atsisveikinimo kalbose, kurios su giliu dėmesiu ir susikaupimu buvo išklausytos, buvo visos lietuvių visuomenės vardu pareikšta velioniui gili padėka, meilė ir užtarnauta pagarba.

Inž. G. Lazauskas, pareiškęs gilią užuojautą "Sandaros" vardu visai Devenių šeimai ir baigdamas atsisveikinimą, padėkojo Devenių šeimos vardu visiems organizacijų, spaudos atstovams ir pavieniems asmenims.

Mažeika-Evans koplyčioje su veteranu kurt. dr. M. Deveniu atsisveikino (iš k. į d.) — I-je eilėje: gener. suprnt. kun. St. Neimanas ir suprnt. kun. P. Dilys, atlaikę gedulingas pamaldas, inž. G. Lazauskas, pravedęs ALT'os ir „Sandaros" vardu atsisveikinimą, kurt. M. Tamulėnas, jtr. —Liet. Ev. Reformatų Kolegijos prezidentas, J. Daužvardienė — Lietuvos generalinė konsulė; II-je eilėje: dr. L. Kriaučeliūnas — ALT'os vicepirm., prof. B. Vitkus — VLIKO atstovas, prof. M. Mackevičius — Liet. Valstiečių Liaudininkų Sąjungos pirm., dr. V. Dargis — Illinois Liet. Gydytojų Draugijos atstovas, M. Rudienė — BALFO pirm., E. Mikužiūtė — SLA atstovė; III-je eilėje: senj. kun. A. Trakis — Liet. Evangelikų Tarybos pirm., A. Kučys — „Varpo" redaktorius, M. Gudelis — „Naujienų" redaktorius, A. Juodvalkis — Neolituanų korp! atstovas, M. Vaičienė — Santa Monicos Liet. Klubo atstovė. Chicago, 1978.VI.1

Nuotr. M. Nagio

Palyda į tautines kapines

Penktadienio rytą, birželio 2 d., po gener. suprt. kun. St. Neimano ir suprt. kun. P. Dilio atlaikytų pamaldų, visi dalyviai atsisveikino su velioniu prie jo atviro karsto. Velionį į Lietuvių Tautines kapines palydėjo apie 60 mašinų. Devenių šeimos sklype greta anūko Juliaus Bobelio, jau laukė paruošta duobė. Kapinėse buvo susirinkę virš pusantro šimto žmonių. Kunigams atlikus paskutinį dvasinį patarnavimą, nuo karsto buvo nuimta istorinė Lietuvos tautinė vėliava ir įteikta kurt. A. Devenienei. Visiems sugiedojus Lietuvos himną, karstas, nuleistas į duobę, buvo apibertas rožių žydinčiais žiedais. Inž. G. Lazauskas, padėkojęs Devenių šeimos vardu visiems palydėjusiems velionį į amžino poilsio vietą, užprašė visus dalyvius į Villa Park Šarkos restoraną užkandai. Čia padėkos žodį Devenių šeimos vardu tarė velionio sūnus kurt. dr. Algirdas Devenis.

Kurt. dr. Mykolas Devenis, nors ir buvo iškilmingai palaidotas, jo kūnas atiduotas žemei, bet jo tauri asmenybė išliks gyva visų atmintyje skelbta tiesa, pasiaukojimu ir auka ant mūsų tėvynės aukuro.

Nūdienė Biržų miesto turgavietė

NEVYSTANČIOS ŠAKOS

Už viską temokėjau Savimi, už viską;
Alyvose skausmu šlamėjau vakarais,
Upeliuose purslai viltim sutvisko
Ryte, kai saulė žaidė ajarais...
Atidaviau kitiems širdies budrumą,
Kaip vėtroms medžių žydinčias šakas,
Pasiėmiau tik motinos švelnumą,
Dvi gyvastingas, nenuilstančias rankas, -
Kad dar ir dar save dalint galėčiau, -
Mokėt už žemės būtį Savimi,
Kad nepaimčiau su savim neišmokėtos, -
Neišsiskirtume nebuvę žmonėmis.

V. A.

ŠAKNYS

Nežinomi šaknų keliai.
Nematomi-kreivi, šakoti,
Akli, iškrypę spinduliai,
Nugrimzdę tyliai ir giliai
Žalumo Dievui paaukoti.
O mano mintys manyje,
Tarytum šaknys, susipynę!
O ta plona, skaudi gija,
Kur ieško kelio tamsoje
Į užburtą žmogaus tėvynę...

V. A.

NENAUDĖLIS

Prekyboj ujo neseniai
Specialistą jauną.
Atrodė, -seniai katinai
Mažytę pelę piauna...
-Negerbt tradicijų šventų!...
Jį puolė, keikė, mokė.
Jį purtė vos ne už krūtų:
-Išmesti niekšą tokį!
-Judošius! Išgama! Kvailys!
Tokia audra-ne juokas.
Ir neturėdamas kur lįst,
Tik gūžėsi naujokas...
Kodėl jo ėmė neapkęst
Labiau už patį Kainą?-
Jisai parduodavo prekes
Tik už teisingą kainą...

V. A.

LAIMA LUCHT

KAS ESU?

Šiais laikais žmogus pasirenka gyvenimo kelią ir būdą savo nuožiūra. Mokslas, darbas ir dažnai pinigas padeda jam siekti ir pasiekti lygį ir laipsnį savo pasirinktoje srityje.

Tėvai klausinėja vaikus, kuo jie norėtų būti, laukdami iš jų atsakymo: "Būsiu daktaras, inžinierius, prezidentas..."Tokiais atsakymais tėvai esti patenkinti, nes jei vaikas pasieks tokios pozicijos, aišku, jis bus laimingas, turtingas ir garbingas. Ko daugiau žmogus gali geisti iš gyvenimo?

Tokia galvosena veda prie šių dienų sprendimų krizės. Jei mokslas padeda tapti turtingu, garbingu ir laimingu, tai kodėl nesiekti tokios pozicijos? Kasdieniniai pergyvenimai rūpi tik tiek, kad jie vestų arčiau pasirinktos karjeros, o ne išryškintų kokia yra mūsų būtybė ir kaip ji rišasi su asmenišku gyvenimo tikslu. Kuo daugiau žmogus veržiasi į viršūnes, tuo giliau klimpsta į nerimą.

Kiekvienas asmuo turi įgimtą pašaukimą, bet mes taip skubinamės priprasti prie to greito, įtempto gyvenimo stiliaus, kad nebeturime laiko išlavinti kūną ir protą. Pripratiname vaikus ruoštis gyvenimui pagal nustatytą standartą - greitai mokytis, greitai dirbti, greitai melstis, greitai augti, greitai mirti ir niekad neklausti kodėl? Mes norime pritapti prie šiandieninio gyvenimo tempo ir priimame viską, ką jis mums siūlo, - be kritikos, be gilesnio apmąstymo, siekdami turto, garbės ir laimės. Tas, kuris ieško tiesioginiai to, randa tik tuštybę.

Kaip žinoti kas esu?Nelengva rasti teisingą atsakymą tokiame tempe. Atsakymas glūdi ne žmogaus pažiūroje, ne žodžiuose, bet pergyvenimuose. Nuo gimimo iki mirties kiekvienas įvykis, kiekvienas pergyvenimas yra reikšmingas. Kaip mes reaguojame kasdieną nuo ryto iki vakaro - įpykime, džiaugsme, liūdesy, nusivylime, išsiblaškyme, - tai yra mūsų charakterio išraiška. Kas ieško savęs, atydžiai stebės kiekvieną tokį pasireiškimą. Svarbiausia ir sunkiausia, kad stebėtojas turi būti objektyvus, teisingas, kitaip jo pastangos bus veltui, rezultatai neduos teisingo atsakymo.

Ar svarbu žinoti, kas esu?Atrodo, daugumai žmonių šis klausimas neaktualus. Jie praleidžia gyvenimą dejuodami, kaip padaryti tą milijoną, kada pasieks tą aukštesnę poziciją. Jiems nesvarbu gyvenimo prasmė ir kas aš esu, todėl nėra reikalo nei stengtis, nei laiko gaišinti tokiems beprasmiams klausimams. Bet sustos laikas kiekvienam žmogui, tą mes visi gerai žinome. Tada bus per vėlu klausti savęs, kas aš buvau?

Tikrasis amerikonas (medžio graviūra) *H. PAVILONIS*

PETRAS NASTOPKA

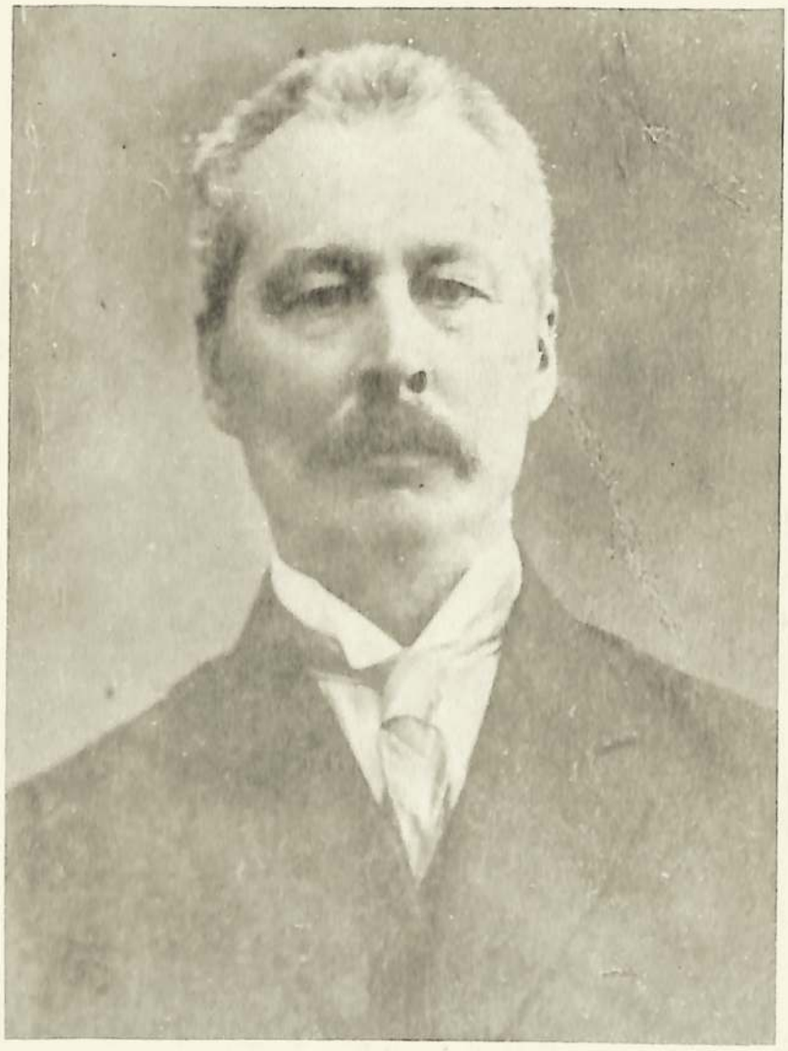

Docentas Petras NASTOPKA
1871 - 1949

Veterinarijos gydytojas Petras Nastopka prieš I Pasaulinį karą buvo žymus žmogus. Tuolaikinėje Lietuvoje inteligentų buvo vos keletas dešimčių. Jis buvo švietėjas. Tėvui anksti mirus, savo brolius Stanislovą ir Martyną, būdamas už juos daug vyresnis, o taip pat ir pusbrolį Joną Plepį iš Sabuliškių kaimo, ištempė į inteligentus.

Petras Nastopka gimė 1871 m. birželio 22 d. Rinkuškių kaime, Biržų vls., Panevėžio apsk., Kauno gubernijoj. Jo tėvas Jokūbas, buvo baudžiauninkas, simpatizavo ir turėjo ryšius su 1863 m. sukilėliais. Jis buvo prasilavinęs, baigęs Biržų reformatų mokyklą, vadovautą mokytojo Kazimiero Kristupo Daukšos.

Petras Nastopka 1879-81 m. pasimokęs Kateliškių kaime pas buvusį seną caro kareivį, išvyko į Slucką laikyti egzaminų į gimnazijos I klasę, kurių, dėl nepatenkinamo rusų kalbos mokėjimo, neišlaikė. Slucko repetitoriaus paruoštas, 1882 m. įstojo į Slucko

gimnazijos I-ją klasę. Gyveno reformatų konvikte (bendrabutyje), gaudamas iš Sinodo pilną išlaikymą.

Į P. Nastopkos gyvenimą turėjo įtakos to laiko politiniai įvykiai. Gimnaziją lankant dalyvavo pogrindžio organizacijoje "Narodnoja Volia" (Liaudies laisvė). Už tai baigė 1891 m. Slucko gimnaziją sumažintu elgesio pažymiu už slaptus ryšius su nelegalia organizacija. Jam galimybė rinktis tolimesnes studijas buvo ribota. 1891 m. įstojo į Tartų (Dorpato) veterinarijos institutą ir jį sėkmingai baigė 1896 m.

Pradinis P. Nastopkos darbas savo specialybėje buvo kelionės po Vidurinę Aziją, Kaukazą ir Arktiką, kas sudarė jo gyvenime labai įdomų ir spalvingą lapą. 1896-98 m. dirbo Vidurinėje Azijoje jaunesniuoju veterinarijos gydytoju prie krašto veterinarijos valdybos su būstine Semipalatinske, Kazachstane. Šis kraštas tik prieš 9 metus buvo užkariautas ir sukilimai tebesitęsė. Kraštas buvo laukinis, beveik be kelių. Šio krašto gamta labai įvairi - bekraštės stepės, pusiau dykumos, kalnai, turtinga fauna: tigrai, vilkai plėšrūnai, įvairios antilopės, elniai, įvairūs ropliai, nuodingos gyvatės, nuodingi vabzdžiai, skorpionai ir kt. Didumo tas kraštas buvo lygus pusei J. A. V. P. Nastopkai reikėjo įvesti veterinarinį kordoną 2000 km palei Kinijos pasienį pro ežerus Zaifan, Balhaš, Issyk-Kul ir palei Syr-Dorjos upę iki Aralo jūros. Vyresnio amžiaus viršininkai nejodinėjo į neprieinamas vietoves, - siuntinėjo Nastopką. Jam priklausė 4 ginkluoti stražnikai, iš kurių vienas buvo kelio žinovas ir vertėjas. Joti teko arkliais, kupranugariais, o žiemos metu keliauti rogėmis. Pavojingose vietovėse palyda būdavo padvigubinama. Kordonas nėjo ištisa linija, o tik atskirais postais buvo nusagstomas prie kalnų perėjimų, tarpeklių, upių brastų ar keltų, vandens telkinių pusiau dykumose ir prie vilkstinių takų dykumose. Visa tai reikėjo suorganizuoti, inspektuoti, tikrinti. P. Nastopkai per metus teko prajoti virš 5000 km. nakvojant gyvenvietėse, klajoklių jurtose ir po atviru dangumi. Begalinė energija ir geležinė sveikata padėjo jam nugalėti pasitaikančius sunkumus. Tokios P. Nastopkos atliktos kelionės primena daugiau geografines ekspedicijas, negu tarnybines komandiruotes. Jos primena nuotykių filmus iš laukinių Vakarų (JAV).

1898 m. vedė ir persikėlė į Kaukazo Gori miestą apylinkės veter. gydytoju. Vėliau buvo apygardos gydytoju kovai su raguočių maru. Kaukazo klimatas geras, o gruzinai - kultūringi. Susisiekti su Lietuva nebebuvo taip sunku. Reikėjo geležinkeliu pasiekti Odesą, paskui garlaiviu plaukti per jūrą ir vėl keliauti geležinkeliu. Kaukaze išbuvo 6 metus. Tarnybos pabaigoje jau buvo inspektorius kovai su raguočių maru prie Kaukazo veterinarijos valdybos.

P. Nastopka buvo laikomas žymiu tos srities specialistu, nes

savo apylinkėje ir visoje apygardoje jam pavykdavo greit paplitusias epizootijas užgniaužti. Šia tema buvo parašęs veterinorių spaudoje ir daręs pranešimus specialistų suvažiavimuose. Buvo sudaręs grafišką būdą užkrėtimo lizdams surasti, naudojant originalią metodiką surinktomis žiniomis apie kritusius gyvulius ir apie bendrus gyvulių migracijos kelius krašte. Paskutinį tokį pranešimą padarė 1924 m. Rygoje, veterinorių moksliniame tarptautiniame simpoziume, kuriame dalyvavo Lietuvos, Latvijos, Estijos, Rytų Prūsijos, Lenkijos ir Vengrijos specialistai.

Būdamas principingu ir nepaperkamu įsigijo Kaukazo vietinių kalniečių tarpe pasitikėjimą ir meilę, kas padėjo jam atlikti darbą. Jo kelionės į kalnų tolimiausius aūlus taip pat buvo spalvingos ir nuotykingos. Turėjo taip pat 4 stražnikų palydą. Jie tais laikais, skirtingai nuo šių dienų alpinistų, kopdavo į kalnus raiti, arba laikydamiesi už arklių ar mulų uodegos. Arklys yra daug patikimesnis už žmogų. Arklys niekada nepaslysta. Teko jam keliauti uolose iškaltai siaurais takais prie bedugnės, kur dviem prasilenkti nebuvo galima. Būdavo, kad sniego griūtys atskirdavo kuriame aūle keliems mėnesiams nuo viso pasaulio.

1902 m. buvo perkeltas į Tbilisį (Tiflisas) apygardos veter. gydytoju kovai su raguočių maru. Po maro užgniaužimo buvo tarnyboje paaukštintas. 1903. VIII buvo paskirtas Paliesės geležinkelių apylinkės veter. gydytoju su būstine Žitkovičių stotyje. Čia jau buvo arčiau Lietuvos ir ramesnė aplinka. Laisvu nuo tarnybos laiku vertėsi praktika, sudarydamas su keliais stambiais dvarininkais sutartis. Čia gyvendamas nestovėjo nuošaliai lietuviškos veiklos. Dalyvavo lietuvių pažangių inteligentų suvažiavime Rakandžiuose prie Šiaulių pas R. Šliūpą. Palaikė ryšius su rašytoja G. Petkevičaite-Bite dėl lietuviškos Jauniaus gramatikos padauginimo. Buvo vienas iš organizatorių steigiant Tartu un-te lietuvių studentų draugiją. Dalyvavo 1905 m. revoliucijoje ir Vilniaus Didžiajame Seime. Buvo geležinkelių streiko komiteto narys, kalbėjo mitinguose, sutrukdė juodašimčiams surengti žydų pogromą. Už šią politinę veiklą keletą metų buvo persekiojamas, turėjo mėtyti pėdas, keisti gyvenamą vietą. 1906 m., draugų įspėtas, kad gręsia areštas už revoliucinę veiklą, staigiai išvyko į Peterburgą, kur gavo paskyrimą vėl į Kaukazą, Tbilisio miestą inspektoriumi kovai su raguočių maru. Veterinarinė vadovybė P. Nastopką, kaip žymų specialistą gynė ir pasiekė to, kad byla prieš jį buvo nutraukta.

1907 m. su šeima persikėlė į Kijevą valst. veterinarijos priežiūros gydytoju prie skerdyklų, bet netrukus gavo pasiūlymą vykti su ekspedicija į Arktiką, į tolimąją Rusijos šiaurę. Šioj trečioj kelionėj buvo geografinės ekspedicijos nariu, kurioj dalyvavo 18 įvairių specialistų: geografų, geologų, botanikų, etnografų ir kitų,

Rinkuškių bobutė — Marė Plepytė-Nastopkienė
1843 - 1910

Veter. gyd. Petras Nastopka
Kijevas 1908 m.

o jų tarpe 2 veterinarijos specialistai su užduotimi ištirti ganomų šiaurinių elnių masinio kritimo priežastį ir imtis priemonių jam likviduoti. Šioj 1907-8. VIII ekspedicijoj taipgi teko Nastopkai visko patirti, kas būdinga šiaurei: kelionė elniais skersai ir išilgai per Mažąją ir Didžiąją Tundras, padaryti kelis tūkstančius kilometrų, ir kelionė gariniu kuteriu Lediniuotame Okeane tarp ledo lyčių. Nakvodavo miegamuose maišuose, nencų čurnose, ar ledo nameliuose bei ekspedicijos burėse. Teko pergyventi kelių mėnesių amžiną naktį, baltosios dykumos kurtinančią tylą, šiaurės blykčiojančias pašvaistes. Teko susidurti su baltomis meškomis, rėpliais, ruoniais, o vasarą su paukščių turgais. Šiaurės elnių liga buvo juodligė. Buvo uždrausta naudoti sergančių ir kritusių gyvulių kailius. Įsakyta pakeisti įprastus klajojančių kaimenių maršrutus. Tai pavyko įvykdyti per genčių vadus, panaudojant burtininkų - šomonų autoritetą.

Grįžęs iš ekspedicijos į Kijevą savo 4 vaikų šeimoje berado 3, įskaitant naujagimį. Apie šią tragediją sužinojo tik grįžęs, nes dar tais laikais nebūta nei radijo, nei lėktuvų. Iš Kijevo dar metams buvo išvykęs į Omską inspektoriumi į štabą kovai su raguočių maru Viduriniėje Azijoje. Pagrindinius židinius užgniaužęs, 1909 m. grįžo vėl į Kijevą ir žmonos prašomas, pradėjo sėslų gyvenimą,

pradėdamas dirbti mokslinį tiriamąjį darbą.

Antraeilėj tarnyboj veterinarijos bakteriologinėje laboratorijoje, dirbo nuo 1909 iki 1913 m. Veter. magistro N. Andrejevo vadovaujamoje laboratorijoje, tokiame centre kaip Kijevas, be praktiškų gamybinių darbų - paruošimas serumų, vokcinų, bakteriologinių tyrimų, buvo dirbamas ir mokslinis darbas. Čia Nastopka tobulinosi mikroskopijoje ir gilinosi į biologijos, fiziologijos bei bakteriologijos mokslus. Jau dirbdamas pas Baltarusijos dvarininkus buvo susidūręs ir susidomėjęs zootechnikos praktika ir teorija.

Jausdamas teoretinių žinių trūkumą, įstojo į Kijevo politechnikos instituto žemės ūkio (agronomijos) fakultetą. Nesant Kijeve veterinarijos instituto, agronomams buvo plačiai dėstoma zootechnika, biologija, genetika, chemija ir kt. Šiuos mokslus studijavo III ir IV fakulteto kursuose 2-jus metus.

Profesoriaus Pr. Jodelės, kuris anksčiau buvo baigęs Charkovo veterinarijos institutą, vėliau Kijevo politechnikos instituto chemijos technologiją, įtakoje 1911 m. įstojo į chemijos-technologijos fakulteto III kursą, kurį iki I Pasaulinio karo buvo bebaigiąs. Jam buvo užskaityti 5 kursai ir iš 52 egzaminų buvo išlaikęs 44. Rusijos inžinieriai buvo labai plataus profilio ir be savo pagrindinės specialybės turėjo orientuotis visose gretimose specialybėse. P. Nastopka buvo išlaikęs visus savo pasirinktos specialybės egzaminus ir, be to, dar elektrotechnikos, statybos, architektūros, kelių bei tiltų statybos. Bebuvo likę tik mechanikos specialybės privalomi egzaminai iš garo katilų, turbinų, vidaus degimo variklių ir dar keli iš šios srities disciplinų. Buvo parašęs ir įteikęs diplominį darbą, disertaciją adjunkt profesoriaus moksliniam vardui gauti. Tame darbe išvystė originalią idėją apie poliarizuotos šviesos panaudojimą cheminėms reakcijoms paveikti ir pagreitinti, o taip pat du praktiškus savo išradimus iš cheminių reakcijų dažų pramonei. Tiems darbams vadovavo prof. Tomanujevas ir prof. Tichinskis. Iki galutino baigimo bebuvo likę apie pusmetį darbo. Kilęs 1914 m. karas P. Nastopką mobilizavo ir pertraukė studijų baigimą. Nors ir buvo bebaigiąs Chemijos-Technologijos institutą ir atrodytų, kad P. Nastopka būtų buvęs nepatenkintas savo profesija, bet jis nesiruošė inžinieriauti. Jis visada buvo veterinarijos entuziastas ir tuo didžiavosi. Siekė dirbti mokslinį darbą, profesoriauti.

Po revoliucijų ir pilietinių karų Rusijoj, 1920 m. grįžo į Lietuvą. 1920-26 m. dirbo Biržų apskrities veterinarijos gydytoju ir buvo Biržų gimnazijos matematikos ir fizikos mokytoju. 1926. IX. 15 Lietuvos un-to medicinos fakulteto veterinarijos skyrius P. Nastopką išrinko zoohigienos ir zootechnikos eksterno katedros vedėju su einančio pareigas docento titulu. 1929. XI. 1 panaikinus vete-

rinarijos skyrių Lietuvos un-te, buvo atleistas iš eitų pareigų. Paskelbė mokslinių straipsnių apie gyvulių marą.

Dar porą metų (1929-31 m.) dirbo Biržų apskrities veterinarijos gydytoju, iš jų vienerius metus važinėdamas į Kauną aukštesnių kursų studentams uždaryto veterinarijos skyriaus egzaminams, įskaitoms priimti, vienam kitam praktikos darbams vadovauti. Sveikatai pašlijus, 1931 m. išėjo į pensiją. 1940 m. po sunkios ligos buvo paralyžiuotas ir neteko dalinės atminties. Mirė Biržuose 1949. III. 14 ir buvo palaidotas Rinkuškių kapinėse.

P. Nastopka pasižymėjo didele energija, darbštumu. Visada dirbo dviejose tarnybose, arba dirbo ir mokėsi, arba dirbo ypatingai sunkiose gamtinėse sąlygose. Mėgo keliones ir mokslą. Moksle nemažai buvo pasiekęs, bet galutinai užbaigti ir apiforminti pasiektus mokslinius laipsnius sutrukdė jam prasidėjusios nenugalimos kliūtys.

L. N.

VIZIJA

Guliu vejoj parvirtęs-
Saulutė puikiai šviečia:
Girdžiu, kaip girgžda svirtis
Gimtam kaime Smaliečių...
  Girdžiu tyliai sruvenant
  Ir Rovėjos upelį!...
  -Nejaugi, Dieve mano,
  Tikrai jis būt čia gali?!
Štai vėlei bandą genam
Su broliuku dviejuose...
-Nejaugi, Dieve mano,
Tikrai esu namuose?!
- - - - - - - - - - - - - - - - -
  Staiga orkestras grynas
  Šimtais sirenų kaukia-
  Matau, kaip virš Berlyno
  Kabliais lėktuvai plaukia;
Aplinkui, viens po kito
Patrankų šūviai plepa
Ir... mano vyras ritas
Į artimiausį sklepą...

M. Z-kas

1943 m. Vokietija

M. TAMULĖNAS

SEIMO ATSTOVĄ KOSTĄ KREGŽDĘ PRISIMENANT

Buvo 1918 metų ruduo. Pirmas Pasaulinis karas artėjo į galą ir išblaškyti pabėgėliai grįžo į gimtuosius kraštus. Grįžau ir aš iš vokiečių karo belaisvės, kur praleidau keturis metus ir tris mėnesius. Namuose, Gajūnų kaime, radau brolį Mykolą laimingai grįžusį iš Rusijos, praleidusį visą laiką vokiečių fronto užnugaryje. Jo žmona su vaikais buvo laiminga sulaukusi vyrą ir tėvą.

Kiek pailsėjęs ir atsigavęs po tolimos kelionės, pradėjau lankyti Biržus, kur praleidau daug jaunystės dienų besimokant. Sutikau daug pažįstamų ir buvusių mokyklos draugų, grįžusių iš pabėgimo, ar pasilikusių vietoje. Kalboms nebuvo galo. Kiekvienas turėjo daug pergyvenimų bei visokių nelaimių, o mažai džiugių ir linksmesnių naujienų.

Tarp kitų pažįstamų susitikau ir brolius Petrą ir Kostą Kregždes iš Lyglaukių vienk. Petras buvo agronomas ir baigęs karo mokyklą. Kostas - mokytojas. Kalbos daugiausia sukosi apie vokiečių pasitraukimą iš mūsų krašto ir apie nepriklausomos Lietuvos atkūrimą, kad visiems reikia ruoštis dideliems darbams. Krašto atstatymas iš karo griuvėsių pareikalaus daug energijos ir nemažų pastangų. Pradėjome dažniau susitikti ir porą kartų buvome nužygiavę į Lyglaukius.

Laikraščiuose pasirodė žinelių, kad vokiečiai netrukus ruošiasi apleisti kraštą ir valdomą turtą perduos jau susikūrusiai Lietuvos vyriausybei. Ir taip vieną dieną susitikus, Petras Kregždė pranešė naujieną, kad jis gavęs paskyrimą būti Biržų apskrities Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerijos įgaliotiniu ir turįs lietuvių ir vokiečių kalbomis įgaliojimą perimti iš vokiečių dvarus, kuriuos jie valdė tokių savininkų, kurie buvo per karą iš savo ūkių pasišalinę. Pasveikinau jį su tokiu geru paskyrimu. Prasitarė, kad jam reikalingas padėjėjas ir pasiūlė tą vietą užimti man ir kartu su juo dirbti tą sunkų ir atsakingą darbą, pridurdamas, kad man, kaip matininkui, vistiek teks dirbti Žemės Ūkio Ministerijoje, kai tik toks departamentas bus suorganizuotas. Sudegintų kaimų skirstymas į vienkiemius ir dvarų parceliacija bus pirmaeilis valdžios darbas. Brolis Kostas tokiam siūlymui pritarė ir ragino mane sutikti. Siūlymą priėmiau ir teko ruoštis būsimam darbui. Paskyrimas ir įgaliojimas netrukus iš ministerijos buvo gautas ir pradėjome ieškoti žmonių, kurie važiuotų į dvarus perimti iš vokiečių valdytą turtą. Vokiečiams išvykus dvarai pateko mūsų valdžios

Seimo atstovas Kostas KREGŽDĖ
1896 - 1947

žinioje. Žemės Ūkio ir V. T. Įgaliotinio įstaiga įsikūrė vokiečių apleistoje reformatų klebonijoje ant Apaščios upės kranto. Kituose klebonijos pastatuose buvo talpinami perimti arkliai, vežimai ir kitoks turtas.

Darbo buvo daug, bet tas darbas buvo įvairus ir gana įdomus. Po darbo, ypač šeštadieniais važiuodavome į Lyglaukius, kur susitikdavome Kostą atvykusį iš gretimo Astravo dvaro. Jis ten jau buvo pradėjęs mokytojauti. Lyglaukių gyventojai, užeinant vokiečiams, buvo rusų kariuomenės išvaryti į Rusiją. Paliktą ūkį tvarkė ir prižiūrėjo tolimas giminaitis P. Kregždė iš Lazdynynės (Valuntiškių) kaimo. Jie pakvietė mus visus tris į pirtį gerai išsivanoti ir išsiprausti. Kaip žinoma, visi biržiečiai mėgsta pirtį ir be jos sunku apsiprasti. Buvome demokratai, tai geidėme, kad ir mūsų

atstatomos Lietuvos santvarka būtų demokratiška. Pritarėme vals. liaudininkų partijos platformai ir tikėjome tos partijos pasisekimais. Kostas buvo labiau pasišventęs politikai, gi Petras, kaip agronomas, buvo visa siela atsidavęs žemės ūkio reikalams ir jo galva buvo pilna įvairių projektų.

Nespėjus mums gerai išsipolitikuoti ūkio tvarkytojai pakvietė mus prie užkandžių ir buteliuko. Sudarėme jau gražią kompaniją. Po vieno kito stikliuko ūpas pakilo ir pamažu priėjome prie dainos. Dabar, po daugelio metų, malonu visa tai prisiminti, kaip gražiai ir maloniai subatvakariai buvo praleidžiami. Visi prisimindavome dar nespėjusius sugrįžti iš Rusijos tėvus ir broliukus su seserimis, kurie buvo laukiami.

Tuo pat laiku Petras su Kostu buvo susirūpinę Biržų Dailės Draugijos "Mūza" įkūrimu ir gyvavimu. Kostas daugiausia sielos ir darbo į tą organizaciją įdėjo, nes buvo daugiau romantikas-svajotojas. Jis ir savo išvaizda daugiau į artistą ar poetą panašėjo. Dailiai nuaugęs, status, plaukų šukuosena permetant apyilgius plaukus per galvą, kuriuos laiks nuo laiko vis reikėjo taisyti, kad į akis nelįstų. Veido bruožai buvo inteligentiški, ne provincijoje išauklėto jaunuolio. Iš viso, tenka pasakyti, kad Kostas savo charakteriu labai daug kuo skyrėsi nuo savo kitų brolių.

SPEKTAKLIS ASTRAVO DVARE

Biržų kunigaikštijos valdovų Radvilų dinastijai užsibaigus, piliakalnis su apie šimtu dvarų bei palivarkų buvo nupirktas grafo Tiškevičiaus, kuris sau rūmus pasistatė antroje Širvenos ežero pusėje, Astravo dvare. Prie rūmų buvo įrengtas puikus parkas ir rūmai su parku buvo aptverti gana aukšta mūro siena. Per karą tuose rūmuose niekas iš Tiškevičių giminės negyveno. Todėl vokiečiai ten buvo įruošę savo administracijos centrą. Vokiečiams pasitraukus, rūmai kaip ir kitas dvaro turtas buvo perimtas valdžios žinion.

Biržų Dailės Draugijos "Mūza" vadovybei, kurios pirmininku buvo Petras Kregždė, kilo mintis tuose garsiuose grafo rūmuose suruošti Kalėdų švenčių metu didelį pobūvį - gegužinę su vaidinimu. Buvo parinkta suvaidinti Petro Kregždės parašytą Rusijoje veikalą "Vyresnysis angliakasys". Pagrindinę rolę vaidino pats autorius, gi kitas roles vaidino daugiausia tos pat įstaigos tarnautojai. Veikalą režisavo turintis prie vaidybos didelį patraukimą Kostas Kregždė. Jis dėjo visas pastangas, kad veikalas gerai pasisektų ir kad tuo būtų išgarsinta pati draugija "Mūza".

Parengimo daug garsinti nereikėjo, nors tam ir nebuvo priemonių. Tačiau žinia apie tokį ruošiamą pobūvį pasiekė tolimiausias vietoves. Privažiavo labai daug ir gražaus jaunimo net iš gan toli.

Iš k. į d. — sėdi: dir. agr. Petras Kregždė, kun. Adomas Šernas, mokt. Olga Ažunarytė-Kregždienė, dir. mokt. Kostas Kregždė, gyd. Marija Barzdžiūtė-Kregždienė, inž. Jokūbas Kregždė; stovi: veter. gyd. Petras Kregždė, teis. Alberas Dilys, Rita Kregždaitė, teis. Jurgis Kregždė, teis. Petras Puodžiūnas, gyd. Viktorija Korsakaitė, mokt. Vincas Barzdžius, teis. Mykolas Kregždė. Priekyje — Rimas Kregždė. *Kaunas, 1938.II.12*

Buvo žinoma, kad arkliams ir vežimams pastatyti vietos dvaro patalpose bus pakankamai.

Prigužėjo jaunimo nemažiau, kaip poeto St. Dagilio aprašytame "Joninės Parovėjos karčiamoje" veikale. Ir kaip nevažiuoti į tokį pobūvį, kur bus galima susitikti ir pasimatyti su daugeliu grįžusių iš Rusijos, bet ir kiekvienam buvo įdomu pabūvoti rūmuose, kur gyveno grafai, tokios garsenybės. Jiems ten gyvenant ir pravažiuojant pro pamūrę, galėjai matyti tik stogus ir girdėti šunų lojimą didžiuliame parke.

Kaip pats veikalas buvo suvaidintas, niekas dėl to galvos nesuko. Svarbiausia - šokiai. Šokiams buvo panaudotos trys salės. Didžiojoje salėje spietėsi daugiau "smetonėlė", puikuoliai. Kostas Kregždė, gražiai išsidabinęs ir apsivilkęs ilgaskvernę vizitką, visur prižiūrėjo tvarką, kad visi jaustųsi gerai, kad būtų patenkinti. Pažįstamiems patarė nebūti vien didžiojoje salėje, bet maišytis ir kitose salėse ir pašokinti, kad ir ne taip jau žavias paneles.

Visi dalyvavę subuvime buvo patenkinti ir išsivežė gražiausius prisiminimus ir jų ilgai neužmiršo.

Toks gražus jaunimo susitelkimas per Kalėdų šventes tuose garsiuose rūmuose buvo pirmas ir paskutinis. Nors pobūvis buvo

surengtas paskubomis, vienok viskas pasisekė gerai. Tai buvo Petro ir Kosto Kregždžių didelių pastangų ir rūpesčio vaisius.

* * *

Likimo buvo lemta, kad taip gražiai pradėtas nepriklausomas gyvenimas ir kūrimasis Biržų krašte buvo pertrauktas. Iš rytų atplūdo komunistų Raudonoji Armija, o už jos nugaros pradėjo kurtis Lietuvos komunistinė vyriausybė, nors komunistų Lietuvoje tebuvo tik maža saujelė. Visi Biržų krašto žmonės buvo apimti neapsakomos baimės, nes žinojo koks teroras klesti Rusijoje. Tik laimė, kad ir jauna Lietuvos kariuomenė, neleido rusams giliai į kraštą įsibrauti. Per keletą mėnesių rusų Raudonoji Armija iš Lietuvos buvo išvyta.

Biržų apskrities Žemės Ūkio ir V. T. Min. Įgaliotinio įstaiga vėl turėjo atgaivinti savo darbą. Pasireiškusi laike rusų okupacijos dvaruose netvarka buvo sutvarkyta ir dvarų valdymas įėjo į tinkamas vėžes.

Ir vėl laisvalaikiais lankydavomės Lyglaukiuose ir svarstydavome esamą padėtį, bei kokie stovi prieš akis pagrindiniai darbai. Kostas Kregždė įrodinėjo, kad neatidėliojant reikia griebtis politinio darbo. Reikia stengtis į Seimą pravesti tinkamus ir sąžiningus žmones, tai ir krašto atstatymo darbas bus sėkmingesnis. Jis laikė reikalingu burtis į valst. liaudininkų partiją ir tą partiją palaikyti visais galimais būdais. Jis važinėjo po apylinkes, sakė prakalbas, rašė ilgiausius straipsnius į laikraščius. Nurodinėjo krikščionių demokratų šališkus veiksmus: skirstymą tarnybų tik savo partijos žmonėms pagal klebonų rekomendacijas; parceliuojamų dvarų žemių dalinimą tik savo pažiūrų žmonėms, aplenkiant kitatikius ar neturinčius klebonų rekomendacijos. Nurodinėjo daug panašių neteisybių, kas sukeldavo krašto žmonių nepasitikėjimą krikščionių partija.

Petras Kregždė Kostui pritarė, bet pats buvo labiau atsidėjęs žemės ūkio problemoms ir dažnai važinėdavo į Kauną į įvairius posėdžius įvairių žemės ūkio įstaigų įkūrimo reikalais, nes pradžioje agronomų labai stokota. Petro Kregždės žodžiais, buvo dedamos pastangos įkurti Žemės Ūkio Rūmus ir gauti tam lėšų.

1922 m. pavasarį Petras Kregždė buvo pakviestas į Kauną dirbti Žemės Ūkio Ministerijoje, o aš perėjau į Žemės Tvarkymo Departamentą ir buvau komandiruotas į Biržų apskritį skirstyti kaimus į viensėdžius ir parceliuoti dvarus.

Kostas Kregždė per eilę metų dirbo politinį darbą ir jo tas darbas buvo apvainikuotas tuo, kad jis 1923 ir 1927 m. buvo išrinktas į Seimą, kur pasižymėjo savo veikla. Kostas atsižymėjo savo prakalbomis. Jo aiški tarsena, iškalbingumas perpintas jumoru, kiekvieną sužavėdavo.

Kostas Kregždė buvo geras kooperatininkas bei savivaldybininkas. Per eilę metų su juo kartu teko dirbti Biržų Žemės Ūkio Draugijos ir Biržų Smulkaus Kredito Draugijos valdybose. Ev. Reformatų Bažnyčios Sinoduose kaip kuratorius buvo renkamas į Revizijos Komisiją, kur visad išrinkdavome jį savo pirmininku dėl jo griežtesnės linijos.

Kosto Kregždės veikla buvo plati, šakota ir paliko gilius pėdsakus. Kaip idealistas, dirbo iš pasišventimo, siekdamas žmonijai gerovės. Turėjo tvirtus savo įsitikinimus ir pagal juos rikiavo savo visuomeninę veiklą ir spaudos darbą.

Po 1927 m. gruodžio 17 d. perversmo, pasijuto atstumtas nuo visuomeninės veiklos ir tą skaudžiai pergyveno. Straipsnius politinėmis temomis daugiausia rašinėjo "Lietuvos Žinioms". Tautininkų režimo cenzūra jo straipsnius gerokai iškarpydavo arba ir visai nepraleisdavo.

Antrajai bolševikų okupacijai užeinant, likosi su šeima Lietuvoje. Po poros metų, mėnesį pasirgęs ir nustojęs noro gyventi, mirė turėdamas 50 metų amžiaus. Paliko žmoną ir mažus vaikus sielvarte ir dideliame skurde.

Prieš rašydamas šiuos atsiminimus ir juos rašant, daug pergyvenau. Anie entuziastingi laikai ir Lyglaukiuose praleistos valandos, mano gyvenime buvo maloniausios. Daug įvairių ir visokių nuotykių teko su broliais Kregždėmis kartu praleisti ir pergyventi.

Pavyk ir mušk *DAGYS*

Audra Kubiliūtė

Namų link (1972 m.)

J. KREGŽDĖ

SEIRIJŲ PARAPIJA

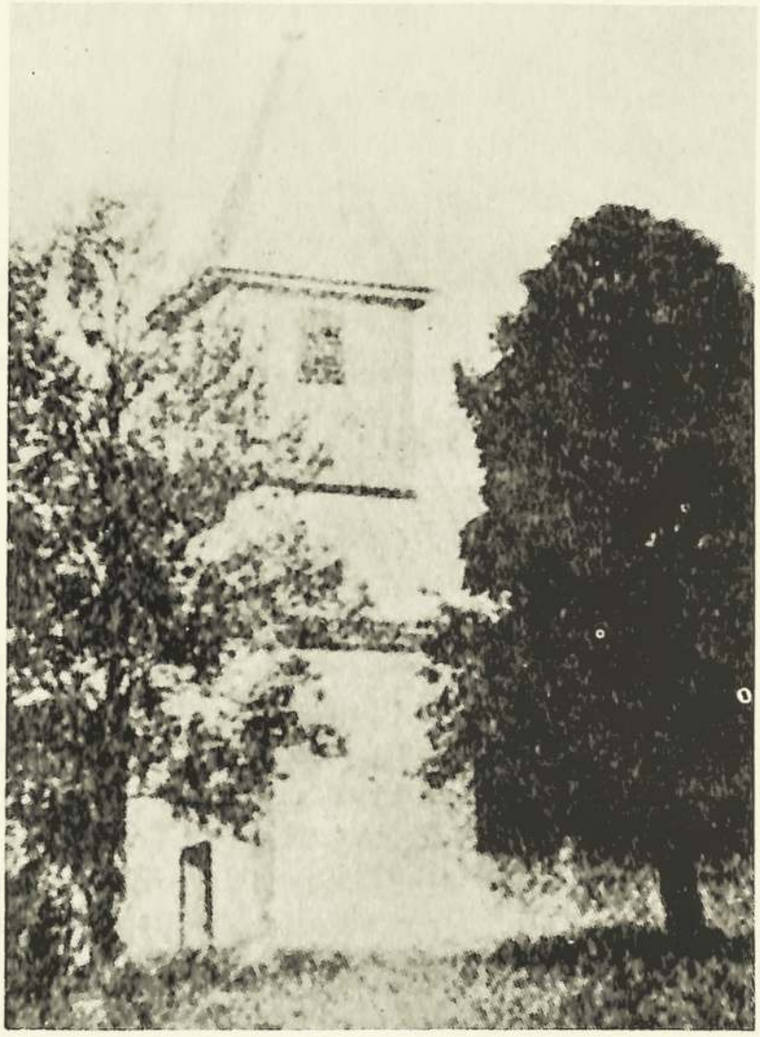

Seirijų reformatų bažnyčia 1922 m.

Seirijų miestelis Alytaus aps. buvo valsčiaus centras. Nepriklausomos Lietuvos laikais turėjo apie 2000 gyventojų. Seirijai yra 4 plentų kryžkelėje, tarp Alytaus, Leipalingio, Šlavantų, Lazdijų ir Metelių. Seirijai išsistatę Alytaus-Lazdijų plento pietų pusėje. Vieta kalvota, prie mažo ežerėlio. Iš vakarų pusės miestelis užstotas aukštokų moreninių kalvų kauburio, o iš pietų-atviras į artimą, už 2 km esantį didoką Seirijo ežerą. Nuo miestelio į šiaurę, kitapus plento, yra buvęs didelis, senas Seirijų dvaras, davęs pradžią ir pačiam miesteliui. Visi miestelio centre namai buvo mūriniai, o pakraščiuose-mediniai. Reformatų bažnyčia stovėjo tarp katalikų bažnyčios ir dvaro.

1523 m. DLK ir Lenkijos karalius Žygimantas Senasis Seirijų dvarą dovanojo Jonušui Sapiegai. Po kelių metų iš Sapiegų dvaras

su žmonėmis perėjo Biržų-Dubingių šakos kunigaikščiams Radviloms, kurį jie išlaikė savo žinioje iki 1795 m.

1584 m. kng. Mikalojus Radvila Rudasis pastatė Seirijuose reformatų bažnyčią, o 1598 m. buvo pastatyta ir liuteronų bažnyčia. XVI a. pabaigoje Seirijai tapo vienu Lietuvos reformatų centru. 1669 m. Karaliaučiuje mirus Seirijų ir kitų žemių valdytojui kng. Boguslovui Radvilai, jo turtus paveldėjo jo vienintelė duktė kunigaikštytė Liudvika Karolina, 3 metų amžiaus. 1681 m. ji ištekėjo už Brandenburgo kurfiursto sūnaus Liudviko. 1687 m. ji Seirijus su 22 kaimais ir 3 palivarkais užrašė savo vyrui, kuris juos administruodamas įkurdino nemažai vokiečių kolonistų. Seirijai iš dalies buvo tapę tarsi maža vokiečių kolonija Lietuvoje. Jiem abiem mirus, Seirijai perėjo Liudvikos Karolinos auklėtojo sūnui Fridrikui. Kai šis 1700 m. tapo Prūsijos karaliumi, tai Seirijus jis atidavė savo sūnui Fridrikui Vilhelmui. Visi šie valdovai Seirijuose negyveno. XVII-XVIII a. Seirijų dvarui priklausė visa eilė kitų dvarų ir palivarkų, net iki Lazdijų ir dar toliau.

Reformatų kunigams išlaikymas buvo skiriamas iš Seirijų dvaro. Nuo 1629 iki 1635 m. Seirijų reformatų bažnyčios administratoriumi ir reformatų sinodo notaru buvo kun. Samuelis Minvydas.

Karo su Maskva metu (1655) Seirijų savininkas kng. Boguslovas Radvila neturėjo laiko globoti reformatų. Į Seirijus atbėgo katalikų pabėgėlių. Tais metais, pasinaudodamas ta proga, domininkonas kun. Steckevičius išvijo reformatus iš Seirijų ir Šventežerio bažnyčių ir pradėjo jose laikyti katalikų pamaldas. Buvusi padėtis buvo atstatyta 1656. IX. 26. Kng. B. Radvila paskyrė katalikų klebonui 6 žemės sklypus Seirijų miestelyje ir 12 valakų 14 margų žemės su žmonėmis. Katalikų klebonas gavo teisę laikyti miestelyje smuklę, laisvai žvejoti ežeruose, galėjo naudotis miškais ir kitomis privilegijomis. Tik klebonas už tai turėjo melstis už geradarį ir jo įpėdinius.

Seniausi metrikų įrašai siekia 1698 m. Tada Seirijuose reformatų kunigu buvo Žydovičius. 1737-1743 m. kunigavo Gabrielius Beniaševskis, kuris ilgai bylinėjosi su ponia Sologubova, kuri buvo atėmusi iš jo žemės sklypą. 1835 m. klebonu buvo kun. Orlovskis iš Kėdainių, kuris atstatė bažnytinius trobesius. Apie 1849 m. jis buvo išrinktas evangelikų konsistorijos Varšuvoje nariu ir turėjo ten persikelti gyventi. Jis mirė 1850 m. ir buvo palaidotas Seirijų reformatų kapinėse. 1851 m. kunigu buvo Jonas Gotlibas Rumpelis. 1906-1909 m. parapiją aptarnavo kun. K. Kurnatauskas, atvykdamas iš Kelmės.

Maža ir neturtinga Seirijų reformatų parapija laike I Pas. karo buvo kiek pakrikusi, o bažnyčia su klebonija apgriautos. Dėka didelių pastangų kun. Fridriko Barnelio, snj., ir ponios Kremer, savi-

Seirijų reformatų bažnyčios pastatas 1974 m.

ninkės kadaise buvusio didelio Metelių dvaro, pagalbos, Seirijų parapija buvo atstatyta: pastatai sutvarkyti, vaismedžių sodas sukultūrintas. Po Fr. Barnelio mirties 1930 m., jo pareigas ėjo jo sūnus kun. Fridrikas Barnelis, jnr. Lietuvos nepriklausomybės metu Seirijų parapija turėjo apie 200 narių, - reformatų ir liuteronų, kuriuos aptarnavo reformatų kunigai. Pamaldos buvo laikomos lietuvių ir vokiečių kalba.

Seirijuose nuo senų laikų veikė mokykla. Prie mokyklos išlaikymo daug prisidėjo reformatų parapija. Mokyklą lankė Radvilų baudžiauninkai neatsižvelgiant į jų tikybą. 1777 m. joje mokėsi 4 šlėktos ir 20 valstiečių vaikai.

1780.XI.2 sutartyje, kuria Seirijų turtas buvo išnuomotas Aleksandrui Konarskiui, jam buvo uždėta prievolė aprūpinti mokyklą malkomis. 1788 m. miestelis turėjo 2820 gyventojų.

Nuo 1795 m. Seirijai su visa Užnemune atiteko Prūsijai. 1796 m. Prūsijos valdžia pastatė mokyklai naują namą su butu mokytojui. Patekę Prūsijos valdžion, Seirijai neteko prekybinių bei ūkinių ryšių su kitais Lietuvos miestais ir ėmė nykti. 1808 m. Seirijuose bebuvo 1100 gyventojų ir 220 namų. 1815 m. prijungus Užnemunę prie Rusijos, miestelis vėl ėmė augti.

1812 m. prancūzų žygio į Rusiją metu mokyklos reikalai buvo pakrikę. 1817 m. Rusijos valdžia pavedė kun. Monkevičiui ją sutvarkyti. Valdžia spaudė, kad evangelikų išlaikoma mokykla virstų valdine. 1837 m. buvo įkurta "Seirijų mokyklos draugija", kurios tikslas buvo sutvarkyti pradinių mokyklų darbą.

Seirijuose buvo du mokyklos komplektai: vienas "evangeliškas", antras "katalikiškas". 1839. II. 22 evangelikų konsistorija išleido įsakymą, draudžianti konfirmuoti beraščius jaunuolius. Šis įsaky-

mas davė gerus rezultatus. Evangelikų tarpe analfabetizmas buvo išnykęs. 1854 m. evangelikų konsistorija nutarė pasenusį mokyklos pastatą nugriauti. Po kurio laiko evangelikų ir katalikų komplektai išsiskyrė. 1870 m. Seirijuose buvo įsteigta valdinė miestelio pradžios mokykla, evangeliškos dvasios. Mokė vokiškai, rusiškai ir lenkiškai. 1872 m. mokykloje mokėsi 24 žydai, 14 evangelikų ir 4 katalikai. 1888 m. evangelikai nupirko mokyklai namą su daržu. 1923 m. Seirijuose buvo 1884 gyventojai.

Per pirmąjį bolševikmetį (1940 m.), kada čia kunigavo kun. Aleksandras Piaseckis, nemažai parapijiečių repatriavo į Vokietiją.

Laike II Pas. karo, 1941. VI. 22, vokiečiams vejant sovietinę armiją, didžioji miestelio dalis buvo sugriauta. Laike vokiečių okupacijos parapiją aptarnavo kun. Adomas Šernas, atvykdamas iš Kauno.

Per II Pas. karą vėl okupuojant Lietuvą Sovietų Rusijai, Seirijai buvo beveik visiškai sugriauti ir reformatų parapijos veikla tapo nutraukta.

Kristus sinagogoje

Malda prie kovą *DAGYS*

DAGYS

Sunkios mintys

VAKARŲ VOKIETIJA

KUN. FR. SKĖRYS

IŠEIVIŲ LIUTERONŲ SUVAŽIAVIMAS

1978 m. išeivių liuteronų kunigų ir Bažnyčios darbuotojų suvažiavimas įvyko rugsėjo 11-15 d. d. Bad Segeberge (Šiaurės Vokietijoje) Evangelikų Akademijos patalpose.

Šiam suvažiavimui vadovavo ilgametis Pasaulio Liuteronų Sąjungos vokiečių tautinio komiteto įgaliotinis, Bažnyčios tarėjas, kun. dr. Ernst Eberhard iš Stuttgarto. Suvažiavimas atidarytas pamaldomis, kurias laikė pats vedėjas.

Suvažiavimo didžiausią dalyvių grupę sudarė latviai - 15, estų buvo 8, lietuvių - 7, lenkų - 2 ir vengrų - 1, išviso 33 žmonės. Prisiminti mirusieji: latvių kunigas Pavasars ir lenkų Bažnyčios darbuotojas Macas. Konstatuota, kad mūsų eilės kasmet retėja ir lenkų, vengrų bei lietuvių Bažnyčios išeivijoje neturi jokio prieauglio. Vakarų Vokietijoje yra 4 lietuviai evangelikai kunigai, kurie aptarnauja lietuvius liuteronus. Trys iš jų jau pensininkai. Laikas dirba išeivių nenaudai. Būtų labai gražu, jei jauni vyrai eitų studijuoti teologijos ir pavaduotų jau pavargusius vyresnio amžiaus kunigus.

Lietuvių grupei šį kartą atstovavo: senj. A. Keleris iš Bremeno, garbės senj. kun. A. Gelžinius iš Braunschweigo, vicesenj. kun. J. Urdzė iš Bonn-Bad Godesbergo, kun. Mikas Klumbys iš Barntrupo, mūsų Bažnyčios reikalų vedėjas ir buhalteris Fr. Šlenteris iš Bremeno ir kun. Fr. Skėrys su žmona Anelyza iš Mannheimo.

Kasdien vyko rytinės ir vakarinės pamaldos, kurias pakaitomis laikė visų penkių tautybių kunigai. Po pusryčių kasdien vyko Biblijos studijos ir paskaitos. Valstybės superint. prof. dr. Joachim Heubach skaitė apie "Tikėjimo raštų reikšmę krikščioniškam gyvenimui", prof. dr. Klaus Seybold iš Kiel - "Mirtis ir gyvenimas Senajame Testamente", probstas dr. Karl Hauschildt iš Neumuenster - "Pagrindinės krikščioniško gyvenimo vertės". Du vakarus vyko Bažnyčių atstovų pranešimai su skaidrėmis apie per paskutinius metus nuveiktus darbus. Vicesenj. kun. J. Urdzė davė gana platų pranešimą su skaidrėmis apie savo kelionę po Lietuvą 1978 m. rugpiūčio 16-26: dalyvavo iškilmingose pamaldose Alkiškiuose ir kapinių šventėje. Į šią šventę buvo suvažiavę apie 600 žmonių iš įvairiausių vietovių ir apie pora šimtų ėjo prie Šventos Vakarienės. Jis pirmą kartą po 37 metų susitiko su savo buvusiais parapijiečiais. Taip pat darė jis dar pranešimą apie savo parapijų

aptarnavimus Nordhein-Westfaleno valstybėje ir apie suvažiavimus Pabaltiečių Krikščionių Studentų Sąjungos namuose.

Kun. Fr. Skėrys kalbėjo apie savo veiklą Pietų Vokietijoje ir apie kelionę rugpiūčio gale į ekumeninį centrą Genevoje.

Lietuvių delegacijos rezoliucijoje prašoma "Svečio" leidėją ir administraciją, kad šis vienintelis lietuvių liuteronų laikraštis pasaulyje pasirodytų reguliariai ir nevėluotų.

Senj. kun. A. Keleris pranešė apie savo veiklą Šiaurės Vokietijoje, o garbės senj. kun. A. Gelžinius apie savo parapiją Lebenstedte, kurią lanko reguliariai vieną kartą per mėnesį ir atlaiko lietuviškas pamaldas.

Dipl. inž. Kurt Moritz iš Kiel parodė skaidrių ir braižinių tema "Bažnyčios po raudona žvaigžde". Jis yra surinkęs daug nuotraukų apie Bažnyčias Sovietų Sąjungoje ir Pabaltijo kraštuose ir jų sumažėjusią veiklą nuo 1917 m. Spalio revoliucijos iki šiol. Ponas Moritz yra daug darbo įdėjęs į savo braižinius. Visą šią medžiagą jis rinko per virš 20 metų iš įvairiausių knygų, iš žmonių pasakojimų, pergyvenimų ir t. t.

Vyriausias Bažnyčios tarėjas dr. Gottfried Klapper pranešė apie VI Pasaulio Liuteronų Sąjungos suvažiavimą Daressalame, Tanzanijoje, pereitų metų birželio mėn. ir jo nutarimų vykdymą, apie liuteronų vykdomojo komiteto bei kitų komisijų posėdžius, apie jų veiklą ir ateities perspektyvas.

Vieną popietę daryta kelionė autobusu į Luebecką. Pirmiausia laiveliu apvažinėjome uostą ir susipažinome su miestu, žiūrėdami į jį iš vandens. Luebeckas yra senas hanzos miestas ir dabar turi apie 230, 000 gyventojų. Jis yra pastatytas ant salos. Aplankėme kultūrinius paminklus miesto centre: miesto vartus (Holstentor), statytus 1469-1477 m., rotušę (13-15 amžiuje), Marijos bažnyčią (13-14 amžiuje), Jokūbo bažnyčią (13-15 amžiuje), katedrą (12-15 amžiuje) ir istorinę kavinę bei jūrininkų valgyklą (Schiffergesellschaft), statytą 1535 m. Buvome sužavėti jo istorija ir senais pastatais.

Paskutinės dienos rytą įvyko iškilmingos atsisveikinimo pamaldos su Šv. Vakariene. Pamaldas laikė vyr. Bažnyčios tarėjas kunigas dr. G. Klapper, o Šv. Vakarienę dalino kartu su pačiu suvažiavimo vadovu. Po pusryčių, padėkoję Bažnyčios tarėjui kunigui dr. Ernst Eberhard už 1978 m. suvažiavimo suorganizavimą, atsisveikinome iki sekančių metų.

SUSITIKIMAS SU SENOMIS LIETUVĖMIS PRŪSĖMIS

1978 m. rugpiūčio mėn. gale aplankęs Genevą ir ekumeninį centrą, grįžau į namus per Ziurichą į Schaffhauseną. Ten susitikau

su senomis prūsų lietuvėmis sesutėmis Minna Bentkus ir Gryta Kuster, gim. Bentkus, kurios prieš I Pasaulinį karą su tėvais iš Tilžės (6 km į pietus nuo Tilžės) išemigravo į Šveicariją. Minna Bentkus, gim. 1900 m., ir Gryta Kuster - 1892 m. Jos abi dar gana gerai kalba lietuviškai ir ponia Kuster man pasakė, kad Tilžėje lankiusi lietuvišką "šūlę" (mokyklą). Pasimatymas buvo nuoširdus, pasimeldėm visi kartu lietuviškai. Man tos senos lietuvės rytprūsietės paliko labai gerą ir gyvą įspūdį. Pasidžiaugiau, kad jos lietuvių kalbą išlaikė iki šios dienos. Čia gražus pavyzdys mūsų jaunesniajai kartai, kuri į lietuvių kalbą jau dėmesio nekreipia ir nenori ją išlaikyti sekančioms kartoms. Ponia Minna Bentkus yra surinkus virš 40 lietuviškų krikščioniškų knygų iš tų šeimų, kurių seneliai jau seniai yra mirę. Jų vaikai ir anūkai jau lietuvių kalbos nemoka. Ji man padovanojo šias knygas:

1. Bibliją, išleistą 1895 m. Hallėje;
2. Visokios naujos giesmės ir psalmai, išleisti Klaipėdoje 1897;
3. Giesmių knygos, išleistos 1899 m. Karaliaučiuje;
4. Jono Oranto šešias knygas apie tikrą krikščionumą, išleistas 1900 m. Tilžėje;
5. Jono Bunyano "Šventasis Karavimas kaip tąjį Jėzus Kristus šlovingasis Gyvasties Ercikis prieš velnią baisingąjį tamsybės kunigaikštį dėl žmogaus dušios karauja. Iš naujo perveizdėjo ir pertaisė Fridrikis Kuršaitis, lietuvininkų kunigs Karaliaučiuje."Ši knyga išleista 1852 m. Karaliaučiuje ir yra 126 m. senumo.

Visos penkios knygos labai gerai išlaikytos ir Biblija ir Oranto knyga oda įrištos. Ponia Bentkus dabar visas knygas katalogizuoja ir restauruoja. Norėjau iš jos gauti dar daugiau knygų, bet nedavė. Pasakė, kad savo testamente įrašys, kad po jos mirties man būtų perleistos. Tikėkimės, kad bus laiku padaryta ir jos nepateks į makulatūrą ar šiukšlių dėžę. Dabar nuolat susirašinėju su p. Minna Bentkus.

Kaip tos lietuvės rytprūsietės ten pateko? Kun. Endrikis Kalvaitis (Heinrich Kallweit), gyvenęs 1837 iki 1915 metų, Fridricho Kelkio, garsaus Mažosios Lietuvos rašytojo ir teologo, draugas ir didelis sekėjas, tapęs klebonu Verdainėje, išvystė smarkią apaštalavimo veiklą ir suėjo greit į konfliktą su valstybine Bažnyčia Prūsijoje. Sklindant gandams apie nukrypimus, jis buvęs nusiųstas į Berlyną, kur per tikrinimą buvo pripažinta, kad teisingai pamokslauja. Įvertindamas Kalvaičio pamokslavimo sugebėjimą, Vokietijos kaizeris jam dovanojęs talarą su auksine grandine. Bet kunigas Kalvaitis ir toliau nepripažino valstybės Bažnyčios ir todėl buvo Tilžėje kaip atstovas vadinamosios laisvosios Bažnyčios (Evangelische Lutherische Freikirche) kitų kunigų smarkiai kriti-

kuojamas.

Su jais nesutikdamas ir parapijiečius pagąsdinęs, kad iš Rusijos gresia krikščionybei didelis pavojus, persekiojimas ir net Rytprūsijos užėmimas. Tas pranašavimas išsipildė 1914 m. Prasidėjus I Pasauliniam karui, rusų kariuomenė buvo įsiveržusi į Rytprūsius ir vietos gyventojus terorizavo, suėmė ir deportavo į Sibirą. Kaizerio kariuomenė stipriai pasipriešino rusams ir juos išvijo iš Mažosios Lietuvos. Rusai atsitraukdami paėmė kartu mano mamytę, pirmąjį sūnų Albertą ir tėvelio motiną. Sūnus ir tėvelio motina Sibire mirė.

Kun. Kalvaitis nusprendė iš Tilžės persikelti į laisvesnį kraštą ir 1904 m. išsikėlė į Šveicariją, visų pirma į Feuerthalen (dabar Schaffhausen priemiestis) vietovę. Dalis jo parapijiečių jį pasekė. 1906 m. iš Tilžės Verdainių kaimo į Šveicariją pasitraukė ir visa Bentkų šeima. Iki 1910 m. apie 200 asmenų, kun. Kalvaičio pagąsdinti ir jo sekėjai, iš Tilžės ir apylinkių persikėlė į Šveicariją. Tai buvo daugiausia ūkininkai iš Tilžės ir Ragainės apylinkių, kurie išvykdami pardavė savo ūkius ir žemę, į Šveicariją pasiimdami tik pinigus ir visas savo religines lietuviškas knygas, nes, jų įsitikinimu, Šveicarijoje nebus galima lietuvišką krikščionišką knygą įsigyti. Lietuviškąsias religines knygas, kaip didelę brangenybę, pasiėmė kartu, nešdami rankose susirišus į ryšulį.

Iš Feuerthalen Kalvaičio parapija 1909 m. persikėlė į Büsingen, kuri esanti netoli Šveicarijos Schaffhauseno, prie aukštojo Rheino, sudaro Vokietijos enklavą. Büsingene kun. Kalvaitis pastatė koplyčią, kurioje pamaldas laikydavo lietuvių kalba iki pat mirties 1915 m. Ten pat esančios kapinės, kuriose jis pats ir dalis jo parapijiečių palaidoti. Ta koplyčia dar stovi, bet naudojama kaip spaustuvių sandėlis.

Büsingen kapinėse matosi ir lietuviškos pavardės, įkaltos į paminklus, kaip tai: Ballnus, Baubkus, Bieksties, Bredies, Brosius, Buttgereit, Denkus, Jekstat, Kaspereit, Knekstiens, Kurmis, Schneidereit ir Urbschaitis. Vietos ir apylinkių laikraščiai rašė keletą kartų apie šią religinę lietuvišką bendruomenę ir iškėlė tų žmonių susiklausymą, darbštumą bei pasiaukojimą ir lietuviškiems reikalams.

Prieš mane guli "Schaffhauser Nachrichten" iš 1961 m. vasario 14 d. Čia dr. Ph. Daum tarp kitko rašo apie šių žmonių persikėlimą iš Rytų Prūsijos į Schaffhauseną ir jos apylinkes ir kad prieš I Pasaulinį karą 1/3 dalis jų vėl persikėlė į kitus kraštus: į Baden-Wuerttembergą, kiti net nukilo į Ruro kraštą. Penkios šeimos sugrįžo atgal į Rytprūsius.

Kunigui Kalvaičiui 1915 m. mirus, Büsingene pamaldos lietuvių kalba daugiau nebuvo laikomos, bet parapijiečiai rinkdavosi regu-

liariai privačiai savo butuose ir giedodavo bei melsdavosi lietuviškai net iki 1942 metų. Vienas iš jų, turįs pašaukimą ir daugiau išsimokslinęs, paskaitydavo iš Biblijos, paaiškindavo ją. Kiti paskaitydavo iš Oranto ar kitų mišių knygų pamokslus ir iš Skarbnyczėlės tekstą tai dienai. 1942 ir 1944 metais mirė abu Benkutės tėvai. Atrodo, kad po kun. Kalvaičio mirties Bentkai buvo lyg visos lietuviškos krikščioniškos bendruomenės vadovai.Bentkus Tilžėje, t. y. tėvas buvo laivininkas ir ūkininkas, o Šveicarijoje dirbo visokius sunkius darbus, taip pat miške. Vėliau prasigyveno. 1930 m. nusipirko sklypą su sodu ir nameliu prie Schaffhauseno (dabar čia miesto dalis). Motina Agužė Bentkienė buvo didelė kun. Kalvaičio gerbėja. Girdėdama prie Tilžės pirmą kartą jį pamokslą sakant lietuvių kalba supratusi, kad esanti kun. Kalvaičio valdžioje.

Bentkai iki mirties tarp savęs kalbėjosi tik lietuviškai. 1930 m. per auksinį vedybų jubiliejų Bentkus buvo nuvykęs į Tilžę lankyti tėviškės. Bentkai turėjo 10 vaikų, kurių dar 2 gyvi (tos dvi seserys).

Minna Bentkutė, inteligentė, domisi teologija ir skaito įvairius teologijos veikalus vokiečių kalba, bet man pasakė, kad nori atgaivinti lietuvių kalbos mokėjimą, kad galėtų paskaityti pas ją esamas lietuviškas religines knygas. Aš jai jau nusiunčiau Viktoro Gailiaus "vokiškai-lietuvišką žodyną" ir "lietuviškai-vokišką žodyną" (K. Fulsto, A. Scholzo, J. Talmanto ir J. Paškevičiaus), "Mažąjį Katekizmą" - dr. Martyno Liuterio, "Evangelikų tikybos knygą lietuviams tremtyje" - kunigo V. Kurnatausko, "Surinkimai Prūsų Lietuvoje" - sakytojo Anusio Pėteraičio, "Giesmės" - Jaunimo ratelio leidinys, parinko ir harmonizavo muzikas Valteris Banaitis - išleido 1951 m., "Giesmių Balsai" - W. Hoffheinz, buvęs superint. Tilžėje, išleido Lietuvių Literatūros Draugija 1894 m. Tilžėje, atspausdino Winter Universiteto spaustuvė Heidelberge. Šias gaidas galima dar šiandien Heidelberge gauti.

Vokiečių kalba ji gavo jau šias knygas: "Lutherische Kirche Litauens", mūsų garbės senj. kun. E. A. Gelžiniaus iš Braunschweigo, "Vom Adam der Europäer", prof. Juozo Ereto iš Baselio ir "Grundzüge der Geschichte Litauens", Manfredo Hellmano iš Darmstadto. Be to jau gavo krikščioniškų laikraščių bei žurnalų lietuvių kalba: "Svečią", "Mūsų Sparnus", "Evangelijos Šviesą" ir t. t.

Bentkutės lietuviškų religinių knygų rinkinys yra gana didelis. Dalis šių knygų paveldėta iš tėvų (su įrašais lietuvių kalba ranka įrašyta), kitos gautos iš kitų kun. Kalvaičio parapijiečių. Ji man parodė dar sekančias knygas:

1. Jono Bretkūno Postillą, išleistą Karaliaučiuje 1591 metais;
2. Skarbnyczėlė 1858 m. ;

3. Šventas Raštas 1824 m.;
4. Dvasiškos atgaivinimo Adynos, Tilžė 1865 m.;
5. Lietuviška Biblija, ranka dedikuota lietuvių kalba, 1893 m.;
6. Mišių knygos, Priekulė 1883 ir kitas.

Džiaugiuos suradęs dvi lietuves rytprūsietes, kurios lietuvių kalbą ir savo kilimą nuo nieko neslepia ir visiškai aiškiai pasisako, kad yra senprūsės (Altlitauerin). Tai buvo tikrai palaimintas pasimatymas su tom dviem sesutėm, kurios turi lietuvišką krikščioniškų knygų lobyną ir viską saugoja, kaip savo akį. Dieve duok, kad mes daugiau tokių puikių moterų turėtumėme, kurios savo kalbą, papročius ir mūsų brangų tikėjimą motinos kalba išlaiko iki giliausios senatvės, net iki mirties.

Ponia Minna Bentkus man dar parodė Schaffhauseno miesto kultūrinius paminklus ir įžymybes bei Rheino kriokliį (Rheinfall zu Schaffhausen).

PETRAS VERŠELIS

VASARIO 16 GIMNAZIJOS EVANGELIKŲ MOKINIŲ METINĖ IŠVYKA

Vasario 16 gimnazijos evangelikų mokinių metinė išvyka įvyko 1978 m. paskutinį rugsėjo sekmadienį. Ją suorganizavo ir pravedė veiklusis gimnazijos evangelikų dvasios vadas kun. Fr. Skėrys.

Ankstyvą rugsėjo 24 rytą visi ekskursijos dalyviai susėdo į autobusą. Kelionės tikslas - Triero (tariama: Tryro) miestas. Triere ekskursantus sutiko Vincas Bartusevičius, kuris išvykos dalyviams mielai vadovavo, aplankant miesto įžymybes.

Vincas Bartusevičius yra Vasario 16 gimnazijos abiturientas. Baigęs studijas magistro laipsniu, eilę metų mokytojavo Vasario 16 gimnazijoje ir buvo jos reikalų vedėju. Nuo 1974 m. V. Bartusevičius yra vokiečių gimnazijos mokytojas Wittlicho mieste (netoli Triero). Jis yra veiklus Vokietijos Lietuvių Bendruomenės narys ir aktyviai prisideda ir prie PLJK Vokietijoje ruošos.

Trieras yra pats seniausias Vokietijos miestas. Jis yra įkurtas pirmame šimtmetyje prieš Kristų "Augusta Treverorum" vardu. Trečiame ir ketvirtame šimtmetyje Trieras buvo Romos imperijos rezidencija ir jame gyveno šeši imperatoriai, kol imperatorius Konstantinas perkėlė rezidenciją į Byzantiją. Visi svarbiausi istoriniai paminklai yra statyti anais laikais. Ir vėliau, pirmaisiais Vokietijos imperijos laikais, Trieras neprarado savo reikšmės. Triero vyskupas-kunigaikštis buvo vienas iš septynių kunigaikščių,

kurie rinkdavo imperatorių.

Šiais laikais Trieras turi apie 110,000 gyventojų ir yra didelis susisiekimo centras. Taip pat jame yra uostas prie Mozelio upės. Trieras yra rajono sostinė ir katalikų vyskupo rezidencija. Mieste yra universitetas ir katalikų teologinė aukštoji mokykla.

Pirmoji įžymi vieta, kuri aplankyta, buvo imperatoriniai termai. Termai yra lotyniškas žodis ir reiškia maudyklės. Ketvirtame šimtmetyje senieji Barboros termai imperatoriui pasidarė per maži. Todėl jis liepė statyti naują ir didelį maudyklų pastatą netoli imperatoriaus rūmų. Maudyklų pastatas buvo 140 m pločio ir 160 m ilgio. Jame buvo karšto ir šalto vandens maudyklos, pirtis ir sporto rūmai. Maudyklų pastatas viduramžiais buvo sugriautas, dabar egzistuoja tik griuvėsiai.

Po kelių minučių pasiekiama Konstantino bazilika - Aula Palatina. Bazilika buvo statyta ketvirtame šimtmetyje ir yra milžiniškas salės pavidalo pastatas, 67 m ilgio, 27 m pločio ir 33 m aukščio. Joje buvo imperatoriaus Konstantino sostas. Dabar bazilika yra Triero evangelikų parapijos pagrindinė bažnyčia.

Per miesto centrą ir per istorinę turgavietę pasiekiami šiauriniai miesto vartai - Porta Nigra (Juodieji vartai). Juodieji vartai, statyti antrame šimtmetyje, yra didžiausi išlikę romėniški vartai Vokietijoje. Jų dydis: 36 m ilgio, 22 m pločio ir 30 m aukščio. Vienuoliktame amžiuje Juoduosiuose vartuose gyveno vienuolis Simeonas. Jam mirus, iš Juodųjų vartų buvo padaryta Šv. Simeono bažnyčia su vienuolynu. Tik devynioliktame šimtmetyje buvo bažnyčios priestatai pašalinti ir istoriniai vartai restauruoti senoje formoje.

Šv. Petro katedra yra Vokietijos seniausia vyskupinė bažnyčia. Imperatoriaus Konstantino motina Elena krikščionių parapijai padovanojo savo rūmus. Jų vietoje 336-348 m. buvo pastatyta ši senoji katedra, prie kurios šimtmečių bėgyje buvo pristatomi įvairūs priedai, kaip, pavyzdžiui, vakariniai bokštai vienuoliktame amžiuje. Katedros pasididžiavimas ir jos žymiausia relikvija yra Kristaus nedalintasis apsiaustas (žr. Jn. 19, 23-24: Pasiėmė ir tuniką. Ji buvo be siūlės, nuo viršaus iki apačios ištisai megzta. Todėl jie tarėsi: " Neplėšykime jos, bet verčiau meskime burtą, kam ji teks. " Taip išsipildė Raštas: "Jie drabužius mano dalijas, meta dėl mano apdaro burtą"). Tūkstančiai maldininkų kasdieną praeina pro šį apsiaustą. Šalia katedros yra Švenčiausios Mergelės bažnyčia, gotikos stiliaus, statyta tryliktame šimtmetyje. Ji yra įdomi savo neįprasta kryžiaus forma. Bažnyčios centre yra pagrindinis altorius, galuose koplytėlės.

Paskutinis romėnų laikų pastatas, kurį ekskursantai aplankė, tai amfiteatras. Petro kalne pirmame šimtmetyje buvo iškasta 75

m ilgio ir 50 m pločio arena. Joje galėdavo apie 25, 000 žiūrovų matyti gladijatorių kovas savo tarpe ir jų kovas su plėšriais gyvuliais. Tikriausia, pirmaisiais šimtmečiais čia yra ir daugelis krikščionių mirę kankinio mirtimi. Amfiteatre taip pat būdavo statomos dramos ir komedijos. Triero amfiteatras yra vienintelis Alpių kalnyno šiaurėje, pagal didumą iš 71 išlikusio amfiteatro jis užima dešimtą vietą.

Triere yra gimimo namas to žmogaus, kurio mokslas apie trečdaliui mūsų planetos gyventojų atnešė nelaisvę ir tikėjimo draudimą, kurio mokslas mūsų tautai atėmė Nepriklausomybę. Karolis Marksas gimė 1818 m. gegužės 5 d. Triere. Jo gimimo namas dabar priklauso Vokietijos socialdemokratų partijai ir jame įrengtas Karolio Markso muziejus.

DAGYS

KAS MEILĖ?

Linksma dainelė skamba:
Kad meilė-tai tik monas,
Nors ji karščiausia būna,
Bet greit pakeičia toną.

Aukštai pakyla upės
Pavasariui atėjus,
Bet vėl nuslūgsta greitai,
Kaip meilė daug žadėjus.

Tik niekada nesenka
Srovė klastos ir vylių,
Tai netikėki žodžiams:-
Tave labiausiai myliu.

Žila senatvė šaipos,
Kad meilė širdžiai-burtas,
Bet gi jaunystė šaukia:-
Jinai didžiausias turtas!

Aistroj poetas dega:-
Tai juk gražiausias laikas,
O šalta būtis teigia,
Kad tai tik jausmo tvaikas.

Nors džiūsta sraunios upės
Ir viskas lekia vėjais,
Bet ką gaivina meilė,
Tas žydi, kaip žydėjęs.

Juk ir lakštutė suokia,
Kad meilė širdžiai viskas,
Kad tik nuo jos suokimo
Sapnuos paskęsta miškas.

Gi gegutėlė šaukia,
Kad meilė vien tik monai,
Kad tik dėl jos įvyksta
Nelaimių milijonai...

1947

Saulei sugrįžus (1977 m.) *Audra Kubiliūtė*

IŠKELIAVUSIEJI AMŽINYBĖN

KURATORIUS JONAS ŠERNAS

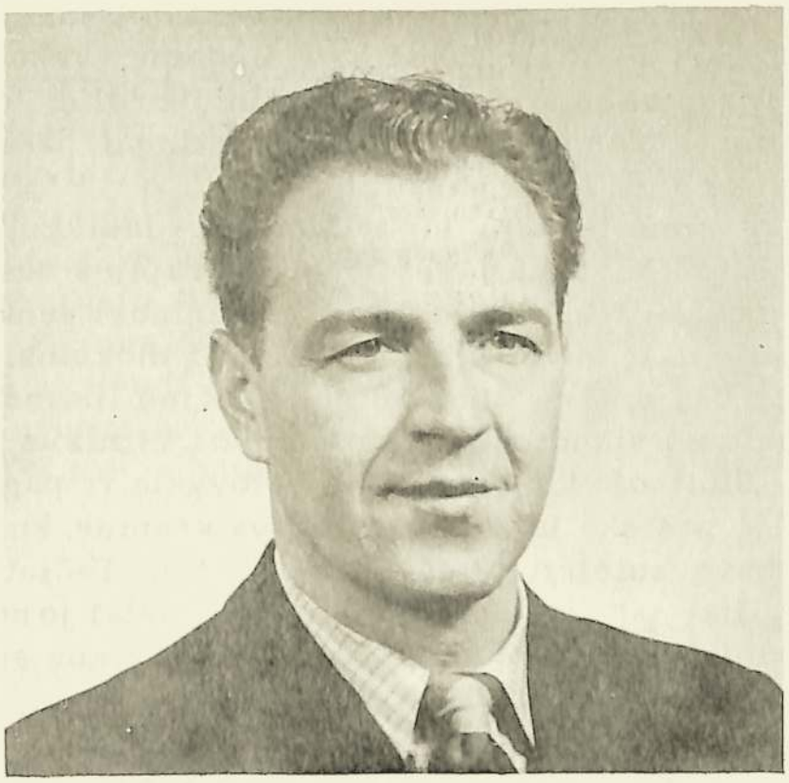

Jonas Šernas
1910 - 1978

" Palaiminti, kurie yra persekiojami dėl teisybės, nes jų yra dangaus karalystė", - sako Viešpats, žmonijos mokytojas. Tai raminantis ir paguodą teikiantis tvirtinimas visiems tiems, kurie dėl teisybės kenčia ir yra persekiojami. Šiuo metu jų yra nemažai, kurie iškelia teisėtumo klausimą ir gina teises dėl teisybės. Tai padrąsinantis paskatinimas pavergtos tėvynės Lietuvos sūnums, prie kurių priklausė ir kuratorius Jonas Šernas.

Dvasiniai nenugalėtas pasitraukė iš šios žemiškos kovos arenos ją užleisdamas tęsti sekančiai kartai, kad priartinus Dievo pažadą. Savo nueitu keliu velionis patvirtino psalmisto žodžius: " Kai piktadariai artėjo į mane mano kūną ėsti - mano prispaudėjai ir mano priešai, jie susvyravo ir krito"... (Ps. 27, 2), "Nes tavo malonė buvo man priešaky ir aš gyvenau tavo ištikimybe. Aš nesėdėjau su klastininkais, pas slapūnus neužsukau. Aš nekenčiau piktadarių susirinkimo ir su bedieviais neposėdžiavau" (Ps. 26, 3 ir 4).

1978 m. rugsėjo 27 d. Rockfordo Greenwood kapinėse amžinam poilsiui, šalia savo vyresnio brolio kuratoriaus Adomo, mirusio 1973 m., buvo palaidotas daug vargo patyręs ramus žemdirbių sūnus Jonas Šernas. Jo mirtimi Rockfordo lietuvių visuomenė neteko

kuklaus, bet reikšmingo, susipratusio lietuvių reikalų rėmėjo, daugelio organizacijų aktyvaus nario. Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia neteko kuratoriaus, parapija - nuoširdaus nario.

Rugsėjo 22 d. ryte, važiuojant Jonui į darbą Sundstrand Rockford Factory, kur be pertraukos dirbo 27 metus, sunegalavo pergyvenimų pavargusi širdis. Nuveštas į ligoninę, vakare - saulei nusileidžiant, apsuptas susirūpinusių giminių: brolių Petro ir Adomo šeimos narių, sūnėnų, dukterėčių, rūpestingai padėti norinčių gydytojų, užmerkė akis šiam pasauliui.

Jonas Šernas gimė 1910 m. lapkričio 18 d. Jasiškių km., Biržų apskr., Nemunėlio Radviliškio reformatų parapijos ūkininko Jono ir Marijos Šernų skaitlingoje šeimoje, užauginusi penkis sūnus ir penkias dukras ir dalį savo vaikų išleidusi į mokslus. Jonui buvo skirta pasilikti ūkyje, tėvų žemę dirbti. Tačiau likimas kitaip lėmė. Karo verpetams siaučiant 1943 m. pateko į Vilniaus gestapo kalėjimą, iš ten į Stutthofo koncentracijos stovyklą ir pagaliau į Daniją. Per Švediją pasiekė laisvos Amerikos krantus, kur Dievo malone jam dar buvo suteikti 28 gyvenimo metai. Tačiau ir laisvėje gyvendamas, giliai įstrigę pergyvenimų įspūdžiai jo nebepaleido,- kentėjo persekiojimo baimę. Mirė 67 metų amžiaus su palaužta sveikata, kaip II Pasaulinio karo auka.

Tų laikų pergyvenimus tėvynėje ir kacete aprašė savo kūriniuose prof. Balys Sruoga, su kuriuo kartu išbuvo Stutthofe nuo 1943. III. 25 iki 1945. I. 24. Nusilpęs prof. B. Sruoga, išeinant iš Stutthofo kaceto, savo rankraščius, smulkiai prirašytus popieriukus, apvyniotus, suklijuotus pasitikėdamas atidavė Jonui Šernui, kuriuos išnešiojo savo kuprinėje, nors kiti nelaimės draugai jam patarė išmesti, netampyti bereikalingo sunkumo.

Štai vienas iš B. Sruogos posmų mūsų dienų Lietuvai: " Kryžiaus kančią be rytojaus kentėm alpdami, mūsų tėviškę apžiojo ponai svetimi. Mums palikę skurdžią dalią merdinčių vergų". Jonas Šernas savo išgyvenimus kacete taip aprašė: "Sykį mudviem teko nešti čia pat užmušto kalinio lavoną. Tas profesorių Sruogą labai sunkiai paveikė"... "Kai mus 1945 m. sausio mėn. išvarė iš Stutthofo, teko daug vargo patirti. Badavom, šalom. Turėjau brezentą, tai mudu su Sruoga ant jo sniege miegojom, viena antklode apsikloję. Bet Sruoga buvo labai nusilpęs, toliau paeiti nebegalėjo, liko pakelyje, kai rusai jau buvo čia pat... Pagaliau mus įgrūdo į baidokus ir paleido į jūrą. Vėl anglai bombardavo, patys vokiečiai norėjo visus kalinius paskandinti, kad nebūtų kas pasakoja apie tai, kokie žiaurumai dėjosi kacete. Iš kelių tūkstančių kalinių išsigelbėjo tik apie 800. Vargais negalais pasiekėm Danijos krantus. Mus priglaudė anglų kareiviai. Po trijų mėnesių atsidūrėm Švedijoje. Čia ir atidaviau dr. Starkui Sruogos raštus". Rockford, 1972. IV. 22.

Į Julian-Foorman Funeral Home 1978 m. rugsėjo 26 d. vakare atsisveikinti prisirinko pilna koplyčia: velionio giminės, artimieji, draugai, pažįstami, lietuvių organizacijų atstovai, bendradarbiai. Karstą dengė ir supo skaitlingi vainikai. Gedulingas pamaldas atlaikė kun. Stasys Neimanas, buvęs velionio tėviškės Nem. Radviliškio parapijos klebonas. Sekantį rytą, šaulių kuopos parūpinta tautine vėliava apdengtas karstas, buvo išlydėtas į kapines iš kur visi laidotuvių dalyviai, po apeigų ir sugiedojus Lietuvos himną, velionio brolio kuratoriaus Petro Šerno pakviesti susirinko pietums į Lietuvių Klubą. Taip baigėsi vėl vieno iš daugelio nekaltai nukentėjusio, susipratusio lietuvio sūnaus kelionė. Išlydėtas su meile, dėkingumu ir širdies skausmu į ten, iš kur joks žemiškas smurtas, skausmas nei skriauda nebeprasiveržia, pasitikėdami Dievo malone ir gailestingumu.

Evanston, 1978 m. spalio 26 d. Kun. St. Neimanas

VIKTORAS ŠTREITAS

Viktoras ŠTREITAS
1901 - 1978

Lietuvos kūrėjas-savanoris, girininkas Viktoras Štreitas mirė 1978 m. spalio 26 d. Toronto General Hospital, Canada, sulaukęs 77 metus amžiaus.

V. Štreitas, sūnus Karolio, gimė 1901 m. vasario 25 d. Astravo dvare, Biržų vls. ir aps. Laike I Pas. karo gimnaziją lankė Rygoje, Minske, Kijeve ir Proskurove. Iš Rusijos į Lietuvą sugrįžo 1918 m. rudenį. Būdamas Lietuvos patriotas 1919 m. pavasarį iš 7 gimnazijos klasės stojo į Lietuvos kūriamą kariuomenę savanoriu, užkirsti kelią tėvynės grobikams. Teko jam dalyvauti kautynėse su bolševikais ir lenkais.

Jo pulkui apsistojus Pajuostės dvare prie Panevėžio, lankė Miškų Technikos mokyklą Panevėžyje, kurią baigė 1924 m. Už pasižymėjimą ir pavyzdingą tarnybą kariuomenėje buvo apdovanotas Kūrėjų-Savanorių, Nepriklausomybės, Gedimino ir Artimo Pagalbos medaliais.

Iš kariuomenės pasiliuosavo būdamas vyr.puskarininkiu 1924 m. rugsėjo 1 d. ir tą pačią dieną buvo paskirtas Biržų urėdijos Gegužių girininku. 1938 m. liepos 1 d. buvo perkeltas į naujai įsteigtą Pasvalio urėdijos Vabalninko girininkiją. Lietuvai atgavus Vilnių, 1939 m. gruodžio 1 d. buvo paskirtas į Nemenčinės miškų urėdijos Žarliūnų girininkiją.

II Pas.karo metu buvo Maišiogalos viršaičiu. Antrą kartą Sovietų Sąjungai okupuojant Lietuvą, 1944 m. rugpiūčio 1 d. pasitraukė į Vokietiją. Čia buvo vokiečių paimtas dirbti prie apkasų kasimo ir ėjo vertėjo pareigas iki II Pas. karo pabaigos.

Vakarų Vokietijoje V. Štreitą globojo artimi prieteliai, gener. suprnt. prof. dr. kun. Povilo Jakubėno šeimos nariai, kurie suteikė jam daug pagalbos iki jo persikėlimo į Wehnen DP stovyklą prie Oldenburgo.

1947 m. rugpiūčio 22 d. atvyko į Canadą miškų darbams prie Lono Lake, bet dėl prasidėjusios ligos nebegalėjo baigti sutarties ir tų pačių metų gruodžio mėn. persikėlė į Torontą. Čia dirbo šv. Juozapo seselių vaikų priglaudoje prie mašinų.

Laisvoje Lietuvoje, eidamas įvairias pareigas, priklausė Šaulių Sąjungai (Papilio šaulių raitelių būriui), Miškininkų Sąjungai, Kūrėjų-Savanorių Sąjungai.

Gyvendamas Canadoje priklausė Toronto Kūrėjų-Savanorių Sąjungai, kurios skyriui pirmininkavo 5 metus, Toronto Vl. Putvio šaulių kuopai, Lietuvos Atgimimo Sąjūdžiui, Miškininkų Sąjungai. Buvo Toronto Lietuvių Namų ir Pensininkų klubo narys.

V. Štreito laidotuvėse, tardamas atsisveikinimo žodį, dalyvavo suprnt. kun. Povilas Dilys iš Chicagos.

Mielam "Mūsų Sparnų" žurnalo uoliam skaitytojui, tebūnie lengva prieteliškos Canados žemelė ir tesuteikia Aukščiausias Jo sielai amžiną ramybę. H. D.

DARATA MIZARYTĖ-SUVEIZDIENĖ

Ankstyvesnės kartos ateivė, Jono Suveizdžio našlė, pagal pirmą vyrą Panvežys, gimusi Iškonių km., Biržų vls. ir aps., gyvenusi Roselando, vėliau West Beverly apylinkėje, mirė 1978 m. rugpiūčio 10 d., sulaukusi 83 metus amžiaus. Palaidota Chicagos Lietuvių Tautinėse kapinėse. D. Suveizdienė buvo artima giminaitė kurt. dail. inž. Hermano Pavilonio, gyv. Californijoje.

HELEN JOKUBONIS

Helen ir Jonas JOKUBONIAI

Ankstyvesnės kartos ateivė Elena Stasiukelytė, "Mūsų Sparnų" bendradarbio Jono Jokubonio žmona, gimusi 1896 m. sausio 20 d. Einikių km., Panemunio vls., Rokiškio aps., mirė 1978 m. gegužės 23 d., sulaukusi 79 metus amžiaus. JAV išgyveno 70 metų.

Jos tėvai, mažažemiai ūkininkai, turėjo gausią šeimą, susidėjusią iš 4 sūnų ir 3 dukterų. Elena buvo jauniausia ir po tėvo bei motinos mirties, vyresnių dviejų brolių ir sesers, kurie jau anksčiau buvo atvykę Amerikon, buvo iškviesta į JAV ir kartu su dėde, būdama 11 metų amžiaus, atvyko pas sesrį 1908 m. gruodžio mėn. Jaunystėje daug vargo patyrė! Už Jono Jokubonio ištekėjo 1918. V. 11. Užaugino dvi dukras - Lillioną Gedwill ir Olgą Landon (Žemgulis).

Priklausė: "Moterų Draugijai"Apšvieta", jaunų lietuvių socialinei draugijai"Sandara", kuri per I Pas. karą pakriko, Susivienijimui Lietuvių Amerikoje (SLA), Biržėnų Klubui. Aktyviai dirbo kiekviename Chicagos Mišraus Choro parengime.

Palaidota Lietuvių Tautinėse kapinėse. Laidojimo apeigas atliko gener. suprnt. kun. St. Neimanas.

OLGA JAKUBĖNIENĖ

Olga Jakubėnienė
1913 - 1978

1978 m. liepos 30 d. po labai sunkios ir skaudžiai kankinančios ligos Šv. Kryžiaus ligoninėje, Chicagoje mirė Olga Kulaginaitė-Jakubėnienė, lyg ir skubėdama pas savo vyrą Vladą, mirusį 1976 m. gruodžio 13 d.-data, kurią 1913 m. velionė gimė Kauno priemiestyje, Šančiuose.

O. Jakubėnienė gimnaziją lankė Kaune. Nuo pat jaunystės domėjosi menu. Jau Lietuvoje buvo įsigijusi nemažai žymių lietuvių dailininkų paveikslų, kuriuos jai pavyko išvežti į Vokietiją, o paskui į Ameriką. Amerikoje laikui bėgant surinko ištisą galeriją paveikslų ir daug vertingų antikvarinių dalykų: kilimų, gobelenų, miniatiūrų, laikrodžių, vazų ir pan.

Savo vyrui kompozitoriui Vl. Jakubėnui velionė pastatė didelį, įspūdingą paminklą. Būdama ligoninėje vis sielojosi, kad vyro kapas dar nebaigtas tvarkyti ir ne visi jo kūriniai paruošti spaudai.

O. Jakubėnienė palaidota Lietuvių Tautinėse kapinėse Chicagoje šalia vyro Vlado. Religines apeigas J. Evans koplyčioje ir prie kapo atliko stačiatikių dvasininkas.

H. D.

NAUJI LEIDINIAI

* "LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA", IV tomas, apimąs 1976-78 metus, 23-31 numerius. Išleistas LKB Kronikoms leisti Sąjungos Chicagoje 1978 m. Knyga 476 pusl., tiražas - 5000 egz., iliustruotas seselės Mercedes.

LKB Kronika, pradėta leisti 1972 m., yra stambiausias Lietuvos pogrindžio spaudos leidinys. Joje konkrečiais ir dokumentuotais faktais atskleidžiama tragiška Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėtis. Kronika kovoja už pagrindinių žmogaus teisių pripažinimą katalikams ir religinės laisvės atstatymą sovietinės konstitucijos ir komunistinės santvarkos rėmuose. Kronikose pasigendama ekumeninės dvasios, nes apie kitų Lietuvos religijų padėtį net neužsimenama.

Paskutiniuoju laikotarpiu LKB Kronika atsipalaidavo nuo Lietuvos laisvės gynimo, palikdama tą uždavinį kitai pogrindžio spaudai, kaip " Dievas ir Tėvynė ", " Aušra ", " Varpas " ir kt.

Patiekti Kronikoje faktai neapima visumoje lietuvių tautoje vykstančio dvasinio, moralinio ir idėjinio kitimo ir dėl to neatskleidžia pilnos tiesos.

Paskutiniais metais atvykę iš anapus disidentai pranešė apie didėjančią tautoje neapykantą okupantams ir jų talkininkams, kuri perauganti į fašistinio tipo prasiveržimus ir fanatizmą, nukreiptus tolygiai ir prieš tautines ir religines mažumas. Disidentų tvirtinimu, vis didėjanti neapykanta naikina moralinius pradus tautoje ir Maskvos imperializmo griuvimo atveju gali prasiveržti skaudžiomis pasekmėmis.

* " LIETUVOS REFORMATŲ RAŠTIJA ". Istorinė apžvalga. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 4, Chicago, 1978 m.

Vėliausiai išėjusią Jokūbo Kregždės knygą "Lietuvos reformatų raštija", 272 psl. teksto, 60 nuotraukų, tenka priimti svariu įnašu į lietuvių raštiją. Autorius apima ir aptaria visą Lietuvos reformatų raštiją, pradedant XVI a. ir baigiant XX a.

J. Kregždė nesivadovavo siauru lituanistų požiūriu vertinant knygas pagal jų reikšmę ir vertę lietuvybės išlaikymui, bet ką Lietuvos reformacijos atstovai yra davę lietuvių tautai dvasiniai, idėjiniai, mokslo srityse ir kūrybiniai.

Išeidamas iš šios tezės J. Kregždė apėmė visus Lietuvos reformatų plunksnos darbuotojus, įjungiant ir kilusius iš kitų tautų, be to rašiusius lotynų, lenkų, rusų ir kitomis kalbomis, bet skirtus lietuvių tautai. Tuo būdu susidarė gan pilnas vaizdas ką Lietuvos reformatai yra davę lietuvių tautai, nors paliko neįjungęs į savo veikalą tų reformatų rašytojų, kurie dar nėra užbaigę savo darbų.

Pats veikalas parašytas sklandžia ir aiškia kalba, prisilaikant

faktų ir surinktų davinių, bet vengiant interpretacijų ar filosofavimo, paliekant skaitytojui pačiam pasidaryti išvadas.

Šį veikalą reformatai ir bendrai Lietuvos evangelikai skaitys su pasididžiavimu, o likusieji skaitytojai su įdomumu, nes atskleidžiamas didingų idėjų nemarumas ir jų gili įtaka lietuvių tautai. Be šio idėjinio palikimo ir atramos į protestantišką Mažąją Lietuvą, Didžioji Lietuva nebūtų pakilusi iš mirštančiųjų tautų guolio ir nebūtų turėjusi dvasinės atramos mūsų laikų laisvės kovoms.

Autoriui priklauso pagarba ir Devenių Kultūriniam Fondui padėka už šio vertingo veikalo išleidimą.

* Dr. Jur. Martynas Anysas "KOVA DĖL KLAIPĖDOS", atsiminimai 1927-1939. Spaudai paruošė dr. M. G. Slavenienė. Įvadą parašė dr. Juozas Jakštas. Išleido - Kultūrai Remti Draugija, Chicago, 1978 m.

Dr. M. Anyso veikalas, parašytas atsiminimų forma, duoda istorinę įžvalgą į vykusią Klaipėdos krašte išorinę ir vidujinę kovą dėl savo egzistencijos ir laisvės. Apgailėtina, kad autorius ėjęs Klaipėdos krašto gubernatoriaus patarėjo ir direktorijos nario pareigas, neparuošė pilnutinio istorinio veikalo, kuriame faktų ir mokslo šviesoje būtų atskleidęs iškilusius priešingumus tarp Mažosios ir Didžiosios Lietuvos, sujungus abu kraštus į vieną valstybinį organizmą.

Iš autoriaus atsiminimų aiškėja, kad Klaipėdos krašto gyventojai turėjo vesti nelygią kovą dviem frontais: turėjo priešintis Vokietijos siekimui sugrąžinti iš jos atjungtą Klaipėdos kraštą ir turėjo spirtis Centro valdžios užmačioms panaikinti autonomiją ir sunaikinti mažlietuvių savitumą, susidariusį amžių bėgyje reformacijos ir vokiečių kultūros įtakoje. Be to, visą problemą komplikavo išlikusi skaitlinga vokiečių mažuma, kuri, pasidavusi hitlerizmo įtakon, terorizavo vietos lietuvninkų pastangas išlaikyti savo nepriklausomas pozicijas.

Dr. Anysas savo atsiminimuose vaizdžiai atskleidė šią vykusią istorinę dramą, kur nevengė aštrios kritikos ir savo nuomonės pareiškimo. Atsiminimai negali atstoti istorinio veikalo, kuris reikalauja objektyvios tiesos, kai tuo tarpu atsiminimuose dominuoja asmeninė autoriaus pažiūra. Galime nesutikti su kaikuriomis autoriaus išvadomis, ar pačių įvykių interpretacija, bet skaitytojui suteikiama tokia daugybė faktų, kurie laiko perspektyvoje duoda galimybės pačiam pasidaryti savo išvadas.

Dr. Anyso atsiminimai, sklandžiai perredaguoti dr. M. G. Slavenienės, skaitomi su dideliu įdomumu. Juose atskleidžiami užkulisiniai ėjimai, vykusios intrygos ir pristatomi opūs prieštaravimai, iškilę tarp Klaipėdos krašto ir Didžiosios Lietuvos. Ši knyga rekomenduotina plačiai lietuviškai visuomenei.

"VARPAS" 1977 m. Nr. 15, 167 psl. Žurnalas skirtas Tautos bei žmogaus laisvei, tautinei kultūrai ir lietuvybei. Leidžia Varpininkų Filisterių Draugija. Redaktorius Antanas Kučys, administratorius Titas Briškaitis. Kaina 3 dol. Straipsniai savo turiniu aktualūs. Žurnalas iliustruotas visos eilės dailininkų meno darbų reprodukcijomis ir poetų eilėraščiais. Žurnalas įdomiai redaguojamas ir gražiai išleistas.

* " V PLB SEIMAS " 1978 birželio 30-liepos 4, Toronto, Ont. PLB Valdybos leidinys, 68 psl. Redagavo Romas Kasparas. Šiame leidiny telpa PLB Seimo nutarimai ir straipsniai liečią lietuvių bendruomenės reikalus.

* BALZEKO LIETUVIŲ KULTŪROS MUZIEJUS išleido 4 psl. iliustruotą leidinį apie Chicagos lietuvių architektūrą ir puošmenas. Jame yra architekto Jono Muloko namas, taip pat jo konstrukcijos Marquette Parko bažnyčia. Taip pat yra Lietuvos konsulatas, Lietuvio Sodyba, Balūnų namas, Jaunimo Centras ir Balzeko muziejaus meniška iškaba. Visą puslapį užima kurt. Viliaus Variakojo privataus muziejaus vaizdai su aprašymais.

PATIKSLINIMAS

Prašyčiau, jei nesunku, ištaisyti J. Kutros straipsnyje " Kun. Martynas Preikšaitis" "Mūsų Sparnai" Nr. 44, ps. 59-62, paklaidas: Inž. Jurgis Preikšaitis ne mūsų brolis, bet tolimesnis giminė.

"Jei visą teisybę pasakyti", tai teologiją studijuoti apsisprendžiau dar prieš baigiant komercinę gimnaziją 1928 m., paskatintas brolio Miko, kuris ypač rūpinosi liuteronų dvasiniais, tautiniais reikalais. Žinodamas jo dideles pastangas ir liuteronų lietuvių kunigų stoką, - tegalėjau tik pritarti. Teol. Fak. įstojau 1928 rudenį. Jo pavestas apie 1925-6 metus vykau į toloko kaimo pas Sakalinės ūkininką Liolą parašo po prašymu vyriausybei dėl teologijos fakulteto atidarymo. Iš brolio pasakojimo apie delegacijas vyriausybėje, apie darytas šiuo reikalu pastangas, buvo galima suprasti, kad tuolaikinis min. pirmininkas A. Voldemaras pataręs steigti geriau kunigų seminariją, esą fakultetui reikėtų geros bibliotekos, kas sunku būtų padaryti. Bet evangelikai liuteronys ir reformatai su tuo nesutiko - žmonės buvo papratę matyti akademinius kunigus. Dr. V. Gaigalaitis, Mikas Preikšaitis, Konsistorijos prokuroras M. Kavolis ir K. Gudaitis išplaukė Švedijon pas pasaulio ekumeninio judėjimo tėvą arkivyskupą N. Soederblomą pagalbos, pritarimo. Pasekmės, matyt, buvo neblogos. Evangelikų teologijos fakultetas buvo įsteigtas.

Norėjau pareikšti, kokiose aplinkybėse augau, brendau. Šios mažos žinutės kartais gali būti naudingos. Plačiau apie Evangelikų Teologijos fakultetą galėtų parašyti dr. M. Kavolius, pats tame sūkuryje dalyvavęs.

M. Preikšaitis

LIŪDNOS ŽINIOS IŠ TĖVYNĖS

Iš patikimų šaltinių patirta, kad šiais metais, dėl ypatingai lietingo ir šalto pavasario ir vasaros, labai nukentėjo derlius. Blogi orai skaudžiausiai palietė daržus ir sodus, kurie kolūkiečiams ir kraštui sudaro pragyvenimą. Pamidorai ir tie nuo drėgmės apipuvo.

Be gamtos nelaimių mūsų pavergtą kraštą užgulė ir kitos bėdos. Krautuvėse sunku gauti reikalingų prekių. Kumpiai ir dešros pranyko nuo lentynų. Dėl mėsos gabalėlio tenka išstovėti ilgas valandas eilėse. Kartą per savaitę gali gauti nusipirkti tik mėsos liekanų. Labai sunku gauti įvairesnių vaistų, net ir paprastesnių. Daugelis prekių yra žymiai pabrangę dėl tariamai pakeltos jų kokybės. Padvigubintos ar patrigubintos kainos viešųjų transportų ir pašto patarnavimų.

Dideliuose miestuose, kaip Vilnius, Kaunas, Klaipėda su prekių apsipirkimu yra pakenčiamiau, bet juo toliau į provinciją, tuo blogesnis vaizdas. Matomai dėl šių priežasčių turistams sąmoningai neleidžiama aplankyti savo gimtinės.

Materialinio gyvenimo blogėjimas padidino girtuokliavimą, turto grobstymą, chuliganizmą, skyrybas ir kitas nelaimes. Be šių materialinio gyvenimo sukeltų blogybių, okupacinė valdžia sustiprino rusifikaciją, ideologinę indoktrinaciją ir ypač iki fanatizmo praplėtė kovą prieš religiją.

Šių visų nelaimių ir priespaudos pasekmėje tautoje kyla aštri neapykanta prieš okupantą ir jo lietuviškus talkininkus. Savo ruožtu augantis nacionalizmas ir fanatizmas prieš rusus yra nukreipiamas ir prieš išlikusias Lietuvoje tautines ir religines mažumas.

Tokiose sąlygose reformatų padėtis ok. Lietuvoje darosi tragiškai sunki. Iš vienos pusės didėja spaudimas iš viršaus, o iš kitos - augant religiniam fanatizmui pačioje tautoje, didėja įtampa iš vidaus. Dėl šių priežasčių kenčia ir senoji, gotikos stiliaus,

Biržų reformatų bažnyčia (daužomi langai ir kt.).

Bažnyčios ir prie jų esą pastatai skaitomi valstybės turtu-nuosavybe. Už juos valstybė ima mokesčius. Tie mokesčiai laiks nuo laiko didinami, bet to turto apsauga valstybė per mažai ar net ir visai nesirūpina.

RESTAURUOJAMA BIRŽŲ PILIS

Po antrojo Biržų miesto ir pilies sugriovimo laike tvaninio karo 1657 m., trečią kartą Biržų pilį ir miestą atstatė kng. Boguslovas Radvila 1659-69 m., iš pagrindų rekonstruodamas ir pritaikydamas savo didingumui bei puošnumui. Pilį praplėtė ir piliakalnyje pastatė vėlyvojo renesansinio stiliaus puošnius rezidencinius rūmus bei kitus pastatus. Biržų tvirtovė ir rezidenciniai rūmai tais laikais savo didumu ir puošnumu neturėjo sau lygaus ir buvo didžiausia pilis visoje Europoje.

Biržų tvirtovę ir miestą trečią kartą sugriovė švedai per Didįjį Šiaurės karą 1704 m. generolui Levenhauptui įsakius. Tvirtovę ir rezidencinius rūmus išsprogdino, o iš Biržų miesto liko tik pelenai ir kaminai. Po šio sugriovimo Biržų pilis nebebuvo atstatoma.

"Biržiečių Žodis" 1978. VIII. 8, Nr. 91 praneša, kad praėjusių metų pabaigoje Biržuose buvo įkurta nauja statybinė organizacija-Biržų restauravimo dirbtuvės, kurių tikslas-prikelti iš užmaršties architektūros paminklus, jų tarpe ir Biržų pilies rūmus, kuriuose numatyta centralizuoti rajoninė biblioteka ir kraštotyros muziejus. Darbas jau pradėtas nuo pamatų sutvirtinimo. Darbų vykdytojas-Aleksas Frankas, mirusio kun. Mykolo Franko sūnus.

REFORMACIJOS DIENOS MINĖJIMAS

Reformacijos Diena mūsų bažnyčioje buvo atšvęsta 1978 m. spalio 29 d. Iškilmingas pamaldas atlaikė suprnt. kun. Povilas Dilys, pasakydamas turiningą pamokslą apie Reformacijos reikšmę ir jos reikalingumą šiuolaikinėje visuomenėje.

Tą dieną parapijos salėje buvo pagerbtas "Mūsų Sparnų" redaktorius kurt. inž. Jokūbas Kregždė, minint jo 75 metų amžiaus sukaktį. Šį minėjimą suorganizavo Kolegijos skirta komisija, vadovaujama kuratorių: Halinos Dilienės, Viktoro Karoso, Petro Bružo ir Moterų draugijos atstovių- Aldonos Dagienės, Elenos Bružienės ir Erikos Hollenderienės.

Darbščiųjų Chicagos Reformatų Moterų Dr-jos narių dėka, gėlėmis papuošti stalai, buvo gausiai apkrauti skaniai kurt. Elenos Bružienės pagamintais valgiais ir atskirų draugijos narių iškeptais puošniais tortais.

Minėjimą sklandžiai pravedė Kolegijos prezidentas kurt. Motiejus Tamulėnas, jr. iš Racine, Wis., Kolegijos vardu tardamas sveikinimo žodį ir įteikdamas jubiliatui stambų dail. Antano Rūkštelės paveikslą.

Kurt. mkt. Petras Bružas savo kalboje peržvelgė jubiliato nueitą gyvenimo kelią, jo veiklą ir atlik-

tus darbus lietuvių tautai ir mūsų Bažnyčiai.

Kurt.agr. Viktoras Karosas savo paskaitoje (tilpo "Naujienose", 1978.XI.6, Nr. 254) pristatė Devenių Kultūrinio Fondo išleistas knygas: Brunono Bušackio "Radvila Juodasis", Viktoro Karoso "Lietuvos ryšys su Amerika" ir ką tik iš spaustuvės gautą Jokūbo Kregždės knygą "Lietuvos reformatų raštija", kurią autorius tą dieną padalino minėjimo dalyviams. Šių trijų knygų išleidimu rūpinosi ir nemažai pastangų įdėjo jubiliatas. Anksčiau išleistų knygų geri įvertinimai tilpo lietuviškoje spaudoje.

Gražius jubiliatą įvertinančius žodžius tarė: kurt. Alena Devenienė iš Santa Monica, CA, įteikdama jubiliatui stambią dovaną; DKF-do valdybos pirmininkė Dalia Bobelienė iš St. Petersburg, FL; dail. Alfa Budriūnaitė-Pažiūrienė atvykusi iš Los Angeles, CA; teologas kurt. Eugenius Gerulis, gener. suprnt. kun. St. Neimanas, kurt. Halina Dilienė, daug rūpesčio ir darbo įdėjusi į parengimą, Reformačių Moterų draugijos vardu įteikdama jubiliatui menišką lėkštę, kurt. inž. Kostas Klybas iš New Yorko, Tėviškės parapijos klebonas senj. Ansas Trakis, dr. Adelė Trakienė įteikdama jubiliatui gražią palmę, prof. Mečys Mackevičius šiltais žodžiais sveikino savo ir valstiečių liaudininkų vadovybės vardu.

Jubiliatas nuoširdžiai padėkojo Kolegijai, iškilmių rengėjams, paskaitininkams, sveikintojams ir visiems šio iškilmingo pobūvio dalyviams. Be to, jubiliatas gavo paštu daug sveikinimo kortelių iš įvairių Amerikos vietovių.

Jaukus pobūvis baigtas teol. E. Gerulio sukalbėta malda.

VERTINGAS RADINYS

"Dirva", "Naujienos" praneša, kad Pietų Amerikoje, Venecuelos valstybės Caracas miesto tautinėje bibliotekoje veikli lietuvaitė p. Jūratė Statkūtė de Rosales rado labai senas lietuvių kalba knygas - Šv. Rašto Nauj. Testamentus.

Sensacingi radiniai, kurie bibliografams tebuvo žinomi tik iš antraeilių šaltinių, yra:

1. Kun. Samuelio Bitnerio, Žemaitijos superintendento, verstas į lietuvių kalbą Naujasis Testamentas, išspausdintas Karaliaučiuje 1701 m. Tai buvo pirmas išspausdintas Nauj. Testamento vertimas.

2. Teologijos prof. L. G. M. Rėzos, poeto, Kristijono Donelaičio "Metų" ir lietuviškų dainų leidėjo, verstas į lietuvių kalbą Naujasis Testamentas, išspausdintas 1861 metais, kurio kalbą taisė Fr. Kuršaitis.

Pirmieji prof. Rėzos Biblijos vertimai į lietuvių kalbą buvo paruošti ir išspausdinti 1816 ir 1824 metais.

Abu aukščiau paminėti radiniai iki šiol niekur ir jokiose bibliotekose nebuvo aptikti.

VAKARŲ VOKIETIJA. Majoras Petras Gudelis, gyv. 6786 Lemberg, Hüttelbrett 14, W. Germany, einąs 84 metus, yra parašęs Joniškėlio apskrities partizanų veiklos apžvalgą dviejuose tomuose. Pirmąjį tomą išleido 1975 m., o antrasis

Iš Klausučių kaimo kilusi mūsų parapijietė Onutė T. džiaugiasi išvydusi savo gimtinę.
Nuotr. Danutės V.

spausdinamas. Knygas leidžia iš savo santaupų.

Mjr. P. Gudelis yra surinkęs medžiagą knygai "Joniškėlio apskrities partizanai nepriklausomos Lietuvos spaudoje". Ieško kalbos mokovo ir stilisto, kuris padėtų surinktą medžiagą paruošti spaudai ir tą rinkinį išleisti JAV. Šiam reikalui lėšas autorius yra paskyręs savo testamente.

S O. BOS TON. Rašytojas Jurgis Jašinskas, gyv. 761 E-7th St., So. Boston, Mass., 02127, renka medžiagą apie reformatų karininkus ir karo valdininkus. Turintieji žinių ir atsiminimų apie mūsų karius, prašomi tokią medžiagą siųsti reng. knygos autoriui.

CHICAGO. "Draugas" 1978 m. rugsėjo 30 d. numeryje praneša, kad dail. Valentinas Ramonis, gyv. Marquette Parke, turi sudaręs iš senųjų laikų įspūdingą Lietuvos istorijos retų, senų ir originalių apie 60 žemėlapių rinkinį, įsigytų varžytinėse, antikvaruose, kurį nuolatos didina.

Turi ir senų knygų leidinių. Vieną seniausių, tai kng. Mikalojaus Radvilos Rudojo laiškų kopijos po garsaus Ulos mūšio, kur jis sumušė rusus. Šie laiškai išspausdinti 1565 m.

*). Reformatų Moterų draugijos surengtas 1978 m. rugpiūčio 13 d. Marquette Parke piknikas, pasitaikius geram orui, praėjo su geru pasisekimu. Buvo paruošti skoningi pietūs su kavute ir gausi loterija. Tai Chicagos parapijos darbščiųjų reformačių nuopelnas. Dalyvių buvo virš šimto ir visi geroje nuotaikoje praleido laiką, pageidaudami dažnesnių tokių jaukių pobūvių.

*). "Mūsų Sparnų" administratoriaus Jono ir Emilijos Palšių dukters kurt. Lilijos Palšytės ir Hermano Mikaičių pirmagimis

sūnus Erikas Paulius Mikaitis, gimęs 1978 m. balandžio 3 d., buvo senj. kun. Anso Trakio pakrikštytas Tėviškės parapijos bažnyčioje 1978. VII. 9. Vaišės įvyko Diamond Head restorane ir jaunųjų Mikaičių namuose.

*). Kurt. Eugenius Gerulis, Tarptautinio Krikščionių universiteto teologijos bakalauras, Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios išeivijoje buvo ordinuotas diakonu 1978. VI. 25.

Be to, E. Gerulis teologines žinias gilino Chicagos Moody Bible institute, kur, išlaikęs 36 egzaminus, 1978 m. rudenį baigė dviejų metų, šešių kursų, teologinę pedagogiką. XXXI Sinodui rekomenduojant, E. Gerulis numato akademines teologijos studijas tęsti toliau.

LOS ANGELES, CAL. 1978 m. spalio 8 d. J. & H. Petkų namuose, Hollywoode, įvyko Liet. Protestantų Sąjungos (LPS) metinis narių susirinkimas, kurį atidarė S-gos pirm. J. Kutra. Kun. M. Preikšaitis sukalbėjo trumpą maldą. Buvo pagerbti atsistojimu mirę S-gos nariai: dr. M. Devenis-S-gos steigėjas, ilgametis jos pirmininkas, ir Leonas Jasiukonis. Susirinkimui pravesti buvo paprašytas E. Balceris.

S-gos valdyba padarė pranešimą apie savo veiklą. Pirmininkas pažymėjo svarbesnius darbus: buvo pagerbtas kun. dr. O. J. Norem; surengta gegužinė, kurios metu buvo paminėta kun. M. Preikšaičio 40 m. kunigavimo sukaktis; Lietuvos 60 m. sukakties proga surengtos bendros su latviais ir estais pamaldos, kuriose dalyvavo jų kunigai; dalyvauta pasitarime ir dėl naujo konsulo ir genr. konsulo V. Čekanausko pagerbime; atstovauta S-ga ALT-os metiniame susirinkime ir kt. Kasmet yra šelpiamas 16 Vasario gimnazijos Evangelikų Ratelis, protestantiška spauda-"Svečias" ir "Mūsų Sparnai". Iždin. V. Glažė pranešė apie surengtą "Garage sale", kuris davė virš 100 dol. pajamų. Valdybai buvo pareikšta padėka už jos veiklą.

Pasitraukus inž. H. Paviloniui, buvo išrinkta nauja valdyba: pirm. J. Kutra, vicepirm. P. Pamataitis, sekret. H. Yčaitė-Petkienė, iždin. E. Balceris ir narys V. Glažė.

Nutarta įsigyti tautinę vėliavą, kurią sutiko pasiūti p. H. Balcerienė. Buvo išklausytas pranešimas apie sunkią Biržų ir kitų evangelikų bažnyčių ok. Lietuvoje padėtį, kurios nebegali išsimokėti valdžios uždėtų aukštų mokesčių. Nutarta kreiptis šiuo reikalu į Liet. Evangelikų Tarybą Chicagoje ir šį reikalą kelti amerikiečių spaudoje.

Baigus susirinkimą, dalyviai buvo pavaišinti kava ir skaniais užkandžiais. Šiame susirinkime dalyvavo ir tolimas svečias iš Bostono-inž. K. Devenis kartu su motina p. A. Deveniene ir broliu dr. Alg. Deveniu. Rep.

AUSTRALIJA. Gauta nemaloni žinia, kad ekonomistas Algirdas Undzėnas (biržietis) 1978 m. birželio 29 d. Melbourne buvo smarkiai sužeistas mašinos-sužalotos jo smegenys. Iki šiol jis dar guli li-

LIETUVIŲ TAUTINĖS KAPINĖS

Gražiose Lietuvių Tautinėse Kapinėse iškilmės — Kapų Puošimo Diena: 1 paveikslas — žygis per kapines į estradą; 2 pav. — kalba teologas Eugenius Gerulis, Tautinių Kapinių direktorius. Estrados dešinėje — Taut. Kapinių direktorių pirm. Jonas Jokubonis; 3 pav. — iškilmių programos dalyviai. Programos klausėsi apie 600 dalyvių. Chicago, 1978.V.28 Nuotr. M. Nagio

goninėje. Juo rūpinasi (tvarko jo visus reikalus) Public Trustees ir geri jo prieteliai p.p. Bieliauskai.

SKAITYTOJŲ ŽODIS

Didžiai Gerb.,

Tvirtinu gavimą Jūsų siųsto šiai Pasiuntinybei p. Viktoro Karoso veikalo "Lietuvos Ryšys su Amerika".

Nuoširdžiai dėkoju už atsiųstą minėtą knygą, kuri praturtina Pasiuntinybės kuklų knygyną.

Sveikinu Devenių Kultūrinį Fondą išleidus antąjį leidinį p. V. Karoso studiją taip svarbiu klausimu-Lietuvos ir Amerikos ryšiai. Gėriuos, kad p. V. Karosas atliko darbą, kuris, tikiu, prisidės prie geresnio Lietuvos ir Amerikos ryšių supratimo.

Gilia pagarba Dr. S. A. Bačkis,
Lietuvos atstovas
Washington, D. C. 1977. XI. 29.

* * *

PHOENIX, Ariz. Jau seniai gavau iš Jūsų knygą "Dagys Dejuoja ir Dainuoja". Prisiunčiant nebuvo pažymėta kiek ir kaip aš turiu už ją atsilyginti. Užklausiau autorių, bet ir jis nieko nepasakė. Tik dabar, gavęs "Mūsų Sparnai" 44 Nr. suradau, kad ji siuntinėjama veltui, atsilyginant tik pašto išlaidas. Ji man patiko. Jo eilėraščiai tokie nuoširdūs, prasmingi, pilni gilios meilės tėvynei, o skulptūros tokios tobulos, taip suprantamos ir artimos kiekvieno lietuvio sielai. Ačiū. Pridedu mažutę auką-7.50 dol. Su pagarba ir geriausiais linkėjimais. Jūsų V. Mieželis. Phoenix, 1978. VIII. 30.

Gerb. "Mūsų Sparnų" Redakcijai,

Gavau Jūsų siųstą knygą "Dagys dejuoja ir dainuoja". Didelis ačiū.

Knyga labai puiki, nors įrišimas nėra toks liuksusinis, bet tai neturi reikšmės. Svarbu tik tai, kas ją rašė ir ką parašė. Medžio skulptūros labai patrauklios, natūralios ir kiekviena skulptūra turi savo asmeniškumą. Dailiojo "žodžio kūryba" mums biržiečiams guli ypač prie širdies, nes viską suprantame, jaučiame ir pergyvename. Dagiui neverta "dejuoti". Jis gali tik "dainuoti" ir savo darbais džiuginti visus.

Palieku su geriausiais linkėjimais iš Venezuelos.
Caracas, 1978. X. 19 A. V.

* * *

Gerb. "Mūsų Sparnų" adm-ja.
Esu Jums labai dėkingas už "Mūsų Sparnų" 44 Nr. Gražus kun. P. Dagio pamokslas ir reti, ir pamokanti straipsniai iš gilios Lietuvos anų laikų religinio gyvenimo. Tai ne Romos Katalikų neapykanta kitoms religijoms. Lieku su tikra pagarba, Jus gerbiąs J. N.
P. S. - Čekis 4 dol.
Lantana, 1978. IX. 5

* * *

Gerbiamieji,

Siunčiu banko perlaidą 10 dol. žurnalui "Mūsų Sparnai" paremti. Gaudama jį kiekvieną kartą mintimis persikeliu į mielus Biržus, atsimenu tiek daug mylimų draugų. Taip pat visi straipsniai yra įdomūs ir daug naujų žinių gaunu apie praeitį ir bendrai religinį gyvenimą. Visiems darbuotojams

šio žurnalo siunčiu nuoširdų ačiū už įdėtą darbą ir daug geriausių linkėjimų dar ilgus metus darbuotis toje srityje. Su pagarba M. Š.

NUO 1978 M. BIRŽELIO 1 D. IKI 1978 M. GRUODŽIO 1 D. GAUTOS "MŪSŲ SPARNAMS" AUKOS

E. Balcerienė, Arizona, O. Kregždienė, Chicago-po 50 dol.; Mrs. E. Čigas, Cleveland, kun. ir p. H. Diliai, Chicago, V. Karosas, Cicero, K. Klybas, N.York, E.O. Tunkūnas, Gardner-po 25 dol.; St. R. Kaslas, Wilow Springs, P. Lapienė, Chicago, A. Kregždienė, Los Angeles, J. Šilimas, Cape Code-po 20 dol.; M. Burbulienė, Arkansas, L. Grinius, Alexandria, E.Hollenderienė, Chicago, N. Michura, Yonkers-po 15 dol.; J. Šeštokas, Australia-13. 44 dol.

Po 10 dol.:

Jack Podzun, Canada, V. Uznys ir P. Lampsatienė-abu iš Chicagos, V.Bimbirienė, Los Angeles, P.Mekas, Cape Code, E. Varekojis, St. Peterb. Beach, P.Kuginys, Nebraska, I. Manomaitis, West Roxbury, V. Žiobrys, Berwyn, M. Tamulėnas, Racine, P. Šernas, J. Dagys-abu iš Rockford, Mrs. H. Kuzas, Chicago.

Po 7. 50 dol.:

V. Mieželis, Phoenix.

Po 5 dol.:

M. Hermanas, G.Josuweith, I. Pilmonas, E. Bajoras, E. Gerulis, J. Variakojis, P. Variakojis, dr. J. Vaitaitis, E. Pušneraitis, M. Norden, V. Variakojis, M. Leipšienė, E. Kaminskienė, M. Preikšaitienė, M. Trumpjonienė, M. Nauburienė, H. Vygandienė, A. Lingaitis, dr. A. Kelertas, -visi iš Chicagos; O. Tilindienė, Elgin, O. Dubra, Rockford, Z. Dalibogas, Homewood, E. Blynienė, Santa Monica, O. Dagys, St. Louis, J. Vaitūnaitis, Baltimore.

E. Lukoschaitis, W. Germany-5.28, P. Kėželis, Australia-5. 60 dol.

Po 4 dol.:

M. Kleinaitis ir M. Naujokienė iš Chicago, J. Navasaitis iš Lantana.

Po 3 dol.:

A. Pilmonas, Hickory Hills, J. Andrius, Santa Monica, A. Hermanas, Palos Heights; V. Girdauskas, G. Gudat, A. Tamošiūnas, G. ir A. Lekšai, A. Galinaitienė-visi iš Chicagos.

Po 2 dol.:

M. Chesna, G. Sedaitis, A. Chesna, B.Kempin, Z. Chesna, J. Skvirblys, L. Liubertienė, J. Skvirblys, E. Panavienė, A. Heskienė, M. Burokienė, J. Jonušaitienė, V. Puodžius-visi iš Chicagos.

Po 1 dol.:

B. Srugienė-1.25 dol., M. Simokaitis, K. Sadžius, E. Umbrasas, A. Kasperat, R. Mačiukas-visi iš Chicagos.

Svetima valiuta aukojo:

M. Bernstein, V. Vokietija-50 DM, Kun. F. Barnehl, - " - -50 DM, A. Neiman ir F. Mažuikienė-50 DM, J. Pipynė, Anglija-6 Svarus, F. Šlenteris, Vokietija-5 Austr. dol. kun. F. Skėrys, Vok.-19 Canad. dol. ir 1 USA dol.

Per "Mūsų Sparnų" atstovą

Canadoje p. J. Dambarą aukojo: O. Delkus-20 dol., V. Stanaitis-10 dol., J. Balčiūnas ir Mrs. O. Vezauskas-po 5 dol., Mrs. A. Langas ir M. Pamataitis-po 4 dol., J. Kasiulis, M. Stulpinas ir Vaštokas-po 2 dol.

Aukotojas, neradęs savo pavardės aukų sąraše, prašomas susisiekti su administracija:

"Mūsų Sparnai"
5718 So. Richmond Str.
Chicago, IL, 60629
Administracija

Mielas Skaitytojau,

Tavo meilė spaudai ir parama leidžia mums tesėti šio žurnalo leidimą ir jo paruošimą. Šiame darbe daug pasiaukojimo ir meilės parodo ir mūsų bendradarbiai, kurie be jokio atlyginimo paruošia žurnalui straipsnius ir kitokią medžiagą. Redakcija Jums visiems nuoširdžiai dėkoja!

Žurnalo Redakcija

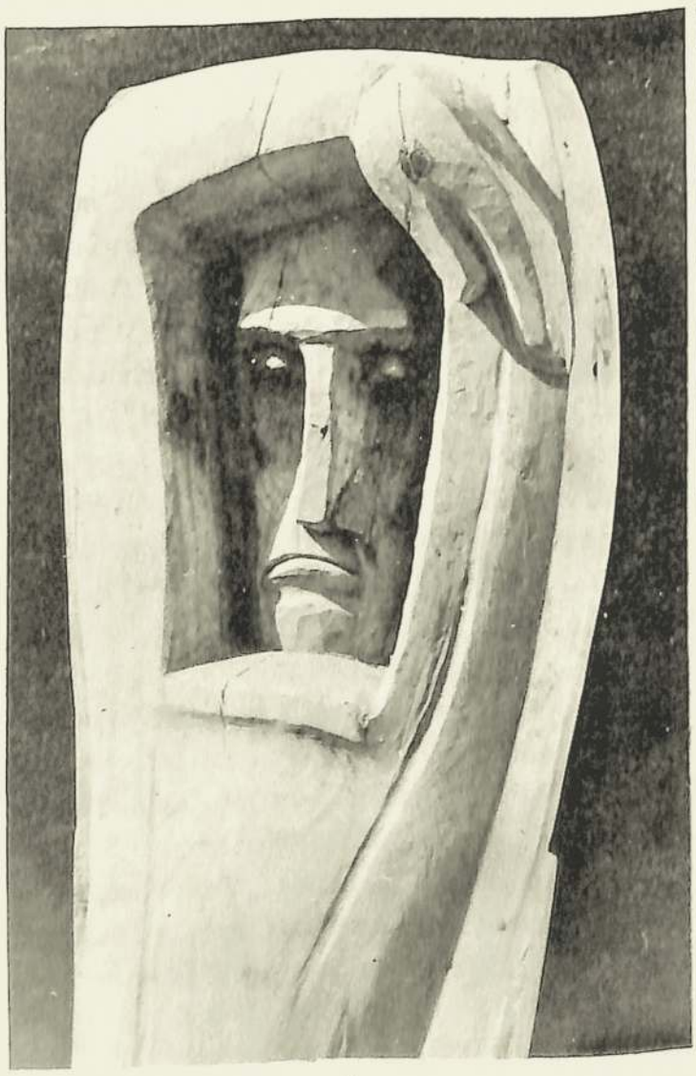

Veidas tamsoje

Dama su skrybėle DAGYS

KNYGOS

gaunamos "Mūsų Sparnų" administracijoje:

1. Kun. V. Kurnatauskas "Evangelikų tikybos knyga lietuviams tremtyje" su prof. dr. kun. P. Jakubėno ir senjoro kun. A. Kelerio pratarmėmis. Išleista Schleswig-Holsteine, 149 psl. Kaina 3 dol.

2. Kun. lic. Jonas Pauperas "Dievo Žodžio tarnyboje" su Marijos Pauperienės žodžiu skaitytojui ir prof. Vl. Jakubėno straipsniu. Išleista Chicagoje 1973 m., 240 psl. Kaina 3 dol.

3. Dr. Martynas Anysas "Senprūsių laisvės kovos". Išleista Mažosios Lietuvos Lietuvių Draugijos, Chicago 1968 m. Vertinga istorinė knyga, iliustruota, su santrauka anglų kalba ir dviem senais žemėlapiais, 329 psl. Kaina 7 dol.

4. Jurgis Jašinskas "Julius Janonis, poetas ir revoliucionierius". Monografija su poeto ir jo šeimos bei kitomis nuotraukomis ir su autoriaus epilogu. Išleista "Naujienų", Chicago 1975 m., 265 psl. Kaina 8 dol.

5. Brunonas Bušackis "Radvila Juodasis", biografija. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 1, iliustruotas. Išleista Chicago 1977 m. Knyga priskiriama prie žymiausių istorinių veikalų, 263 psl. Kaina 5 dol.

6. Kostas Burbulys "Gyvoji Evangelija". Stambi, gilios krikščioniškos minties, populiariai parašyta 6x9" knyga, 348 psl., susideda iš 2-jų dalių: iš surinkimų istorinės medžiagos ir 35 asmenų liudijimų apie gyvąjį tikėjimą. Išleista "Rūtos", Hamilton, Canada 1977 m. Kaina 5 dol.

7. Viktoras Karosas "Lietuvos ryšys su Amerika". Istorinė apybraiža. Devėnių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 2, Chicago, 1977 m. Knyga iliustruota ir skirta Amerikos 200 metų Nepriklausomybės sukakčiai paminėti. Knygos gale duota plati santrauka anglų kalba, 176 psl. Kaina 3 dol.

8. DAGYS DEJUOJA IR DAINUOJA-stambaus formato knyga 152 psl., Toronto 1977. Knyga puošni. Iliustructa keliomis autoriaus nuotraukomis ir jo skulptūrų reprodukcijomis. Autoriaus leidinys. Siuntinėjama veltui, prisiuntus persiuntimui pašto išlaidoms padengti.

9. Jokūbas Kregždė "Lietuvos Reformatų Raštija". Istorinė apžvalga. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 4, Chicago, 1978. Knyga gausiai iliustruota rašytojų nuotraukomis ir tituliniais knygų lapais, 271 psl. Kaina 5 dol.

Knygas užsakant prašoma prisiųsti knygos vertės money orderį šiuo adresu:

"Mūsų Sparnai"
5718 So. Richmond St.
Chicago, Ill., 60629

Medžio raižinys — Paulinos VAITAITIENĖS